

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU
KADIN İSTİHDAMININ ARTTIRILMASI, KADIN
GİRİŞİMCİLİĞİNİN, KOOPERATİFÇİLİĞİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ VE DESTEKLENMESİ
KAPSAMINDA MEVCUT SORUNLARIN TESPİTİ
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN BELİRLENMESİ
ALT KOMİSYONUNUN ÇALIŞTAY
TUTANAKLARI

8 Haziran 2022 Çarşamba

TBMM Tören Salonu

Kadın İstihdamının Arttırılması, Kadın Girişimciliğinin, Kooperatifçiliğinin
Güçlendirilmesi ve Desteklenmesi Çalıştayı

- Açılış Konuşmaları
- Kadın İstihdamının Arttırılması ve Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Oturumu
 - Akademisyenlerin katkıları
 - Soru-cevap
- Kadın Kooperatifçiliğinin Güçlendirilmesi ve Desteklenmesi Oturumu
 - Akademisyenlerin katkıları
 - Soru-cevap
- Çalıştay kapanışı

8 Haziran 2022 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.11

BAŞKAN: Çiğdem ERDOĞAN ATABEK (Sakarya)

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Kıymetli milletvekilleri, değerli akademisyenler, değerli basın mensupları; Kadın İstihdamının Arttırılması, Kadın Girişimciliğinin, Kooperatifçiliğinin Güçlendirilmesi ve Desteklenmesi Çalıştayı'na hepiniz hoş geldiniz.

Kadın istihdamının arttırılması, kadın girişimciliğinin, kooperatifçiliğinin güçlendirilmesi ve desteklenmesi kapsamında, mevcut sorunların tespiti ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla çalışan Alt Komisyonumuz adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugünkü Çalıştayı'mız, üyesi olduğum ve Başkanlığını bugün teşrifleriyle bizleri onurlandıran Sayın Fatma Aksal'ın yürüttüğü Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu tarafından kurulan alt komisyonumuzca düzenlenmektedir. Alt komisyonumuz, şahsım Başkanlığında AK PARTİ, CHP, MHP ve İYİ Parti üyesi 9 milletvekilinden oluşmaktadır. Temel hedefimiz, kadınların iş gücüne katılımını kolaylaştırıcı ve istihdamı artırıcı politikalara katkı sunmaktır.

Değerli katılımcılar, alt komisyon olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altındaki çalışmalarımız kapsamında 8 toplantıya ev sahipliği yaptık. Toplantılarda ilgili bakanlıklar ve kurumlardan brifingler aldık. Ayrıca, kadın sivil toplum kuruluşları, kooperatif birlikleri ve uluslararası kuruluşları dinledik. Saha çalışmaları kapsamında, Sakarya'da ziyaretler ve İstanbul'da geniş katılımlı toplantılar düzenledik. Sakarya'da kamu desteğiyle ciddi başarılar elde eden ve örnek uygulamalara imza atan kadın kooperatiflerimizi yerinde inceledik. Kadın kooperatifleri ve ilgili kamu kurumları temsilcileriyle bir araya gelerek kadın kooperatiflerinin sorunlarını ve taleplerini dinledik. İstanbul'da önde gelen firmalarımızın kadın CEO'ları ve kadın dostu şirketlerin temsilcileriyle görüştük. İş dünyamızın kadın CEO'ları ve kadın dostu şirketlerin temsilcilerinden oluşan 60'dan fazla katılımcıdan örnek uygulamaları dinledik. Daha detaylı görüşlerini almaya devam etmek için iletişim ağı kurduk. İstanbul ve çevresinde çalışan kadın istihdamı, girişimciliği ve kooperatifçiliğinin gelişiminde büyük rol oynayan sivil toplum kuruluşlarının talep ve önerilerini aldık. Masabaşında ya da sahada alınan görüşler ve elde edilen izlenimler mevcut resmin çekilmesinde oldukça faydalı olmuştur. Güçlü diyalog ve iş birliği içinde çalışmalarımızı yürütmeye devam edeceğiz.

Kıymetli katılımcılar, kabul edilmelidir ki akademik ve bilimsel araştırmadan yoksun herhangi bir çalışmanın başarıya ulaşması mümkün değildir. Masabaşı ve saha çalışmalarımızı, görev alanında uzmanlaşmış ülkemizin güzide akademisyenlerinin destek, görüş ve önerileriyle beslemek için bu çalıştayı planladık. Gün boyu sürecek fikir alışverişlerinin çalışmalarımıza katkı sağlaması noktasında ciddi faydalar sağlayacağına yürekten inanıyoruz. Kabul edilmelidir ki kadının çalışma hayatında güçlenmesi toplumsal kalkınma açısından kilit önem arz etmektedir. Zira, sürdürülebilir kalkınma içinde yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılması için toplumun tüm kesimlerinin üretim ve refah artışına katılması zorunludur. Nüfusun yarısını oluşturmasına rağmen çalışma hayatında daha geride kalan kadınların, politika ve uygulamalarla desteklenmesi sağlıklı ve sürdürülebilir bir kalkınma sağlayacaktır.

Son yıllarda kadının çalışma hayatında güçlü kılınması adına birçok teşvik ve proje devreye alınarak kadın-erkek fırsat eşitliğinin temel sacayaklarını oluşturan kadın istihdamı ve girişimciliğinde önemli adımlar atılmıştır. Ancak gelişmelere rağmen kadın-erkek eşitliği noktasında eksiklikler devam etmektedir. Kadınlarımızın iş gücüne ve üretime katılımını arttırmak, çalışma şartlarını iyileştirmek ve emeği değerli kılmak için daha çok çalışmak zorundayız. Bu mücadelede kamu, özel ve sivil toplum

kuruluşlarının yanı sıra akademik çalışmalar da kilit rol oynamaktadır. Çok yönlü ve çok katmanlı bir sorunun ilgili taraflarla bilgi ve fikir alışverişi, güçlü diyalog ve dayanışmayla çözüleceğine inanıyoruz. Bu bilinçle, çalışmalarını ve fikirleriyle toplumsal gelişimin öncüleri akademisyenlerimizin bu alandaki kıymetli fikir ve katkılarını almak için bu çalışmayı düzenledik.

Çalıştayımız kapsamında, 2 oturum hâlinde katkılarınızı almaya çalışacağız. İlk oturumda kadın istihdamının artırılması ve kadın girişimciliğinin güçlendirilmesi, ikinci oturumda ise kadın kooperatifçiliğinin güçlendirilmesi ve desteklenmesi çerçevesinde ilerleyeceğiz. Akademisyenlerimizin kıymetli fikirleriyle kadın istihdamı, girişimciliği ve kooperatifçiliği alanındaki çalışmalarımıza mühim katkılar sunacağımıza inanıyoruz.

Bu vesileyle, çalıştayımızın verimli geçmesi ve hayırlı olması temennisiyle Komisyonumuzun üyesi değerli milletvekillerine, KEFEK Başkanımıza, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımıza, çalışmalarımıza katkı sunan tüm taraflara ve siz, değerli akademisyenlerimize teşekkür ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi sözü, Kadın İstihdamının, Kadın Girişimciliğinin ve Kooperatifçiliğinin Güçlendirilmesi Alt Komisyonumuzun kurulmasında ve çalışmasında en büyük destekçimiz olan Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanımız Sayın Fatma Aksal'a bırakıyorum.

Buyurun Sayın Başkanım.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) – Teşekkür ediyorum Kıymetli Başkanım.

Alt Komisyonumuzun Sayın Başkanı, değerli milletvekilleri, kıymetli akademisyenler ve değerli basın mensupları; hepiniz hoş geldiniz.

Ben de sizleri saygı, sevgi ve muhabbetle selamlıyorum.

Kadın istihdamının artırılması, kadın girişimciliğinin, kooperatifçiliğinin güçlendirilmesi ve desteklenmesi kapsamında mevcut sorunların tespiti ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdiğimiz çalıştayımızın hayırlı olmasını diliyorum.

Toplumun yarısını oluşturan, diğer yarısının da topluma kazandırılmasında, hayata hazırlanmasında emeği olan kadınlarımızın ekonomiden bilime, sanata ve siyasete kadar hayatın her alanında yer almaları büyük önem taşıyor. Kalkınma, ancak kadınların hem ekonomik hem de sosyal olarak güçlenmesiyle mümkündür. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın ifadeleriyle “Kadınsız siyaset, kadınsız demokrasi, kadınsız yönetim sadece kadınlar için değil, bütün toplum için bir eksiklikler.”

Kadınların hayatın her alanında yer almalarının yolunun kadının ekonomik olarak güçlenmesinden geçtiği bilinciyle, Başkanı olduğum Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunda bu dönem çalışma planını yaparken 2 önemli alt komisyon kurduk. Bugün burada bu alt komisyon çalışmalarımızın bir sonucu olarak toplanmış bulunuyoruz. Dönem başında kurduğumuz alt komisyonlarımızın birincisi Kadın İstihdamının Artırılması, Kadın Girişimciliğinin, Kooperatifçiliğinin Güçlendirilmesi ve Desteklenmesi Kapsamında Mevcut Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi Alt Komisyonu ve onu tamamlayan ikinci komisyonumuz da Kadınların İş ve Aile Yaşamlarının Uyumlaştırılmasında Karşılaşılan Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi Alt Komisyonudur. Bu komisyonlarımız, alanlarında uzman akademisyenler, sivil toplum temsilcileri, bakanlıklar ve uluslararası kuruluşları dinleyerek rapor yazma aşamasına gelmiş bulunuyorlar. Alanında kaynak kitap olacak nitelikteki raporlarını kısa bir sürede yayınlayıp bu konulardaki eksikliklere yönelik olarak yasa tekliflerine de temel oluşturacak çalışmalar yürütüyorlar.

Özellikle son yirmi yılda, kadın erkek fırsat eşitliğinin tesisi, kadının toplumdaki konumunun güçlendirilmesi, kadın haklarının korunması amacıyla anayasal ve yasal düzlemde birçok reform yapıldı ve pek çok alanda kayda değer gelişmeler sağlandı. “Esnek çalışma” modelleri, “yarı zamanlı çalışma” modeli, “kreş destek sistemleri” gibi uygulamalar geliştirilerek kadınlarımızın sürekli istihdama daha fazla dâhil edilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Başta Anayasa’mız olmak üzere, pek çok kanunda da önemli değişikliklere imza attık. Yeni İş Kanunu’muzda, işveren işçi ilişkisinde cinsiyet dâhil, hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılamayacağını düzenleme altına aldık. İş sözleşmesinin yapılmasında, uygulanmasında ve sona erdirilmesinde cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapılamayacağı ve cinsiyet nedeniyle eşit değerde iş için de daha düşük ücret verilemeyeceğine, kadın çalışanlarına verilen ücretli ve ücretsiz doğum izni ile süt izni sürelerine ilişkin hükümlere kanunda ayrıntılı olarak yer verdik. 2011 yılında yürürlüğe giren 6111 sayılı Kanun’la, kadın işçilerin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere, toplam on altı haftalık süre için çalıştırılmamaları esastır. “Çoğul gebelik hâlinde doğumdan önce çalıştırılmayacak sekiz haftalık süreye iki hafta süre eklenir.” ibarelerini ekledik.

Değerli katılımcılar, 10 Şubat 2016 tarihinde yürürlüğe giren 6663 sayılı Kanun’la “Devlet memurlarının doğum nedeniyle ücretsiz izinde geçen süreleri derece kademe ilerlemesinde değerlendirilecektir.” hükmünü getirdik. Yapılan düzenlemeyle, analık izninin bitiminden itibaren çocuğun hayatta kalması kaydıyla, 1’inci çocuk için iki ay, 2’nci çocuk için dört ay, 3’üncü çocuk ve diğerleri için altı aya kadar ücretli yarı zamanlı çalışma imkânını getirdik. Çalışan ebeveynler için, kısmi süreli çalışma haklarını getirdik. 1’inci çocuk mecburi ilköğretim çağına gelinceye kadar, memur ve işçi ebeveynlere her bir çocuk için kısmi süreli çalışma hakkı getirilmiştir. Kamu ve özel sektörde iş ve insan kaynağı planlaması açısından ebeveynlerden biri, her bir çocuk için bu haktan bir kez yararlanabileceklerdir.

Değerli katılımcılar, son dönemde ise 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nda yapılan değişiklikle, ortakların çoğunluğu kadınlardan oluşan ve kadın emeğinin değerlendirilmesi amacıyla kurulan kooperatifler ile ortaklarının çoğunluğu engellilerden oluşan kooperatifler için yeni muafiyetler getirilmiştir. “1163 sayılı Kanun ve 6102 sayılı Kanun gereğince tescil ve ilana tabi işlemlerinden ücret alınmaz ve ilana tabi olanlar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ücretsiz olarak yayımlanır. Bu kooperatiflerden 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu gereğince odaya kayıt ücreti ve yıllık aidat ile munzam aidat alınmaz” hükümleri getirilmiştir.

Değerli katılımcılar, son on beş yılda yürüttüğümüz istihdam politikaları karşılığını vermektedir. Henüz istediğimiz seviyede olmasak da 2002-2022 yılları arasında kadın iş gücüne katılma oranının yüzde 27,9’dan yüzde 33,3’e çıkması, kadın istihdam oranının 2,7 puan artarak yüzde 25,3’ten yüzde 28,7’ye çıkması, kadın iş gücünün 6,8 milyon kişiden 10,8 milyon kişiye çıkmış olması, kadın istihdamının 2,9 milyon kişi artarak 6,1 milyon kişiden 9,3 milyon kişiye çıkması bizleri önemli oranda motive etmekte ve doğru yolda olduğumuzu göstermektedir. Kadınlarımızın ekonomide, istihdam piyasasında, eğitimde, bilimde, siyasette güçlenmesinde yürütülen çalışmaların başarısı için konuyla ilgili taraflarla iş birliği, diyalog ve istişare mekanizmalarının gerekliliğinin farkındayız. Geçmişteki çalışmalarımızda olduğu gibi, bundan sonraki çalışmalarımızda da bu farkındalık ve hassasiyeti odağımızda tutmaya devam edeceğiz. Bu bağlamda, bugün burada sizlerle bir arada olmamızın da çalışmalarımıza önemli katkılar sunmasını diliyorum.

Değerli katılımcılar, son yıllardaki bütün bu olumlu gelişmelere rağmen, kadının sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda güçlenmesi için önümüzde ciddi engeller bulunduğunun farkındayız. Sosyal ve ekonomik kalkınma düzeyi, kadın erkek fırsat eşitliğiyle yakından ilişkilidir. Kadın erkek fırsat eşitliği

alanındaki en önemli bileşenin ise üretim ve istihdamdaki fırsat eşitliği olduğu söylenebilir. Kadının güçlendirilmesine yönelik, diğer alanlarda olduğu gibi bu alanda da kıymetli akademisyenlerimizin fikir ve çalışmalarını bizlere her zaman ışık tutmaktadır.

Bu bağlamda, genel anlamda kadının güçlendirilmesi, özelde de kadın istihdamı, girişimciliği, kooperatifçiliği gibi alanlarda sizlerin fikirleriyle zenginlik kazanacak olan çalıştayımızın verimli geçeceğine inanıyoruz. Bu vesileyle, bugünkü çalıştayda bir araya gelmemize vesile olan Alt Komisyon Başkanımız Sayın Çiğdem Erdoğan Atabek ile Komisyon üyesi değerli milletvekillerimize, her zamanki gibi fikirleriyle bizlere ışık tutacağına inandığım siz değerli akademisyenlerimize teşekkür ediyorum. Günün sonunda güzel çıktılar elde edilmiş olmasını temenni ediyorum.

Teşrifleriniz için tekrar hepinize çok teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Kıymetli KEFEK Başkanımız Sayın Fatma Aksal'a çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, yavaş yavaş çalıştayımızı başlatıyoruz. Az önce de ifade ettiğim gibi 2 oturumda gerçekleşecek. Konuları biraz daha ayırmak noktasında ilk oturumda istihdam ve girişimciliği konuşacağız, tartışacağız, sizlerin önerilerinizi, fikirlerinizi, tespitlerinizi alacağız; yine ikinci oturumda yani öğleden sonraki oturumda da daha çok kooperatifçiliği konuşacağız. Bu anlamda, sizlerin görüş ve fikirlerinin politika yapımında çok önemli olduğunu düşünüyoruz ve bunu da raporumuza dercececeğiz inşallah.

Bugün yüce Meclis çatısı altında misafirimiz olan, Türkiye'nin farklı bölgelerinde görev yapan, alanında öncü siz değerli hocalarımızın görüş ve fikirlerinden tam anlamıyla yararlanabilmek için söz alan her hocamızın sunumunu, tespitlerini ve sorularını beş dakikayla sınırlı tutmasını istirham ediyoruz; böylelikle daha verimli bir çalışma günü geçireceğiz ve bütün hocalarımız da bu vesileyle söz alabilmiş olacak.

Bu kapsamda, siz değerli hocalarımızdan kadın istihdamının nicelik ve nitelik olarak bölgesel farklılıkları nasıl aşabileceği, kadınların dijital ekonomiye ve e-ticarete katılımının nasıl teşvik edilebileceği, kırsaldan kente göç sonrası azalan kadının iş gücüne katılımının nasıl artırabileceği gibi pek çok hususta görüşlerinizi bizlerle paylaşmanızı rica ediyoruz.

Bugün Anadolu'nun birçok değerli üniversitesinden akademisyen hocalarımız var ve özellikle bu çalıştay planlarken de Anadolu üniversitelerine çok daha ağırlık vermeyi istedik, hem Anadolu üniversitelerinin katkılarının bu çalıştay raporuna entegre edilmesi hem de siz değerli hocalarımızı Türkiye Büyük Millet Meclisinde ağırlamak için böyle bir karar verdik ve geldiğimiz noktada da çok da güzel bir tablo ortaya çıktığı kanaatindeyiz. Teşriflerinize çok teşekkür ediyor ve şimdi sözü siz değerli hocalarımıza bırakıyorum.

Tabii, katılımcı değerli milletvekillerimiz var; onlar söz almak istediğinde isterlerse hocalarımızın akabinde söz alabilirler. Hocalarımızın arasında da söz almak isteyen varsa söz alabilirler.

Buyurunuz hocam.

PROF. DR. MUSTAFA KARA - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanlarım, sayın milletvekillerimiz, değerli Komisyon üyesi meslektaşlarım; burada olmaktan mutluluk duyduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Ben daha çok kooperatifçilik konusunda görüşümü bildirmek isterdim ama...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, kendinizi tanıtarak başlarsanız çok memnun oluruz.

PROF. DR. MUSTAFA KARA – İstanbul Rumeli Üniversitesi Öğretim Üyesiyim. Abant İzzet Baysal Üniversitesinden geldim, orada görev yapıyorum şu an, üç yıldır. Tabii, çalışmalarım girişimcilik, kooperatifçilik üzerine.

Şimdi, girişimcilik olayı bir eylem işidir, kooperatifçilik de bir araçtır. Burada, bu işi, bu girişimcilik olayını özellikle kadın girişimciliği konusunu ön plana çıkartmamız için... Kadınlarımızla ilgili coğrafik fark olduğunu belirttiniz ve “Aradaki farkın kaldırılmasına yönelik neler yapılabilir?” düşüncesi ön plana çıktı. Tabii, burada o durumu bir tespit etmek gerekir, bu durum tespitinde de aradaki farkları belirlemek gerekir, daha sonra bu farkların girişimci olacak yetisinin ölçülmesi gerekir yani oradaki bizim kadınlarımızın girişimcilik yetisi nedir, yeterli midir, değil midir, bunun için yapılması gereken neler vardır; bunların ön plana çıkartılması gerekir. Tabii, biz eğitimciler her şeyden önce “eğitim, eğitim” diyoruz ve bununla ilgili de bir eylem planının hazırlanması gerekir düşüncesindeyim; stratejik bir eylem planı olabilir bu konuda.

Özellikle coğrafi dağılımlarda, hangi coğrafyada... Türkiye’imiz çok büyük bir coğrafya çünkü; doğusuyla, batısıyla, kuzeyiyle, güneyiyle çok büyük bir coğrafyada yaşıyoruz, çok değişik kültürlerimiz var, bu da bizim zenginliklerimiz. Tabii, burada, bu coğrafyada neler yapılabilir, neler ön plana çıkar? Yani Trakya’daki bir altyapı ile farklı bölgedeki altyapı bir değildir, onun tespitinin yapılarak oraya yoğunlaşılması gerekir düşüncesindeyim.

Tabii, konunun başındayız, ben ilk defa katılıyorum böyle bir toplantıya -belki bunlar daha önce konuşulmuştur, belki planlanmıştır, programlanmıştır bilmiyorum- o nedenle, eğer planlandıysa kusuruma bakmayın, tekrar olmasın. Bu bağlamda bir çalışma ve raporlama yapılırsa onun üzerine planlamaya gidilebilir, eylem planları hazırlanabilir diye düşünüyorum.

Çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, biz çok teşekkür ediyoruz.

Tülay Vekilimiz, İstanbul Milletvekilimiz, özellikle Rumeli Üniversitesinden gelen Hocamızı merak etmişti, bu vesileyle de tanışmış olduk.

Başka söz almak isteyen? Masanın bu tarafından...

DOÇ.DR. NALAN GÖRDELES BEŞER – Sayın hocalarım, Komisyon Başkanımız; çok teşekkür ederim.

İsmim Nalan Gördeles Beşer. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinden geliyorum. Çok teşekkür ederim bizleri davet ettiğiniz için, hem akademisyen olarak değer vermeniz açısından hem de kadın olarak değer vermeniz açısından çok mutluyuz -arkadaşlarla da görüştük- Meclisimizde bu çatı altında toplanılmaktan.

Ben Üniversitemizin Kadın, Aile ve Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezinin sorumluluğunu yapıyorum, Müdürlüğünü yapıyorum. Kendim de psikiyatri hemşiresiyim, o açıdan, ben parasal yönden çok anlamıyorum ama her şeyden önce, girişimcilikten önce, kooperatifçilikten önce, kadının güçlendirilmesinden yanayım tabii ki; hepsinin başlangıcı o diye düşünüyorum.

Niğde’de birçok komisyonda, birçok kurumlarla beraber çalışıyoruz ve hepimizin çıktığı nokta artı literatür bilgisini de birleştirdiğimizde şu ortaya çıkıyor: Yani kadının, hatta aile fertlerinin, her bireyin doğuştan itibaren güçlü yetişmesi, atılğan olması yönünde bir kavram ortaya çıkıyor çünkü biz bütün komisyonlarda, toplantılarımızda filan -işte İl Uyuşturucudayız, işte Kadına Şiddet derken- aslında “Nerede çözüm bulabiliriz?” dediğimizde hep “ailenin kurulması”na geliyoruz. Yani ailenin kurulması noktasında eğitimi şu an bizim Niğde Müftülüğü yapıyor; evlilik öncesi bir eğitim yapıyorlar çiftlerin uyumuyla ilgili ama bunu nasıl yaygınlaştırabiliriz? Hani, siz politikada olan meslektaşlarımıza ya

da sayın çalışanlarımıza ben orada seslenmek istiyorum yani bunu şey yapabilesek... Biz bireysel çabamızla yapmaya çalışıyoruz ama kültürel değerlerimiz, rutinlerimiz de çok farklı evlilik öncesi. Yani orada bunu nasıl bir legal hâle getirebiliriz, bilmiyorum. Hani iki çiftin evlilik öncesi uyumu, iletişimi, aile kurmayla ilgili hazır oluşluğu; onlar çok önemli, daha sonra da çocuk yetiştirme... Bakın, hani erkek ya da kız çocuğu da demiyorum burada. Çocuk yetiştirmeye ne kadar hazırlar? Ve tabii ki, maalesef, “kadın” diyoruz “kadının güçlenmesi” diyoruz ama bu, daha sonra bir kız çocuğunun erkekle karşılaştığında ya da işte evlilikle beraber bir erkek partnerle karşılaştığında uğradığı şiddette de çok önemli. Aile de toplumsal cinsiyet açısından, eşitliği açısından çocukları nasıl yetiştirilmeli? Bence buradan başlanmalı diye düşünüyorum. Çok karmaşık anlatmış olabilirim ama her şeyden önce “ebeveyn eğitimi” “aile içi iletişim” kavramının ailenin kurulma noktasında ve sonrasında toplumsal cinsiyet eşitliği açısından aileye oturtulması ve bu bazda çocuk yetiştirilmesi, eşlerin birbirine uyumu ve birbirini güçlendirmesi, birbirinin gelişmesine fırsat vermesi açısından önce Medeni Kanunda acaba böyle bir şeyler yapılabilir mi? Biraz oradan başlanması gerektiğini düşünüyorum.

Ondan sonra da -hocama katılıyorum- her aşamada eğitim; çocuk gelişimi, iletişim, atılganlık, kendini ifade edebilme; buralarda eğitimin önemli olduğunu vurgulamak istiyorum.

Çok teşekkür ederim, sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Biz çok teşekkür ediyoruz Hocam. Burada olduğunuz memnuniyetten bahsettiniz; biz de sizlerle olmaktan büyük bir memnuniyet duyuyoruz.

Eskişehir Milletvekilimiz Emine Hocamız da sizler gibi akademisyen, geçmişten gelen bir hocamız.

Buyurun Hocam.

EMİNE NUR GÜNAY (Eskişehir) – Çok teşekkür ederim değerli başkanlarım ve çok değerli meslektaşlarım; sizleri bugün burada görmek bizlere büyük bir mutluluk verdi.

Konu hepimiz için çok önemli. değerli. Ben de hem bir milletvekili hem de bir akademisyen olarak hâlâ bu konuların içindeyim.

Sizlerle birkaç veri paylaşmak istiyorum, bunlar kabaca olan veriler, aklımda kaldığı kadarıyla: İlk girişimlerini yapan girişimcilerin başarı oranı yüzde 18 -sizler de biliyorsunuz- ikinci girişimlerini yapanların başarı oranı yüzde 20; “venture capital” alıp, girişimlerini devam ettirip borsada olanların başarı oranı yüzde 30. Şimdi bunlar çok çok düşük oranlar. Demek ki burada bir sorunumuz var ama bir yandan da bunların kadın oranlarına baktığımızda, bizim KOSGEB’den, girişimcilik desteklerimizden yararlananların, kabaca, neredeyse yarısı kadın. Demek ki bunları bir şekilde bizim harmanlamamız lazım bugünün sonunda; benim buradan kendime çıkardığım ders bu.

Yıllarca girişimcilik eğitimi verdim akademik hayatta, sahadaki sorunları biliyorum. Siyasete girdiğimde hem girişimcilerin hem de kooperatif alanında uğraşanların sorununu biliyorum ve özellikle “kadın kooperatifi” adı altında faaliyet gösteren kooperatiflerimizin sorunları çok net ortada. Benim hem girişimcilik hem de kooperatifçilik anlamında naçizane gözlemim şudur: Çok hevesle başlıyorlar ama devam ettiremiyorlar; işte bu oranlar da o yüzden elimizde bu şekilde çok düşük kalıyor. 7 kişi bir araya geliyor, kooperatif kuruyorlar çok hevesle ama sürdürülebilirlik yok. Bence şu anda girişimcilikte de kooperatifçilikte de toplumumuzun en önemli sorunu sürdürülebilirlik. Burada ne yapabiliriz? Bence esas buna odaklanmamız gerekiyor. Kadın kooperatiflerimize çok büyük destekler veriyor Hükümetimiz ama bunun ne kadarı kalıcı olacak, ben çok kaygılıyım açıkçası. Girişimciler iyi bir iş fikri bulduğunu düşünüyorlar -ki bazıları gerçekten de gayet güzel olabiliyor- iş planlarını hazırlıyorlar ama bir yıl sürdüremiyorlar. İşte bence temel unsur burada; her iki konuda da bu sürdürülebilirliği biz nasıl sağlayabiliriz? O da “eğitim” diyoruz. Ne kadar eğitimlerini versek de bunu hayata geçirecek olan

kendileri ama çok kalıcı, onları besleyici eğitimler vererek işlerini devam ettirmelerini de sağlamamız gerekir diye düşünüyorum. Sizler de takdir edersiniz ki devletimiz her türlü desteği veriyor. Her iş kolunda çok farklı destekler var ama bunların etki analizlerini yapmamız lazım; bunlar da bizim tarafımızdaki ödevler. Belki sizlerle birlikte ortak yapılabilir. Sonuçları nedir? Ne kadarı istediğimiz sonuca ulaşıyor? Şimdi bence biraz bu aşamaya da geldiğimizi düşünüyorum politika yapımcıları olarak, kendi tarafımıza.

Ben katılımınız için tekrar çok teşekkür ediyorum. Hepiniz hoş geldiniz. Eminim, verimli, güzel bir toplantı olacak.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkür ediyorum Değerli Hocam.

Tam da konunun dersini anlatmış bir hoca olarak önemli katkılarda bulundunuz.

Evet, buyurun Hocam.

PROF.DR. CEMAL İYEM – Sayın Başkanım, değerli meslektaşlarım; ben Profesör Doktor Cemal İyem. Aydın Adnan Menderes Üniversitesinden geliyorum. Güzel Aydın’dan selamlar getirdim sizlere. Aynı zamanda yaklaşık beş yıldan beri üniversitemizde Teknokent Genel Müdürü görevini yürütüyorum. Ben de az önce hocamın temas ettiği noktalara dikkat çekmek istiyorum ve birkaç veri paylaşmak istiyorum.

Şimdi, KOSGEB’in ciddi destekleri var ancak KOSGEB destekli kurulan işletmelerin yüzde 70’i iki yıl içerisinde kapanıyor. Şimdi, bunun şöyle bir motivasyon eksikliği oluyor: Bir başarısızlıkla karşı karşıya kalınıyor ve o kişilerin bir daha girişimci olmaları konusunda ciddi engellerle karşı karşıya kalıyorlar mental olarak da. Şimdi, burada aslında çok önemli adımlar atılıyor bir taraftan. Mesela teknokentlerde, teknoloji geliştirme bölgelerinde şu anda 8 bin tane firma var, 89 tane teknoloji geliştirme bölgemiz var. Bu bölgelerimizin içerisinde 8 bin firmadan 3 bin tanesi kadın girişimcilerimizin oluşturduğu işletmeler. Yine -rakamlarda biraz üç aşağı beş yukarı şey olabilir, lütfen hatamı mazur görün- sanırım 60-70 bin civarında AR-GE personeli istihdam ediliyor teknokentlerde. Kadın girişimci sayısı yine 30 bine yakın; aslında bunlar iyi rakamlar yani hemen hemen yüzde 40’larda rakamlar. Ancak bizim kadın girişimciliği konusunda bence biraz daha farklı stratejiler izlememiz gerekiyor. Ne gibi? Mesela ağırlıklı olarak kadın girişimcilerin ileri teknolojilerin olduğu alanlara kanalize edilmesini, burada istihdamdaki kadın payının artırılmasını ben çok daha önemli görüyorum çünkü dünya ciddi bir değişim içerisinde, çünkü Türkiye’de baktığımız zaman, “kadın girişimci” dediğimiz zaman daha niteliksiz işlerde çalışanlar, kooperatiflerde evsel birtakım ürünler üreten bir grubu görüyoruz ama daha çok teknoloji ile kadını da ilişkilendirmek gerektiğine dikkat çekilmesi gerektiğini düşünüyorum. Peki neler yapılabilir? Burada, aslında, teknokentlerdeki yapılanmayı ben çok doğru buluyorum. Mesela bizim teknoloji geliştirme bölgelerimizde 3’lü bir yapılanma var. Ön kuluçka merkezleri var, burada bir fikriniz var ama öğrencilik dönemlerinizde herhangi bir bedel ödemeksizin bölgeye geliyorsunuz “Bir işletme nasıl kurulur, nasıl yönetilir?” gibi aslında birçok eğitimi ücretsiz bir şekilde alıyorsunuz. Daha sonrasında kendinizi hazır hissettiğinizde kuluçkaya geçiyorsunuz, kuluçka firması kuruyorsunuz. Burada yine devletimizin sağladığı üç yıllık önemli bir teşvik var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, teknokentteki süreci anlatıyoruz, doğru mu?

PROF.DR. CEMAL İYEM – Evet, evet.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Kuluçka merkezleri teknokentlerde olduğu için onun altını çizmek istediniz.

PROF.DR. CEMAL İYEM – Evet, evet Sayın Vekilim.

Ön kuluçkadan kuluçkaya geçtik. Şimdi, kuluçka da aslında bir antrenman süreci. Orada da üç yıllık periyotta, sektörü daha iyi tanıyorsunuz ve üç yılın sonunda artık bir AR-GE firması oluyorsunuz. Şimdi KOSGEB’de de aslında benzer bir yapılanma olsa girişimcilerin ömür sürelerinin daha uzun olacağını düşünüyorum çünkü az önce konuşmamın başında ifade ettiğim noktanın tekrar altını çizmek istiyorum yani bu işin mental bir yönü var; başarısızlıkla sonuçlanan her girişimcilik faaliyeti maalesef devamını getirmiyor. O yüzden, teşvik veriyoruz ama bu teşviki de sürdürülebilir kılmak, desteklemek de önemli diye düşünüyorum.

Peki neler yapılabilir? İşte, bizim malum 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nda birtakım düzenlemeler oluyor. Bu düzenlemelerde kadın girişimciliğiyle ilgili bazı hususlar eklenebilir diye düşünüyorum. Yine, bunun yanı sıra, özellikle esnek çalışma noktasında da teknoloji geliştirme bölgelerinde kadın istihdamı konusunda birtakım politikalar oluşturulabileceğini düşünüyorum. Yine, özellikle sosyal politika geliştirme noktasında da teknokentlerde -mesela bildiğim kadarıyla Türkiye’deki teknoloji geliştirme bölgelerinin birçoğunda kreş vesaire yok- bu tarz konularda da birtakım düzenlemeler yapılabilir diye düşünüyorum. Bunlar hem bölgedeki kadın girişimciliği sayısını da artıracaktır hem de AR-GE personeli yani nitelikli kadın çalışan sayısını da artıracaktır diye düşünüyorum.

Bu anlamda son olarak da şunu ifade etmek istiyorum: Aslında ben bir işletme profesörüyüm, dolayısıyla biraz böyle yönetime yani sahaya da çok yakın çalışan biriyim. Şimdi, geldiğim bölge -Aydın- bu anlamda özel bir bölge. 1930’lu yıllarda Mustafa Kemal Atatürk’ün Nazilli’de kurduğu bir fabrika var, basma fabrikası ve bu fabrika -bilmiyorum gezme imkânı oldu mu değerli hocalarımla, ben şiddetle tavsiye ediyorum- bir sosyal fabrika modeli. Şimdi, geldiğimiz dünyada Batı literatüründe “social management” dediğimiz kavramları konuşuyoruz. Aslında biz bunları seksen yıl önce, yüz yıl önce yapmışız zaten ve orada 20 bin istihdamın birçoğu kadın girişimci -kadın çalışan daha doğrusu- ve içerisinde hastanenin olduğu, kreşin olduğu, birçok sosyal imkânın olduğu bir fabrika yapılanmasından bahsediyoruz. Belki çalışma ortamlarımızı da bu anlamda daha uygun, daha kullanılabilir hâle getirirsek...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, 20 bin çalışanın hepsi kadın mı?

PROF. DR. CEMAL İYEM – Hepsi değil, çoğunluğu diyelim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Yüzde 60 diyebilir miyiz?

PROF. DR. CEMAL İYEM – Hemen hemen. Ve TRT’de de “Sanayi Kültürümüz” diye bir belgesel yayımlandı, onun da izlemeyenler için izlenmesini şiddetle tavsiye ediyorum. Mesela orada da 20 bin kişi arasında inanılmaz bir aile bağı var yani birbirlerinin üzüntülerinde ortaklar, birbirlerinin sevinçlerinde ortaklar, dolayısıyla bir çalışma ortamının içerisinde o birliği bütünlüğü görüyorsunuz. Biz paternalist bir toplumuz yani biz kadın yöneticilerimizden bir abla, anne şefkati bekleriz; işte, kadın çalışanlarımız erkek yöneticilerinden bir ağabey, baba şefkati bekler. Dolayısıyla böyle bir bağın oluşturulması da önemli diye düşünüyorum iş yerlerinde, çalışma ortamlarında ama her şeyden önemlisi, kadınların -şahsi fikrim- ileri teknolojiye entegre edilmesi ve dijital çağda, işte Dördüncü Sanayi Devrimi’ni konuştuğumuz bu dönemde daha ileri teknolojinin içerisinde kadın girişimciliğin de olmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ederim efendim, sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam çok teşekkür ediyoruz, çok önemli örnekler verdiniz, çok da dikkat çekiciydi.

Buyurun Hocam.

PROF. DR. ÖZLEM ÇAKIR – Teşekkür ediyorum Sayın Vekilim. Ben Dokuz Eylül Üniversitesinden Profesör Doktor Özlem Çakır.

Değerli vekillerim, değerli hocalarım; bu çatı altında güzel bir toplantıya davetiniz için özellikle teşekkür ediyorum.

Ben birtakım notlar aldım, onları paylaşmak istiyorum sizinle. Kadınlarla ilgili, işte, projeler yapıyoruz, sahadayız, hocalarımın da çok değerli tespitleri vardır ama ben çalışma ekonomisi ve kadın istihdamı alanındaki gördüklerimizi sizinle paylaşmak istiyorum, sahada neler oluyor kısmını.

Çok değerli bilgiler verildi, işte, oranlar var kadın istihdamının gelişmesiyle ilgili fakat önemli olan nitelikli istihdam ve Uluslararası Çalışma Örgütünün ortaya koyduğu insan onuruna yakışan iş bağlamında, nitelikli istihdamı sağlayabilmemiz noktasında biraz daha adımlar atmamız gerekiyor çünkü her ne kadar kayıtlı iş gücü içerisinde sözünü ettiğiniz çok güzel çalışmalara imza atarak kadın istihdamını geliştirme yönünde ivme kazansak da hem bunun içerisinde hem de bunun bir de kayıt dışı versiyonlarını da dikkate almak kaydıyla Çalışma Bakanlığımızın da -Sosyal Güvenlik Kurumumuz- tabii işin içinde olmasıyla, ayrı bir çalışma konusu da önermek istiyorum.

Bakım ekonomisinin... Yani nüfusumuz yaşıyor, dünya yaşıyor ve kadının en büyük problemi yine çocuk bakımı, yaşlı bakımı, engelli bakımı gibi yani bakım hizmetiyle ilgili tek sorumlu olması. Bununla ilgili tabii ki yine adımlar atılıyor, yine büyük iş yerlerinde kreş hizmeti ya da bakım hizmetiyle ilgili düzenlemeler var ama genele yaygın değil bunlar; en çok duyduğumuz, en çok problem yaratan konu bu. Ben şöyle de bir şey düşünüyorum geçmişten beri: Bir kadının çalışması bir başka kadına da istihdam yaratıyor. Hangi yolla? Onun çocuğuna bakacak bir kadın da istihdam ediliyor veya annesine ya da yaşlısına, aile büyüğüne. Dolayısıyla kadınlar aslında kadınlara istihdam yaratıyor. Böyle bir projelendirme yapılabilir mi? Şu an çok afaki konuşuyorum ama bir kadın artı bir kadın demek ya da 1+1 demek bakım ekonomisi anlamında bu gözlükle baktığımızda. O nedenle de bakımla ilgili, sosyal hizmetle ilgili eğitimlere ağırlık vererek, mesleki eğitimler kazandırılarak... Çünkü bu da herhangi bir iş değil; yaşlı bakımı özel, spesifik bir iş, çocuk bakımı özellikle, geleceğimizi yetiştiriyoruz, çok değerli bir alan. Bunu değerli kılmak, değerli bir iş, nitelikli bir iş olarak tanımlanmasını sağlayacak mesleki eğitime dönüştürmek... Çünkü iş gücü piyasasında herkes konusundan komşusundan tanıdık vasıtasıyla bakım hizmeti alıyor. Bunun belki daha profesyonel hâle getirecek kurumlar eliyle, devletimiz eliyle yönetilmesini önemli buluyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Meslek eğitim kursları gibi mi Değerli Hocam?

PROF. DR. ÖZLEM ÇAKIR – Evet yani bu hizmeti verecek kişilerin sertifikalı, profesyonel eğitim almış, belli niteliklere haiz olarak bu işleri aramaları, dolayısıyla bu hizmeti alacak kişinin de...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Olabilir aslında evet, yaşlı bakım kursları...

PROF. DR. ÖZLEM ÇAKIR – Evet, hem yaşlı bakımı hem çocuk bakımıyla...

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Hocam, yabancı iş gücü...

PROF. DR. ÖZLEM ÇAKIR – Evet, yabancı iş gücü ağırlıklı olarak söylediğiniz gibi.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Kesinlikle, İstanbul'da o kadar çok örnekleri var ki, çok önemli bir başlık. Hatta yabancılar, dolar cinsinden ödeme, hani rakam itibarıyla da baktığımızda anlaşmaları da o şekilde gidiyor ve özellikle yaşlı bakımında tamamen onların eline geçmiş durumda sektör. Oysa çok farklı bakılabilir Değerli Başkanım yani bunun üzerine etki analiz çalışmalarıyla yönlendirilebilir.

PROF. DR. ÖZLEM ÇAKIR – Buradaki tespitleri de hani analitik yapabiliriz, analiz edebiliriz hangi piyasalara hâkim oluyor ya da nasıl işliyor bu süreç diye. Ele alınması gereken bir konu çünkü kadını işe yerleştirmenin dışında bu arka planı yönetirsek çok daha rahat işleyecektir süreç.

Bunun dışında, çalışan kadın, evet, istihdamda çalışıyor görünüyor ama işte psikolojik taciz, mobbing, ayrımcılık, ücret ayrımcılığı, bunları yaşamaya devam ediyor maalesef. İstihdamda görünmesi oransal olarak güzel ama onun arka planına bir geçiyoruz... Bizim projelerden ve elde ettiğimiz verilere, bulgulara dayanarak konuşuyorum; kadın ve erkeğin bir arada olduğu ortamlarda -değerli hocam da çok güzel ifade etti- birlikte çalışabilmeyi, kültürel iç dinamikleri de dikkate alarak, coğrafi alanları da bölgelerimizi de dikkate alarak bu tür eğitimlere... İşte, Çalışma Bakanlığımızın ÇASGEM’i var mesela çalışma alanında pek çok eğitimler veriyor, ağırlıklı olarak iş sağlığı güvenliği eğitimlerini veriyor ama buraya da dönebilir diye düşünüyorum yani bu kurumun çok daha etkin çalıştırılması ve verim alınması anlamında çok değerli uzmanlarımız olduğunu düşünüyorum orada. Belki onun mihmandarlığında, öncülüğünde pek çok bölgede, üniversitelerimizden de destek alınarak “iş yerlerinde cinsiyetsiz bakabilmek” diye bir şey söylemek istiyorum ben. Cinsiyet değil de -toplumsal cinsiyeti de geçiyorum- “kadın ve erkek” diye değil de cinsiyetsiz bakıp insan olarak birbirimizi eğitebilmek ve sadece kadını eğitmekten bahsediyoruz ama erkekleri de eğitmek yani hocalarım kusura bakmasın, hep beraber eğitim alacağız, eğiteceğiz ki bu yolda ilerleyebilelim.

Çok uzatmak istemiyorum, bu alanda yine sendikalarla iş birliği yapılmasını da önemsiyorum çünkü bizim de gördüğümüz, yine dediğim gibi proje ve saha araştırmalarından elde ettiğimiz bulgular örgütlü kesimlerin, örgütlü iş yerlerinin çok daha nitelikli istihdam sunabildiği çünkü sendikalar burada bir kontrol mekanizması oluyor. Yani şu ya da bu sendika değil önemli olan ya da şuradaki konfederasyon, buradaki konfederasyon değil; bir örgütlülük, çalışanların haklarını aramaları, öğrenmeleri anlamında tabii ki önemli. İş yerinin de doğru işler yapıp, doğru kanaldan ilerlemesi anlamında bir iş birliği toplumsal çalışma barışını koruma anlamında da önemli bir yön teşkil edecektir.

Girişimcilikle ilgili bir iki notumu söyleyeceğim. Yine çalışmalar şunu gösteriyor: Kadın daha cesaretli. Evet, erkekte cesaret var ama kadın cesaret söz konusu olduğunda girişimcilikte daha bir gözü kara. Belki de değerli vekilimizin, hocamızın söylediği gibi bu gözü karalık da riskleri görememe gibi bir sorun yaratıyor olabilir. Bu anlamda girişimcilik eğitimlerinin bu yönü, finansal okuryazarlık... Yine, araştırmalar krediler konusunda banka ve finans sektörünün kadınlara daha az güvendiğini ifade ediyor. Yani kadına kredi verirken biraz zorlanıyor ve kadın tabii ki alırken de zorlanmış oluyor. Dolayısıyla sürekli bir eş desteği, bir kefalet durumu, hep bir erkek olmalı durumu. Yani burada cinsiyet değil güvenilirlik konusu, başka şeyler, bunu biraz kırmak gerekiyor belki.

Bunun dışında da part-time -kısmi süreli- çalışma yine günümüzün gerçeği. Genç kadınlar için bence önemli ya da emekliliğine yaklaşmış ve yavaş yavaş emekliliğe doğru gidenler için. “Köprü istihdam” diye bir kavram var yurt dışında. “Köprü istihdam” ne demek? İşte, emekliliğe adım atarken yavaş yavaş istihdamdan çekilmek, bu arada kısmi süreli çalışarak da hem bilgi becerisini kullanmaya devam etmek hem gençlere bilgiyi, deneyimini aktarmak. Bu “köprü istihdam” kavramı üzerinde durmanın kadınlara belli deneyimler elde etmiş, birikimler elde etmiş kişilerin -hem kadın hem erkek için geçerli aslında- deneyimlerinden yararlanabilmek, danışmanlık hizmeti alabilmek gibi bir yönü olabilir.

Bütün bunlarda kadın ve erkeği birlikte yetiştirmenin ya da eğitmenin... Hocamın söylediği gibi yani ailede başlayan bu ilişkiler iş yerlerine taşınıyor, ebeveyn olarak da nasıl davranmamız gerektiğini öğretmekle yola başlayabiliriz diye düşünüyorum.

Çok teşekkür ederim, biraz uzatmış olabilirim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Estağfurullah Hocam, çok önemli katkılar verdiniz, çok teşekkür ediyorum.

Değerli Nevin Vekilimize ben sözü vermek istiyorum, sonrasında da hemen yanındaki hocalarımıza söz vereceğim.

NEVİN TAŞLIÇAY (Ankara) – Sevgili Başkanım, çok güzel olacağı belli, başlangıcında teşekkür ediyorum böyle bir çalıştay için.

Sadece hocamın söylediklerine katkı anlamında, çok denk geldiği için söz almak istedim; yaklaşık dört beş aydır da evine kadın bulamayan bir çalışan kadın olarak söz almak istedim.

Özellikle çocuk bakımı ve yaşlı bakımında yabancılardan bahsettik, büyük şehirlerde var ama büyük ihtimalle birçok şehirde bu sorunu yaşıyoruz. Bu eğitilmiş olmayan kişiler yani yabancı olup bu işin eğitimini aldıklarını da düşünmüyorum, en azından benim muhatap olduklarımda... Rakamların da 600 dolardan başlayıp 1.000 dolarlara kadar çıktığını biliyorum. Başka bir boyutuna daha dikkat çekmek istiyorum, hani kayıtlarımızda olsun diye: Bu maaş alan arkadaşlarımız, hanımefendiler bu paraları Türkiye’de harcamıyorlar, bu paralar tamamen yurt dışına, ailelerine gidiyor. Hafta sonu izinlerinde sanırım bir harçlık olarak onu değerlendiriyorlar, bunun da ciddi bir rakam olduğunu düşünüyorum. Ne kadarı kayıtlı, onu da bilmiyorum. Yapılabilecek çalışmalarda bu da böyle dipnot olarak aklımızda olsun diye katkı vermek istedim hocama.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkür ediyorum Değerli Vekilim.

Benim de yaklaşık beş altı ay önce evdeki yardımcı arkadaş çıktı. Dolayısıyla çok araştırdım, birçok tanıdığa da haber saldım bir Türk istihdam etmek için fakat gerçekten bulamadık, hani değil aralarından seçmek, kim olursa noktasına gelmişik fakat yine de bulamadık. Sağ olsun, kayıvalıdemden destek alıyoruz. Dolayısıyla bu, gerçekten ciddi ciddi masaya yatırılması gereken bir husus.

Kıymetli Hocam, buyurun.

PROF. DR. ASLI YAZICI – Merhaba arkadaşlar, ben Bartın Üniversitesi’nden Profesör Doktor Aslı Yazıcı.

Öncelikle, bu yaşlı bakımı, engelli bakımı, hasta bakımıyla ilgili bir şey hatırlatmak istiyorum. Üniversitelerimizin bazı meslek yüksekokullarında ya da yanılmıyorsam sağlık fakültelerinde bu bölümler var, öğrenci yetiştiriyoruz; ön lisansta olması lazım hocamızın dediği gibi. Ama ilginç bir şekilde o yetişen öğrenciler ile o çalışma hayatı bir şekilde iç içe geçemiyor, entegre olamıyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Daha çok hastane için aslında onlar o eğitimi alıyorlar.

PROF. DR. ASLI YAZICI – Aslında genel olarak alıyorlar, sadece hastane için değil; evde yaşlı bakımıyla ilgili, hasta bakımıyla ilgili, engelli ve çocuk bakımıyla ilgili; çocuk gelişim bölümlerinde zaten öğrenci var hem de sayıları oldukça fazla. Ama dediğim gibi, çalışma hayatına bir türlü entegre olamıyorlar ya da ne bileyim, sokulmuyorlar yani artık sistemin kendisinin nasıl işlediğini o kadar pratikte bilmiyorum. Öncelikle, bu bölümlerden mezun olan öğrenciler, aynen eğitim fakültesinde öğretmenler nasıl özel eğitim okulları için ya da Millî Eğitim için eşit bir fırsata sahipse, bunların da aslında bu çalışma alanlarına girebilmeleri için bir fırsatın olması gerekiyor, yolunun açılması gerekiyor. Belki o şekilde bu alan da kuvvetlendirilebilir, yabancılardan bu alandan çekilmesi ve iç ekonomiye katkı artırılabilir orada yetişen öğrencilerin istihdam edilmesine yönelik çalışmalar yapılarak.

Bunun dışında “girişimcilik” diyoruz. Hemen hemen bütün üniversitelere sorabilirsiniz: “Hepinizin bölümlerinde girişimcilik dersi var mı?” Her dönem geliyor programlarımıza. “Her bölüme, her bilimin her bölümüne girişimcilik dersini koydunuz mu?” Ben şuna inanmıyorum, burada açıkça birçok hocamızın da inandığını zannetmiyorum yani bu iş, ders koyarak halledilebilecek bir dönemde 3 kredilik, 2 kredilik bir ders koyarak halledilecek bir iş değil. Kadın girişimciliği sadece teorik olarak anlatılarak, öğrencilere bir iki ödev yaptırılarak halledilecek bir iş değil. Girişimcilik karakter olmadığı sürece; vatandaşlarımıza, öğrencilerimize, artık kadınıma ya da erkeğimize bir karakter özelliği olarak kazandırmadığımız sürece biz birçok çalıştayda “Yüzde 27 oldu, yüzde 39 oldu.”ya devam ederiz. Yani bizim ilk sormamız gereken şey şu: Girişimciliği üstten konuşulan bir şey değil de insanımıza cesaret gibi, hakkaniyet gibi bir karakter özelliği olarak nasıl kazandırabiliriz? Özellikle kadınıma, kız çocuklarımıza... Çünkü bu işin böyle çözülebileceğini düşünüyorum ve bunun üniversitelerde dersle değil de tek bir dersle değil de girişimciliğe yönelik uygulama dersleri, projeler, desteklerle yapılacağına inanıyorum.

Bunun dışında, genel olarak baktığımızda diğer alanlarda da özellikle hep istihdamı düşünürken sayısal olarak düşünüyoruz yani hep sayısal verilerle. Sayısal veriler önemli ama sayısal verilerin dışında dediğim gibi eğitim faaliyetlerinin ve o eğitim faaliyetlerini destekleyecek araştırma, proje faaliyetlerinin desteklenmesi de çok önemli. Ben mesela kadın merkezi müdürüyüm. Kendi bölgede, kendi ilimde sürekli gönderilen... Mesela kadına yönelik şiddeti önleme eylem planı ya da kadının güçlendirilmesi eylem planları bana geldiğinde sadece sayısal verileri dolduruyorum ama merkez olarak oradakileri gerçekleştirmeye yönelik, maddeleri gerçekleştirmeye yönelik çalışma kapasitemizi sağlayacak hiçbir katkıyı şehirden bulmuyorum ama kadının güçlendirilmesiyle ilgili eylem planı her altı ayda bir bana geliyor ve her altı ayda bir benden merkez müdürü olarak neler yaptığının doldurulması isteniyor. Plan çok güzel bir plan aslında, 2023’te bitiyor biliyorsunuz ve bugün, burada tartışacağımız aslında birçok konuyu eğitim, sağlık ve diğer alanları kapsayan birçok konuyu madde madde içeriyor ama dediğim gibi işte “Kadının okuryazarlığını artırmaya yönelik programlarımızda ders var mı?” Hemen herkes ders koyuyor ya da “Faaliyet var mı, etkinlik var mı?” faaliyeti koyuyor ama bu iş faaliyet... Ben mesela merkezimde yapıyorum faaliyeti ama yine akademisyenler katılıyor, yine bir kısım öğrenciler katılıyor; mesela şehir katılamıyor, okuryazarlıkla ilgili çalışmaya ihtiyacı olan şehirdeki, köylerdeki kadınlar katılamıyor. O yüzden merkezlerin, üniversitelerin şehirdeki kadınlara ulaşması, onların eğitime katılmasıyla ilgili düzenlemelerin yapılması gerekiyor.

Onun dışında “istihdam” dediğimiz zaman ya da “kadının güçlendirilmesi” dediğimiz zaman hep çalışma hayatını düşünüyorsunuz ama akademik hayatta da mesela bu bir sorun. Biraz önce Sayın Vekilim söyledi “Kanunda anne baba ya da doğum izniyle ilgili düzenlemeler yaptık.” diye ama mesela -buradaki akademisyenlerin hepsi bilirler- biz, belli kriterlere göre kadro alıyoruz, kadromuz uzatılıyor; bunlara baktığımızda devlet kanununun dışında ben, mesela, üç yılda bir ya da yılda dört yılda bir değerlendiriliyorum dosyama. İşte sürem uzatılacakmış... Benim öyle bir sorunum yok ama genelde doktor öğretim üyelerinin öyle bir sorunu var; dört senede bir sürelerini uzatmaları için bir dosya teslim etmeleri gerek ama o dört sene içinde bir çocuk doğurmuş olan anne hem hamileyken hem yeni doğum yapmışken makale yazmak, proje üretmek, ders vermek ve uğraşmak zorunda. Bilfiil akademik alanda da kadın bu manada geride kalmış oluyor. Mesela bu tür düzenlemeler gerçekten fiili olarak üniversitelerde yapılıyor mu? Ben mesela bizim üniversitemizde akademik teşvik ya da işte bu, yükselme, atanma kriterleriyle ilgili “artı bonus puanlar” diye senatodan geçirme teklifi için rica edebiliyorum ama bu, artık birilerinin farkındalığıyla değil de genel olarak hani politika geliştiriyorsak diğer alanların hepsini kapsayacak akla gelmeyen, hatırlanmayan üniversiteleri de içine alacak şekilde yapılması gerekiyor. Yani kadının güçlendirilmesi dediğim gibi aynen girişimcilik gibi... Girişimcilik nasıl bir karakter özelliği olmalıysa aslında kadının güçlendirilmesi, kadının güçlü karakter özelliklerine

sahip olmasıyla... Yani biz genelde buna -"Ailede başlıyor." dedi arkadaşlar- beşikten mezara... Hani beşik kısmı aileye ait ama mezara kadar olan kısmı da devlete ait. Yani devletin tüm kurumlarında her alanda kadının o güçlü karakter özelliklerine sahip olması için gerekli düzenlemeleri yapması gerekiyor.

Söyleyeceklerim bu kadar, daha çok zamanınızı çalmak istemiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Estağfurullah Hocam, çok teşekkür ediyoruz katkılarınızdan dolayı.

Buyurun.

PROF. DR. GONCA BAYRAKTAR DURGUN - İsmim Gonca Bayraktar Durgun. Herkese günaydın diyorum öncelikle ve selam, saygılarımı sunuyorum. Davetiniz için de teşekkür ediyorum Sayın Başkanlarım.

Aslında Sayın Milletvekilimin dikkat çektiği sürdürülebilirlik meselesi asli olarak önemli olan nokta. Hem kadın...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, çok özür diliyoruz isminizi bir daha alabilir miyiz?

PROF. DR. GONCA BAYRAKTAR DURGUN - Gonca Bayraktar Durgun, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi. Ben çalışma alanı olarak siyaset bilimini... Aslında "kadın" başlığı benim için siyasal katılma meselesiydi öncelikle daha sonrasında biz, biliyorsunuz, Gazi Üniversitesinden ayrılan fakülteyiz; Gazi Üniversitesi İİBF Dekanlığı yaptığım dönemde aynı zamanda araştırma ve uygulama merkezi çalışmalarını da yürütüyorduk. Akademik bilgidan ziyade alandaki durumu gözlemleyebileceğimiz çok fazla ortamda yer aldık. Bunların arasında Çalışma Bakanlığı da var, Aile Bakanlığı da var; KOSGEB, İŞKUR gibi pek çok kurumla temasımız oldu.

Nuran Belet Hocam da burada, hocamın söylediği bir meseleden yola çıkarak üniversite ortamında aslında çok şey yapılıyor. Evet, girişimcilik dersi bizim fakültemizde de seçimlik ders, bütün bölümler için açık, bazı bölümler için de zorunlu; işletme gibi, uluslararası ticaret gibi ilgili alanlarda zorunlu ve çok güzel işler de çıkıyor, çok iyi öğrenciler de yetişiyor. Benim Dekan olarak gözlemlerimdi bunlar. Kız veya erkek fark etmiyor o alanda gerçekten çok ciddi bir yarışma, rekabet var. Rekabet çok yüksek gerçekten. İşte, bu alanda sürdürülebilirlik çok önemli oluyor. Başta söylendi çok kaynak var, çok destek veriliyor. "Peki nereye gidiyor bütün bu iş, kaynak?" meselesi hep süreç içinde dikkatimizi çeken nokta buydu. Ne yazık ki takip mekanizması yetersiz, destek yetersiz. Kaynağın yönetimi noktasında izleme önemli bir husus çünkü bu girişimcilik meselesinde ben... Hani çok geniş bir başlık altında girişimcilik. Hakikaten belki de alan alan ayırmak ve hocamın dediği gibi alana uygun stratejiler geliştirmek gerekiyor.

Avrupa Birliği finansında bir proje -bu ulusal ajans projesiydi- yürüttük geçmişte. O da "start-up"ları destekleyen kadın girişimciliğinin güçlendirilmesiyle alakalıydı. O tecrübe çok şey öğretti bize gerçekten. Tabii ki üç ortak olarak projede vardık; üniversite, kamu ve STK bağlamında. Oradaki gözlemimiz şu oldu: Biz üniversitede her şeyin... Yani kamu, STK ve üniversitenin proje bağlamında elinden tutup yürüteceği, projeye katacağı girişimci adayı belirlemesi gerekiyordu bütçesi dâhilinde; üniversite kısmı bütçesi en sınırlı olan kısımdı, STK'nin ve kamunun daha genişti. Oradaki birincil tecrübe şuydu: Biz üniversitede girişimci adayına karar verirken çok daha dikkatli davrandık, herhangi bir siyasi etki, telkin, bilmem neyle falan aday seçmedik; gerçekten; çok ciddi bir seçim kriteri koyduk, yaş kriterlerinin de işte biraz dağılmasına önem gösterdik. Çünkü girişimcilikte, biliyorsunuz, bu ilk bir, beş yıl arasında olanlarda veya yaş olarak da baktığımızda 18 yaş ile 25 yaş arası gençlerde -Sayın Vekilimin söylediği veya hocam da teknovent vasıtasıyla bunu onaylayabilir- en büyük başarısızlık bu yaş grubunda görülüyor.

Girişimcilikle ilgili literatür Türkiye’de oldukça gelişmiş vaziyette. Biraz onu taradığımda -benim hani alanım dışı olmasına rağmen merakımdan biraz taradım- çok kıymetli bir literatür oluşmuş Türkiye’de girişimcilik konusunda ve özellikle de kadın girişimciliği konusunda hep benzer sıkıntılara dikkat çekiliyor. Orada da en büyük nokta, birincisi eğitim gerçekten; bu, genel sorunumuz eğitim çünkü kadın istihdamının geliştirilmesi meselesinde de eğitim ön plana çıkıyor. Daha çok nitelsiz iş gücü kısmında bizim kadın istihdamımız belli sektörlerle yoğunlaşmış durumda. Orada da sürdürülebilirlik noktasında önemli problem bakım hizmetleri, herkesin ortak problemi ister milletvekili olsun, ister tekstil fabrikasında çalışan bir iş kadını, çalışan olsun... Bakım hizmeti en büyük ağırlıklı yükü oluşturan, üzerinde yükü oluşturan...

Akademi kısmında akademisyenler daha dirençli. Ben hocama katılıyorum, gerçekten akademisyen kadınlar bu sürece çalışma şartlarımızdan dolayı çok daha dirençli. Biz çünkü full-time, mesai başı çalışmadığımız için bunu yönetebilecek daha başka araçlar geliştiriyoruz, gece ders verip gündüz çocuk da bakabiliyoruz gibi böyle hani erkek akademisyenlerle farklı kulvarda yarışıyoruz. Aslında orada da rekabet çok yüksek, aynı şartlara tabiyiz ama biz daha fazla emekle aynı şeyi yapabiliyoruz. O açıdan kadınların bu anlamda güçlü yönleri... Gerçekten hâlihazırda önümüzde çok örnek var. Finans sektöründe de öyle mesela.

HAK-İŞ’le yaptığımız bir projede -HAK-İŞ özellikle özel sektörde çalışan işçilere dönük bir sendikacılık faaliyeti yürüttüğü için- çalışan sendikalı kadınlar arasında yürüttüğümüz bir çalışmada bizi de ortak etmişlerdi ve oradan da, alandan çok şey öğrendik. Fabrikada çalışan, tekstil fabrikasında çalışan sendikalı ile finans sektöründe çalışan sendikalı kadın arasındaki farklılıkları yaptığımız araştırmada gözlemlene ve hani bu özgüven meselesinin oranlarını görme... Daha yüksek eğitilmiş kadınlar daha özgüvenli doğal olarak, daha düşük eğitilmiş kadınlarda o korku, kaygı seviyesi çok daha yüksek. Bu Avrupa Birliği projesinde bir hanımefendi vardı, 45 yaş üzerinde seçtiğimiz tek kişiydi, diğerleri daha genç yaşlarda olan arkadaşlardı. Biz bu KOSGEB fonunu alabilmek için öncesinden alınması gereken KOSGEB eğitiminin fakültede yapılmasını KOSGEB’den rica ettik; sağ olsunlar, kabul ettiler ve biz eğitimi fakültede yürüttük. Oradaki amacımız fakülte ortamını, üniversite ortamını üniversite mezunu olmayan girişimci kadınlarımızın da solumasıydı, üniversite ortamında bulunmalarıydı. Beklemediğimiz kadar teşvik edici bir sonuç ortaya çıktı. Çünkü öyle cümleler kurdular ki... Nuran Hocam çok daha yakın çalıştı hanımefendilerle, ben o dönemde Dekanlık yaptığım için daha az temasım vardı onlarla. Yani, hani, hiç beklemediğiniz büyük bir destek, orada bulunmuş olma, ilk kez üniversite ortamında bulunma, ilkökul mezunu bir hanımefendiydi bu... Dolayısıyla bu tür üniversite iş birliği, sektörle, şehirle veya bu tür girişimci gruplarla olan bire bir ilişkiyle gerçekten onların izlenmesi, destek olunması... KOSGEB eğitimi çok sınırlı bir eğitim ne yazık ki belli bir teknik şeyi kapsıyor. Onun ötesinde, hâlbuki, gerçekten bir mentorluk sürecine ihtiyaç var bu faaliyetin sürdürülebilir olabilmesi için. Çünkü ekonomik sıkıntılar hepimizi etkiliyor, dolayısıyla bu girişimcileri daha fazla etkiliyor, finansal olarak çok zayıf durumda oluyorlar çünkü borç üzerinden başlayan bir faaliyet daha fazla borçla sonuçlanıyor. Başarılı olmuş girişimci kadın örnekleri, hani batmış çıkmış... Hocam da dedi ya “İlkinde de şu kadar başarısızlık ama ikincisinde başarı oranı yükseliyor, sonra daha çok yükseliyor.” diye. Bu örnekleri Nuran Hocam sağ olsun bulmuştu ve o girişimci aday arkadaşların kendileri geldiler, kendi hikâyelerini anlattılar. Dolayısıyla yolda giderken nelere dikkat etmeleri gerektiği, kâğıt üstünde yazmayan, KOSGEB’in listesinde olmayan, o tür öğütlerin verilmesi... Dolayısıyla çok kapsamlı bir eğitim aşlında bu girişimcilik eğitimi. Sosyal yönünün ihmal edilmemesi gerekiyor. İİBF Dekanı olduğum dönemde de sosyal inovasyon merkezi kurmak için uğraştık ama onda başarısız olduk çünkü o dönemde üniversite bölündü, teşebbüsümüz yarım kaldı. Özellikle İİBF mezunu özellikle de kadın girişimciydi hedefimiz çünkü -burada pek çok hocam var İİBF kökenli- bizim mezunlarımızın çoğu şu anda ne yazık ki genç işsizlikte, üniversite mezunu işsizlikte en büyük oranı alıyorlar; o soruna kendi

çapımızda biraz çare olabilmektir. Dolayısıyla bu açıdan sosyal inovasyon merkezleri vasıtasıyla... Birkaç üniversitede var -Sakarya onlardan bir tanesi mesela, aynı şekilde Marmara'da var, İstanbul'da bir üniversitede daha var ama şu anda hatırlayamıyorum- onların örneklerini gözden geçirmiştik. Neleri geliştirebileceğimize dair birtakım çalışmalar yapmıştık. O yarım kalan çalışmamızı üniversite bölününce bizim de hevesimiz kaçtı, orada bıraktık. Dolayısıyla bu eğitim bakım hizmetleri, çalışma koşulları, hem istihdamın geliştirilmesinde hem de girişimciliğin sürdürülebilir olmasında oldukça önemli hususlar birlikte.

İstihdamın geliştirilmesi konusunda şöyle bir sıkıntı var: İş yerinde şiddet olgusu çok büyük bir problem kadın istihdamında, sürdürülebilirliğin kesintilere uğraması noktasında çok önemli bir olgu çünkü çok göz ardı edilen de bir olgu ne yazık ki iş yerinde. Aile Bakanlığının kadına yönelik şiddetle ilgili çok kıymetli çalışmaları oldu, eylem planları yapıldı, o eylem planlarında da biz katkı verdik, çalıştık. O vasıtayla da alanı görme şansımız oldu ama orada ihmal edilen konu da -defalarca gündeme getirdik- iş yerinde çalışan kadına yönelik şiddetin hâlâ gündemde yerini almamış olması. Hâlbuki orada da yani aile, ev içi şiddet kadar yüksek oranda bir şiddet olgusu var, özellikle bazı sektörlerde çok yoğun, özellikle vardiyalı çalışan bu düşük nitelikli iş ortamlarında çalışanlar arasında.

Ben burada bırakayım, bir nokta daha söyleyeyim. Proje temelli çalışma, kaynakların israfında çok büyük bir sorun alanı. E, bu da proje yaparak öğrendiğimiz meselelerden bir tanesi. Özellikle kadın girişimciliği konusunda veya diğer birkaç sosyal konuda yine kadının güçlendirilmesi, proje temelli çalışmalar birbiriyle koordine edilmemiş çalışmalar olduğu için kaynak israfı noktasında önemli bir sorun alanı oluşturuyor. Kamu hizmetinin daha kalıcı mekanizmalarla üretilmesi herhâlde daha doğru olur diye düşünüyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Biz teşekkür ediyoruz Hocam, sağ olun katkılarımızdan dolayı.

Buyurun Başkanım.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) – Aslında konuyu dağıtmak istemiyorum ama çok fazla gündemde. Yani bugün kadın istihdamının önündeki en büyük engellerden biri yaptığımız bütün çalıştaylarda, yaptığımız bütün toplantılarda kadının bakım sorumluluğu. Yani bu üniversitedeki hocalarımızdan -bana da üniversitedeki hocalarımızdan da geldi- fabrikada çalışan işçiye kadar... Bu sektörün yabancıların elinde olduğunu az önce de gündeme getirdik. Hocam az önce dedi ki: "Çalışma şartları." Şimdi ücret mesela bazı sektörlerde... İşte fabrikalarda -konuşuyoruz- neden Suriyeliler çalıştırılıyor? Bazen işte ücret gündeme geliyor ama burada ücret mesele değil çünkü dolar bazında çalışıyorlar ve gerçekten ücretler çok yüksek. Çalışma şartları mı? Hocam neden? Yani biz, kendi ülkemizden çalışan insan... İşte 2 vekilimiz de gündeme getirdi, "Bırakın seçmeyi bir tane bile başvuru olmadı." dedi. Neden? Yani Türk insanı neden çalışmak istemiyor, bu işi yapmak istemiyor?

PROF. DR. GONCA BAYRAKTAR DURGUN – Ben onu şöyle değerlendiriyorum. Aslında kadınlarda farkındalık arttı. Çalışmak istememek değil, daha iyi şartlarda çalışmak istiyorlar. Yani insanlar ev hizmetinde çalışırken... Mesela bu ön lisans mezunu arkadaşlar, Aile Bakanlığının onunla ilgili yaptığı, daha doğrusu Ankara Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün yürüttüğü bir proje vardı birkaç sene önce. Bakım hizmetlerinden mezun olanların özellikle engelli ve yaşlı bakımında istihdam edilmesi noktasında orada takip mekanizmasında önemli sıkıntılar vardı, oldukça iyi sonuçlar elde ettikleri bir takip mekanizması oluşturdular. Orada projeyi yürüten yetkili arkadaşın söylediklerini ben ancak söyleyebilirim.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) – Evet, buyurun Hocam.

PROF. DR. GONCA BAYRAKTAR DURGUN – Ev ortamındaki durum... Aslında hani engelli ve yaşlı bakımında nihayetinde eve gidiyor insanlar ve burada cinsiyete yönelik şiddet çok önemli bir problem hâline dönüşüyor; taciz, tecavüz meseleleri... Ne yazık ki bunlar çok dillendirilmeyen, üstü örtülen meseleler.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) – Ev ortamının kontrol edilememesi mi?

PROF. DR. GONCA BAYRAKTAR DURGUN – Tabii tabii ev ortamının kontrol edilememesi.

Dolayısıyla ön lisans mezunu, bir de Z kuşağı. Z kuşağı negatif davranışlarla algılanıyor ama ben onları pozitif davranışlarıyla değerlendiriyorum çünkü farkındalıkları çok yüksek, hedefe daha odaklı, ne istediğini bilen oldukları için onları istihdama yönlendirmede daha iyi şartları sunmak gerekiyor ki yani bir önceki kuşakta annesinin yaptığını yapmak istemiyor o, gördüğünü tekrarlamak istemiyor ya da aynı şeyi yaşamak istemiyor; bir tecrübe var orada.

Dolayısıyla hâlihazırda Çalışma Bakanlığının da geçmişte yine bakım hizmetiyle ilgili yürüttüğü proje vardı, orada da danışma kurulundaydım ben; orada da mesela en büyük problem yine ev hizmetinde kimin çalışacağını finanse etme meselesiydi. Şimdi, evdeki güvenlik meselesi en büyük problem. Kadınların bir başka eve gitme konusundaki sıkıntıları o güvenlik ortamının sağlanamaması; iki, güvencesiz istihdam meselesi. Şimdi, Çalışma Bakanlığı bu şeyleri düzenledi. Sigortalı çalışmayı talep ediyor eve gelenler ama hâlâ orada da sorun tam çözümlenmiş değil, hâlâ kaçak işçi meselesi devam ediyor. Dolayısıyla birkaç arkadaşım şirkette çalışacak insan arıyorlar ben de etrafa, tanıdıklarına söylüyorum; insanlar çalışmak istemiyor. Neden çalışmak istemiyor? Çünkü sunulan ücret düşük, yol parası çok yüksek, çocuklarına baktıracak herhangi bir...

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) – Hocam onu anlıyorum ama bu ev bakımında gerçekten ücretler çok yüksek yani 600, 1.000 dolar civarında.

PROF. DR. GONCA BAYRAKTAR DURGUN – Yani yabancı tercihi aslında çok mecburiyetten yani mecbur kaldığı için insanlar yaşlısını baktırmak için özellikle yaşlı bakımında daha fazla...

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) – Ama şunu soracağım: Mesela bir yabancıya 600 dolar veren birisi bu işi yapacak bir Türk'e de 600 dolar verir.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam çok teşekkür ediyoruz.

Başka akademisyen hocalarımız da var, talep çok.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) – Ben uzattım birazcık Hocam yani gerçekten bu önemli.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Yok, yok. Başkanımızın sorusuna diğer akademisyenlerden de başka bakış açılarıyla da cevap almak adına... Birazcık daha konuşmalarımızı da sınırlı tutarsak çok memnun olurum.

Çok teşekkür ediyorum en son konuşmacı hocamıza da.

Bu konuyla ilgili şunu eklemek istiyorum: Ben geçmiş dönem Aile Bakan Yardımcılığı yaptım, uzun yıllardır da tabii 2 tane kızım var, biri 12 yaşında, biri 6 yaşında; ikisinin de bakımı noktasında hep işte bir arayışta olmuş, hep bu sorunları yakinen yaşamış birisi olarak şunu da ifade etmem gerekir: İyi maaş verseniz de sigorta yapsanız da evinizin her tarafında kamera da olsa yani güvenlik noktasında hiçbir sıkıntı yaşamasa da çalışacak kişi, aslında toplumda hiçbir sosyal statüsü olmadığı için ben

tercih edilmediği kanaatindeyim. Sosyal statü insanı gerçekten çok ilgilendiren bir husus. Bir mühendis maaşı verseniz de evdeki çalışan hanımefendiye yine de kabul etmiyor, çok daha düşük bir ücretle bir hastanede çalışmayı tercih ediyor. Buradaki öncelik de ya hastane daha sürdürülebilir olduğu için değil aslında; orada bir statüsü var, bir kimliği var ama evde çalıştığı için hiçbir sosyal statüsü yok. Bir hocamız ifade etmişti ben onu çok mühimsedim, üstüne de çalışmayı çok arzu ediyorum, aslında mesleki yeterlilik kurslarıyla bir taraftan da sektöre bir meslek gibi bakmak ve ona bir sosyal statü kazandırmak; bu kısmının çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Evet, çok teşekkür ederim.

Buyurun Hocam.

DOÇ. DR. SEDA TEKELİ – Ben çok teşekkür ediyorum, öncelikle nazik davetiniz için böyle bir güzide cemiyetin içerisinde ilk defa yer alıyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Fatma Başkanımızın sorusuna da tekrar...

DOÇ. DR. SEDA TEKELİ – Evet, aynen, o, Fatma Başkanımızın sorusuna da zaten küçük bir destek ama buna çözüm önerisi sunma noktasında da katkılarım naçizane olmaya çalışacak.

Ben Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyesiyim, Doçent Doktor Seda Tekeli.

Aslında üniversitemizin de çeşitli merkezlerinde, birimlerinde hâlihazırda da devam eden bir idareciliğim var; Kadın Çalışmaları Araştırma Uygulama Merkezi Personel Belgelendirme Birimi ve sonrasında ise şu an Kariyer Merkezi'nde.

Aslında çözüm önerisi, hepimizin ortak olan, kadınların ortak olan sorunu evet bakım sorunu. Tam da aslında Gonca Hocamın dediği gibi bu işin maalesef niteliksiz bir iş olarak değerlendirilmesi zaten kadına yüklenen, toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden yüklenen bir rolün veya bir görevin ön lisans ya da lisans mezunu olan bir öğrenci tarafından yapılmak istememesi. Bence sebeplerinden bir tanesi de bu çünkü sosyal hizmet bölümünde dersim var. Öğrencilerle konuştuğumda “Hocam, annem de zaten babaanneme bakıyordu, ben o kadar okul okudum, neden bu işi yapacağım?” demesi ve tam da Başkanımın söylediği gibi bir kamu kurumunda hasta bakım faaliyetini gerçekleştirmek onun için statülü, “Nerede çalışıyorsun?” “X hastanesinde.” demek daha mantıklı.

Hepimiz benzer sorunları, bakım sorunları, temizlik, ev işi hizmeti sorunlarını yaşadık. Bir de şu var: Maalesef tabii kırdan kente göçle birlikte kadınlar hep hizmet sektöründe, kayıt dışı alanda ve niteliksiz işlerde yer alıyor. Bir başka oturumda, böyle bir söyleşide bir hocamız vurgulamıştı; bu ev bakım hizmetlerinin yine bir başka kadın tarafından alınması kadının kadını sömürsü olarak da değerlendiriliyor çünkü evet, şimdiki yasal düzenlemelerle sigorta var ama denetim eksik. Yirmi gün çalıştırılıyor ama on gün üzerinden sigorta var çünkü denetim yok ya da ölmüş olan eşten sigortası olduğu için ilave sigorta, düşük düzeyde sigorta istemiyor. Belki Sosyal Güvenlik Yasası'nda sigorta birleşimi söz konusu olabilir, ne kadar mümkün bilmiyorum ama aylık alınması noktasında belki böyle bir düzenleme gerekebilir.

Bakım hizmetleri noktasında, yine hizmet sektöründe belki şu da yapılabilir: Mesleki Yeterlilik Kurumu, değerli bir kurum. Mesleki Yeterlilik Kurumu içerisinde bu bir yeterlilik hâline getirilir, zorunlu hâle gelirse yani bir belgelendirmesi mümkün olursa o zaman bu belgeyi almayan kişilerin bakım sorumluluğunu yapmasının önüne geçilebilir. Tabii bu belge de maliyetli bir belge. “Kim finanse edecek?” Soru işareti bu çünkü tecrübelerimiz 1.000 ila 1.500 lira aday başına bir maliyeti var, bu maliyeti kim karşılayacak? İşveren istemiyor çünkü bir ay sonra çekip gidebilir; çalışan istemiyor, ya o işi yapmazsa. “Kim karşılayacak?” Sorun bu.

İkinci bir sorun aslında dijitalleşme. Part-time çalışma, esnek çalışmayı pandemiyle birlikte hepimiz tecrübe ettik; erkekler de tecrübe etti çalışma hayatında. Ama şunu gördük ki erkekler ofislerinde çalıştı biz kadınlar çocuğun yemeğini ısıtıp ders vermek zorunda kaldık, yan tarafta çocuğun ödevinin matematik sorusunu çözüp dersime kaldığım yerden devam edip “Kapı çaldı.” yalanlarıyla çocuğumun tabağına yemeğini koydum. Yani bunu açık açık söyleyeyim. Dolayısıyla biz bunu tecrübe ettik. Birinci soru şu: Neden kadınlar esnek çalışmak zorunda? Ben tam zamanlı çalışmak istiyorsam neden esnek çalışmaya yöneliyorum? İkincisi: Zaten bu esnek çalışma kapıda dijitalleşmeyle beraber işte hibrit eğitimler, on-line toplantılar, uzaktan “freelance” çalışmalar. Biz bunu artık hayatımız içerisine koyduk. O zaman diğer cevabı aranacak soru: Neden kadınlar dijitalleşmeden uzak? Çünkü eğitmeden uzak, eğitilmiş nüfus oranına baktığımızda kadınların eğitim düzeyinin yüksek ama dijital anlamda... Yani bunu ne karşılar? Yazılım, donanım, bilgisayar mühendisliği, endüstri mühendisliği, elektrik elektronik mühendisliği, makine mühendisliği gibi alanlarda kadınları göremiyoruz. Gördüğümüz kadınları yönetici pozisyonunda göremiyoruz, bu kadınları hâlâ veri girişi noktasında görebiliyoruz. O zaman çalışma hayatını nasıl dijitalleştireceğiz? Yani bilgisayar kullanıyor olmak, sosyal medyayı kullanıyor olmak dijital öğretinin alınması adına yeterli mi? Bence değil; o zaman bu dijitalleşme sorununu çözmek gerekir. Tabii burada yerel yönetimlere de aslında güzel bir pay düşüyor. Özellikle toplumsal cinsiyete dayalı rollerin veya toplumsal cinsiyet algısı ya da cinsiyetsizlik öğretisinin belki yerel yönetimlerin kadın kolları özelinde... Hani biz akademisyenler üniversitelerde öğrencilerimize belki bu öğretiyi koymuş olduğumuz derslerle aktarmaya çalışıyoruz ama halka bunun aktarılması gerekiyor. Dolayısıyla kadın kollarına da burada büyük bir rol düşüyor veya kadın konseylerine, yerel yönetimlerin, belediyelerin kadın konseylerine. Kendi bulunmuş olduğum il özelinde değerlendirdiğimde çok güzel faaliyetleri var, çok güzel çalışmaları var ama bunun genele yayılması önemli.

Tabii ki göçle birlikte, Eskişehir de önemli bir göç alan, potansiyeli olan bir il. Göçle gelen kişiler maalesef yerel halkın çalışmak istemediği işlerde istihdam ediliyorlar çünkü onlar hiçbir şeyin farkında değil, sosyal güvencesinin farkında değil, aldığı ücretin düşüklüğü veya yüksekliği önemli değil, eve eklemek götürebilmek önemli. O zaman göçle, herhangi bir vesileyle gelmiş olan göçle gelen nüfusu da yerel yönetimler üzerinden bu eğitimlerin, bu öğretilerin içerisine dâhil etmek gerekecektir çünkü fazla pozitif ayrımcılık da bazen olumsuz değerlendirilebiliyor, bu olumsuz ayrımcılığa doğru evrilebiliyor. Hani alanın çok uzmanı değilim ama değerli hocalarım katkı sunacaktır. Hani bu kadar pozitif ayrımcılığı göz önüne sermek bazen olumsuz ayrımcılığa evrilmesine neden olup sorunlar çıkarabiliyor. Bu noktada hem yerel yönetimlere hem Mesleki Yeterlilik Kurumuna ve elbette ki üniversitelere, özellikle üniversitenin kentle bir araya gelmesi noktasında da büyük bir pay düşüyor. Uygulama merkezleri, araştırma uygulama merkezleri aracılığıyla veya farklı vesilelerle belki bunların da değerlendirilmesi gerekir ama en başında ben de Nalan Hocama katılacağım, Özlem Hocama katılacağım, toplumsal cinsiyet öğretisinin ailede, sonrasında ders müfredatlarıyla, sonrasında halk düzeyinde ve ama sadece kadınlar için değil erkeklerle eşit düzeyde... Bir dönem, bir proje vardı, erkeklere yönelik erkeklik eğitimleri, kadınlık öğretisi veya eşitlik öğretisinin dışında erkeklik eğitimleri ama bu kısa bir süre yapıldı ve kaldı. Bu projelerin de belki devamlılığı, sorunların hep bir ağızdan ve hep bir noktadan tartışılması belki cevaba ulaşmak adına değerli olacaktır.

Çok teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkürler Hocam.

Buyurunuz.

İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ DR. AYŞİN ŞİŞMAN – Sayın Başkanlarım, çok kıymetli hocalarım; çok değerli bu toplantı için teşekkür ediyorum.

İstanbul Gedik Üniversitesinden Doktor Öğretim Üyesi Ayşin Şişman.

Altı yıl önce üniversitemizde Kadın Girişimciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi kurduk. Altı yıl içerisinde çalışma hayatında eşitlik, teknik alanlarda kadınların güçlendirilmesi konusunda Avrupa Birliği, Bakanlıklar projeleriyle merkezimizde önemli çalışmalar, önemli konulara parmak basmaya çalıştık.

En son olarak bugünkü konuyla ilgili, toplantının genel konusuyla ilgili yapmış olduğumuz bir çalışmadan bahsetmek istiyorum ben. Üniversitemizin yerleşkelerinin bulunduğu Pendik özelinde bir çalışma başlattık. Pendik, 750 bin nüfuslu, Anadolu kentleri demografik yapısını taşıyan bir ilçe. Burada üniversite, kaymakamlık, halk eğitim merkezi ve iş insanlarının birlikte olduğu bir çalışma bu. Halk eğitim merkezinde üretim yapan, tarım, seramik, cam işçiliği, el sanatları, gıda konularındaki 160 kadına e-ticaret, dijital pazarlama, marka yönetimi, sosyal medyada satış gibi konularda eğitimler verdik iki ay boyunca ve bunları yüz yüze yaptık, üniversitede yaptık. Az önce hocamızın söylediği gibi o üniversite ortamına kadınların gelmesi, kendilerini iyi hissetmeleri anlamında çok olumlu dönüşler aldık. Sonrasında eğitimleri tamamlayıp sürekli eğitim merkezi tarafından e-ticaret sertifikaları verildi. Pendik Kaymakamlığı tarafından kurulan bir kadın kooperatifi var. Burada bir e-ticaret satış platformu kurarak bu kooperatifi bir şirket gibi düşündük, kuruluş amaçlarının da öyle olduğu belirtiliyor ve buradan kadınların ürettikleri ürünlerin e-ticaret platformuna yüklenerek satışının yapılması, bunun takip edilmesi, bununla ilgili çalışmaların yürütülmesi için üniversite, kaymakamlık, iş insanları, kadın kooperatifi ve belediye birlikteliğinde bir proje birimi oluşturuldu, bir yerel yönetim, üniversite ve diğer paydaşların katıldığı. Bu çalışmamız çok katkı gördü, çok beğenildi, akabinde Tuzla Belediyesi, akabinde Kartal Belediyesiyle de bu e-ticaret eğitimlerini sürdürüyoruz.

Neden Pendik? Çünkü İstanbul'da 39 ilçe içerisinde kadına yönelik şiddetin en çok görüldüğü 2'nci ilçe olmasıydı, çıkış noktamız buydu. Kadınların ekonomik yönden güçlendirilmesi, ailelerin ekonomik yönden güçlendirilmesi, kadının özgürlüğü ve diğer tüm konulardaki artı değerlerini ön plana alarak bu eğitimlerin yapılması gerektiğini düşündük ve bu çalışmalarla devam ediyoruz. Belki bu küçük bir örnek, yaygınlaştırılarak geliştirilebilir. Bu konuyu sizlerle paylaşmak istedim.

Çok teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkürler.

Buyurunuz Hocam.

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Teşekkür ederim.

Sayın vekillerim, sayın hocalarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum, merhabalar.

Önce kendimi tanıtayım. Ben, Doktor Ebru Özer Topaloğlu, Necmettin Erbakan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesinde çalışıyorum.

Şimdi, şöyle bir yerden giriş yapayım. Çocuğum olmadığı için bakımla ilgili çok bir şey söyleyemeyeceğim, o kısma karışmıyorum maalesef ama yıllardır girişimcilik dersi veriyorum. Dedikleriniz çok doğru, hocalarımın söylediklerine çok katılıyorum çünkü biz girişimciliği teoride veriyoruz, uygulama kısmında takılıyorduk. O nedenle de biz Rektörümüz Profesör Doktor Cem Zorlu'yla birlikte bir toplantı yaptık ve burada ne yapabiliriz, girişimciliği uygulamaya, öğrencilerimiz üniversite öğrencisiyken nasıl dökümler diyebiliriz diye çok düşündük? Sonra iki tane model ortaya çıkardık. Bu modellerden bir tanesiyle ilgili şu an konuşuyoruz, ikinci modelimizi öğleden sonra konuşacağız. İlk önce biz şunu yapıyoruz: Öğrencilerimize bir Dayanışma İnovasyon Merkezi kurduk. Bu merkez öğrencilerimizi girişimcilerle ve büyük sektörde söz sahibi olan...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, adı da “Dayanışma İnovasyon” diye geçiyor değil mi?

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Evet, evet.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Şöyle ilgimi çekti: Genellikle 21’inci yüzyıl terimlerinin yanına böyle daha insani duygular içeren terimler kullanılmaz, dolayısıyla ikisinin bir araya gelmesi bence çok dikkat çekici. Hem bir taraftan “inovasyon” var ama bir taraftan da “dayanışma” var: Dayanışma İnovasyon Merkezi.

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Evet. Şöyle söyleyeyim Sayın Başkanım: Bu fikrin yani bu ismin fikir babası bizim Rektör Yardımcımız Muhittin Hoca. Bizim aslında temelde “Neptün” diye bir inovasyon merkezimiz var. Buradaki amacımız zaten öğrencileri inovasyonla tanıştırmak ve o yönde onları geliştirebilmek. Bu kurduğumuz ikinci merkez de Nereid. Bu Nereid zaten Neptün’ün uydusu, oradan böyle isimler çağrışarak böyle anlam bütünlüğüyle ilerletmeye çalışıyoruz. Burada çocukları sektör temsilcileriyle buluşturacağız.

Aynı zamanda biz Konya Büyükşehir Belediyesiyle de ortak iş yapıyoruz, ortak projeler geliştiriyoruz. Az önce Hocam da bahsetti, Konya Büyükşehir Belediyesiyle birlikte ortak kurduğumuz Sosyal İnovasyon Ajansımız var. Sosyal İnovasyon Ajansıyla biz sürekli eğitimler veriyoruz ve özellikle projeler de geliştiriyoruz. Hatta Sosyal İnovasyon Ajansımız en son Kültür Bakanlığından sanatla ilgili bir kuluçka girişimcilik merkezi için destek kazandı. Biz hem sanat girişimciliğini hem sosyal girişimciliği hem de kadın girişimciliğini geliştirmek için projeler yürütmekteyiz.

Ben biraz böyle hani çok istatistik veriler verildiği için biraz biz uygulamada ne yaptığımızdan bahsetmek istedim, o yüzden bununla ilgili konuşuyorum. Öğleden sonraki oturumda zaten konumuz kooperatifçilik. Ben doktora tezimde de kooperatiflerle ilgili çalıştım ama yönetim ve organizasyon alanında çalıştım. Biz bir de şu anda öğrenci kooperatifi kuruyoruz. Bunları yapmamızdaki en temel hedefimiz de öğrencilerimizin girişimcilik kültürünü üniversite öğrencisiyken kazanması yani biz sadece teori vermeyelim, çocukları uygulamaya da geçirelim istiyoruz.

Bir de buraya gelmeden önce size öğrencilerimin çok selamı var. Böyle bir toplantıya katılacağımı söyledim çünkü bizim girişimci adaylarımız onlar. O yüzden de dedim ki özellikle kız öğrencilerimize, 1’inci sınıflar çocuklar: Girişimci olmayı düşünüyor musunuz, kendi işinizi kurmak istiyor musunuz dedim, “Evet.” dedi çoğunluğu. Peki ne iş yapmak istiyorsunuz yani engel var mı girişimcilik yapmanın önünde dedim, hepsinin söylediği şey “Paramız yok Hocam.” Finansal sıkıntılar ya da çocuklar finansal yönden kendileri nasıl destek alacaklarını bilmiyorlar. O nedenle de aslında biz bu kurduğumuz ofislerle birlikte, merkezlerle çocukların proje eğitimleri almasını da sağlıyoruz ve biz bu eğitimlerin hepsini ücretsiz veriyoruz öğrencilere. Bu proje eğitimlerinin de çok önemli olduğunu düşünüyorum çünkü finansal açıdan kendilerine kaynak bulamayan gençlerin özellikle bu desteklerle kaynak bulabildiğini kendi öğrencilerimizden de gördük, kendi işletmelerini kuran öğrencilerimiz de oldu.

İkinci sorun ise şu oldu: Aileyle ilgili sıkıntılar var. Aslında en temel yere geliyoruz. Söyledikleri şu oldu: “Ailem bana güvenmiyor.” ya da işte “Bizim kendi işimizi kurmamızı istemiyor.” diyenler de oldu. O yüzden de aslında girişimcilik kültürünü öğrencilere aşlamak çok kıymetli yani bu bir kültür, bunu biz işte üniversitede derslerle veriyoruz ama uygulamada da bunu göstermemiz gerekiyor diye düşünüyorum.

Bir de şöyle son bir not ekleyip sözü de çok da uzatmadan bitirmek isterim: 2017 yılında -Konya biliyorsunuz sanayisi çok güçlü bir il- Konya’daki kadın girişimcilerin sayısını öğrenmek istedim, çıkarmak istedim, envanter yapmak istedim. Ticaret Odasını aradım, onlar dedi ki “Bizim elimizde bir veri var, telefonları var ama gerçek sayıyı biz bilmiyoruz.” Sonra ben siz bana yollayın listeyi dedim, 10 tane firmayı aradım, 10’uncudan sonra bıraktım çünkü çoğu maalesef ki eşlerinin adına işletmeyi açıp daha sonra eşlerini evde çalışmaya teşvik ediyorlar yani onlar iş yerinde çalışmıyor maalesef. Yani bu,

kadınlara verilen girişimcilik teşvikleri çok kıymetli, burada yanlış anlaşılmasın, verilmesin demiyorum fakat bununla ilgili gerçek bir sayı çıkaramıyoruz, ya ben çıkaramadım açıkçası o dönemde, sonra tekrar denemedim. 10 tane işletmeyi aradım iş yeri sahibi kimdir diye, Ticaret Odasının kayıtlarına göre kadın gözüküyor ama aradığım zaman maalesef ki yok. Bu sorun sanıyorum hâlâ devam ediyor. Maalesef ki böyle de bir durum var, onu da belirtmek isterim.

Böyle güzel bir organizasyonda bizlere yer verdiğiniz için kendi adıma çok teşekkür ediyorum, sözü daha fazla uzatmadan hepimize saygılarımı sunuyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Ayaklarınıza sağlık Hocam.

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Teşekkürler.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Buyurun.

PROF. DR. DUYGU PERÇİN RENDERS – Çok teşekkür ediyorum.

Profesör Doktor Duygu Perçin Renders, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Rektör Yardımcısıyım.

Aslında hani alandan uzağım çünkü tıp fakültesi öğretim üyesiyim, işletmelerle vesaire çok alakam yok ama bir kadın olarak bütün sorunların içindeyim doğal olarak.

Ben ilk başta konuşan arkadaşşıma kesinlikle katılıyorum, girişimcilik eğitimi yani sadece üniversitede değil, aileden, ilkokuldan itibaren gelmesi gereken bir şey ama bizler hep nasıl eğitildik? Kadınlar ikinci planda; işte erkekler para yönetimini yapar, kadınlar ev yönetimini yapar gibi yetiştik. Aslında ben buradan hemen bir geçiş yapmak istiyorum, ben o kadar umutsuz değilim aslında gelecek konusunda. Çünkü biz şu anda kendi jenerasyonumuzun sorunlarıyla gelecek için bir plan yapmaya çalışıyoruz. Aslında Z kuşağı -yani hepimizin Z kuşağında çocukları var- o kadar da umutsuz değil, onlar da çok pragmatik yaşıyorlar, her şeye anlam yüklemek istiyorlar, anlam katabilecekleri ya da katkı sağlayabilecekleri işler yapmak istiyorlar. Bu anlamda bize göre çok daha girişimciler ve o jenerasyonla ben birçok şeyin düzeleceğine inanıyorum tabii ki ama bizim jenerasyonun üzerine düşen şey tabii ki bu girişimcilik ya da kariyer yönetimi gibi üniversitelerde verdiğimiz dersleri daha efektif hâle getirmek hani dostlar alışverişte görsünden öte. Biz Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesinde bunu yapmaya çalışıyoruz, bizim iki yıllık Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarımız da var, yaşlı bakımı, hasta bakımı, çocuk gelişimi, dezenfeksiyon, sterilizasyon tekniklerliği gibi. Buralarda da kariyer yönetimi derslerini özellikle böyle bire bir etkileşim sağlayabilecekleri güzel örneklerle götürmeye çalışıyoruz, o insanları davet ediyoruz, geliyorlar ya da on-line eğitim veriyorlar, o şekilde girişimcilik potansiyellerinin biraz daha arttığını görüyorum ben doğrusunu isterseniz. Bir sonraki jenerasyonda bu sorunun çözüleceğine inanıyorum.

Benim bir başka önerim var girişimcilik konusunda nasıl eğitimler verilebilir, nasıl destek verilebilir konusunda. Geçen hafta benim Kütahya’da katıldığım bir etkinlik oldu; TÜRKONFED, ZAFERSİFED, işte, Aile Girişimi Derneği, TKYD gibi derneklerin bir arada düzenlediği bir etkinlikti bu ve sadece girişimcileri yani küçük girişimcileri bir araya getirdikleri bir etkinlikti. Böyle 30-40 kişilik bir gruptu, farklı farklı ufak kooperatifler, aile girişimleri vesaire, Kütahya’dakiler ve sadece bütün bir gün boyunca “Etik kodlar nasıl yazılır?” ve “Sürdürülebilirlik nasıl sağlanır aile girişimlerinde?” gibi bir eğitim verildi ve son derece sıcak, sempatik, içten bir eğitimdi. Yani hani, KOSGEB eğitimleri biraz daha böyle formel gidiyor ve insanlar oturup dinliyor ama katkı sağlayamıyor çok fazla. Belki bu türlü sivil toplum kuruluşlarının katkısıyla bir akran eğitimi gibi ya da işte, hepimiz akredite olmaya çalışıyoruz, akredite olurken akran eğitimlerimiz var, danışmanlık hizmetleri alıyoruz vesaire, öyle bir hizmet olabilir. Akran eğitimi sağlanabilirse bence bu küçük aile girişimlerinde ya da kadın

girişimcilerde sürdürülebilirlik sağlanabilir diye düşünüyorum çünkü -Sayın Vekilim Ceyda Hanım da katılacaktır- Kütahya’da ciddi sayıda kadın girişimci var aslında, ben bile bu kadar olduğunu bilmiyordum, o toplantıda gördüm hepsini ve bu tür eğitimlerden çok yararlandıklarını da görüyorum.

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Ben çok teşekkür ediyorum.

Buyurun Hocam.

DOÇ. DR. CEREN AVCIL - Teşekkürler Başkanım.

Herkese merhabalar. Doçent Doktor Ceren Avcıl, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinden katılım sağlıyorum. Asıl alanım siyaset bilimi, daha çok toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet, kadınların siyasal hayatta konumuna yönelik çalışmalar yürütüyorum ama kadın girişimciliği, kadın istihdamı söz konusu olunca çok da multidisipliner bir alan olarak çalışmaları yürütüyoruz.

Benim anlatmak istediklerim tamamen saha deneyimleri. Ben yaklaşık on bir yıl Kalkınma Ajansında çalıştıktan sonra üniversiteye geçtim. Bir kere, bugün biz kadın istihdamının artırılması, kadın girişimciliğinden bahsediyorsak neden “erkek girişimciliği” demiyoruz? Demek ki bu burada bile bir sıkıntı var değil mi? Yani hiçbirimiz erkek girişimciliğini bir sorun olarak görmüyoruz veya o alanda...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Değerli Hocam, şöyle aslında: Bence biraz Komisyonun adıyla da alakalı çünkü “girişimcilik” denilince erkek girişimciliği için içine giriyor ama bizim Komisyonumuz biraz daha spesifik kurulduğu için, kadına yönelik çalıştığı için belki olabilir. Dolayısıyla, hani bizim Komisyon adımız da “Kadın Girişimciliği” şeklinde.

DOÇ. DR. CEREN AVCIL – Yok, orada bir sorun yok, sadece bizim kadın girişimciliğinde de çok fazla sorunumuz var, onu demek istiyorum Sayın Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Literatürde, tamam.

Buyurun.

DOÇ. DR. CEREN AVCIL – Şimdi, bu kadın girişimciliğini konuşuyorsak öncelikle mevcut sorunların, mevcut durumun ne olduğunu da bilmekte fayda var ve bu sorunların ve bu sorunlara getirilecek olan çözüm önerilerinin de bölgesel farklılıklar, bölgesel dinamikler göz önünde bulundurularak hayata geçirilmesi gerekiyor. Örneğin İstanbul için uygulanacak olan bir destek programı, KOSGEB desteğinin, kalkınma ajansları desteğinin Ağrı, Iğdır, Ardahan, Kars hani o bölgelerin dinamiklerine uyup uymadığı veya o bölgelerde uygulanacak olan destek programlarının diğer çok daha fazla gelişmiş illerimizde uygulanıp uygulanmayacağına yönelik bu eş güdümün olması gerekiyor. Hocaların bahsettiği çok kıymetli katkılar, işte, bizim Ağrı’daki kadınlardan yola çıktığımızda, evet, girişimcilik eğitimleri veriliyor, üniversitede de veriyoruz, müfredatlara da konuldu ama ben o eğitimlerin çok daha erken kademelerde uygulamalı bir şekilde -aynı, lisansa geldiğimizde toplumsal cinsiyet derslerini ilk defa gördüğümüz gibi- verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi “Girişimci olunur mu, girişimci doğulur mu?” felsefesini girişimcilik eğitimi veren hocalarımızın çoğu...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok küçük bir katkı sağlamak istiyorum.

DOÇ. DR. CEREN AVCIL – Buyurun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – İlkokulda bizim okulumuzun bir okul kantini vardı ve öğrenciler işletiyordu. Ben ilk ticaret deneyimimi o kantinde sağlamıştım. Bütün girdisi çıktısı, günlük sorumluluğu tamamıyla bize aitti ve daha ilkokul öğrencisidik ve aslında bir ilkokul öğrencisi için çok ciddi bir sorumluluk. Sonra hayatım boyunca da ticareti çok sevdim açıkçası.

DOÇ. DR. CEREN AVCIL – Şimdi, sektörel girişimcilik örneklerine belki değinmekte fayda var: Biz 2018 yılında Ağrı’lı kadınları Bursa’daki kooperatiflere götürdük, belki giden hocalarımız vardır, hakikaten Türkiye’de bence öncü kooperatifler kadınların dayanışması, iş birliği kültürünün gelişmesi açısından. Gerçi öğleden sonraki oturumda bahsederez ama biz döndükten sonra -Ağrı’da şu an mevcut 2 kooperatif var- orada farklı sorunlara hani değineceğiz ama şunu söylemek istiyorum: Girişimcilik kültürü, dayanışma kültürü bence sosyoekonomik gelişmişlik seviyesiyle çok alakalı bir şey çünkü bizim ilimiz Türkiye’de 81’inci sırada SEGE sıralamasında, toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından yine 81’inci sırada. Dolayısıyla, bu finansal desteklerin erişilebilirliği noktasında özellikle kırsal alanda, köyden kente gelemeyen, ilçeden kente erişemeyen kadınların bu finansal desteklere erişebilmesi çok ciddi bir sıkıntı. Devletin çok fazla desteği var, evet ama bizim deneyimimiz, destekler arasında yani bu destekleri veren kurumlar arasında bir koordinasyonsuzluk, denetim ve izlemenin yeterli olmadığı yönünde ki bu desteklerin bence birbirini tamamlar nitelikte olması gerekiyor. “X” kurumu girişimciliğe destek veriyorsa bir sonraki kurum bunun çok daha ileri bir adımını ama aynı destek kalemleri olmayacak şekilde, mükerrer desteğin verilmeyeceği şekilde olmalı; sonrasında da denetim -kalkınma ajanslarında üç yıllık veya KOSGEB’de üç yıllık veya beş yıllık denetim süresi ama- bu sürdürülebilirlik nasıl sağlanıyor, bence bunun çok daha uzun yıllara sari bir şekilde olması gerekiyor.

Bu bakım işine ben de bir katkı sunmak istiyorum, benim de 3,5 yaşında bir oğlum var, 4,5 aylıkken bakıcı bulma girişiminde bulunduk, maalesef biz de başarısız olduk. Hâlâ o problem var ama artık kreşle biz yürütüyoruz. Saha çalışmasında şöyle bir sonuç çıkıyor bizde: Bu sorunun cevabı muhtemelen gelişmiş illere göre değişecek ama şunu söylemek istiyorum: “Bizim kadınlarımız niye çalışmıyor?” diye bir soru soruldu; bizim oralarda kadınlar iş beğenmiyor hocalarım, iş beğenmiyor. En son 2020 yılında Ağrı’da çok iyi bir istihdam alanı oluşturuldu: Tekstilkent. Kendi çalışmam için kadınlarla yüz yüze mülakat yaptım, 20-25 kadın Tekstilkent’te yeni istihdam edilmeye başlamışlardı, gayet de memnunnardı. Sonrasında kendilerini işte Ağrı’da caddede gördüğüm zaman “İşler nasıl gidiyor, memnun musunuz?” diye sorduğumda “Ben çıktım...” Kendisine ağır geliyor tekstilde çalışmak, işveren de çalışma kültürlerinin olmadığını söylüyor yani işte saat sekizde gelip kiosk kartını, işe giriş kartını basıp beşte veya altıda çıkma alışkanlıklarının olmadığını, hiçbir şekilde haber vermeden işe gelmeme olayının yoğunluğu...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – İşte, o yüzden bölgesel farklılıkları konuşalım diye çok arzu ettik ve farklı farklı illerden akademisyenlerimizi davet ettik çünkü mesela böyle bir iş akışını işte Batı’da görmek pek mümkün değil.

DOÇ. DR. CEREN AVCIL – Sayın Başkanım, dolayısıyla, verilecek olan destek mekanizmalarının da bu olumsuzlukların hesabın içine katılarak verilmesi gerekiyor.

Son olarak, kadın akademisyenlere yönelik geçen yıl bir saha çalışması yaptım ben, 20’ye yakın kadın akademisyenimle görüştim. Bizim çifte vardiya problemimiz var, hepimiz bundan muzdaribizdir. Özellikle pandemi döneminde yine kadın alanında faaliyet gösteren STK’lerle yaptığımız çalışmalarda pandemi sürecinde kadına yönelik şiddetin çok fazla arttığı...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – “Çifte vardiya” derken ikinci öğretimden mi bahsediyorsunuz? “Akademisyenlere yönelik” dediniz sanki.

DOÇ. DR. CEREN AVCIL – Evet, çok özür diliyorum; biz akademisyen olarak evet, okulda çalışıyoruz ama akşam beşten, altıdan sonra eve gidip çocuk bakımı...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Ha, sadece siz değil canım, onun için...

DOÇ. DR. CEREN AVCIL - O herkes için yani kadın akademisyenler örneklem olunca... Hepimiz için geçerli. Bundan çok muzdarip kadınlar yani özellikle çalışan kadınlar. Akşam dörde, beşe kadar çalışıyoruz ama sonrasında altıdan, yediden itibaren işte, temizlik yapma, çocuk bakımı, eş... Son veriler zaten toplumsal cinsiyete göre işlerin bölüşülmesi hususunda kadınların genel olarak özel alan olarak bahsettiğimiz işte, ütü yapma, temizlik yapma; bakım, onarım, yatırım yapma, alışveriş yapma işlerinin ise genelde erkekler tarafından yapıldığını gösteriyor.

Çok fazla vakit almadan şunu söylemek istiyorum: Sosyoekonomik gelişmişlik seviyesine bakılarak kadın girişimciliğinin geliştirilmesi, güçlendirilmesi uzun vadede olumlu sonuçlar doğuracaktır diye düşünüyorum. Uzattıysam kusura bakmayın.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Estağfurullah.

DOÇ. DR. CEREN AVCIL – Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkürler.

Buyurun.

PROF. DR. NURCAN TURAN – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Burada bütün meslektaşarımla bir arada olmak gerçekten çok keyifli ama anlıyorum ki bugün bize yetmeyecek, umarım bu çalışmalar devam eder. Her şeyden önce kadınların iş yaşamında neden daha az yer aldığının nedenlerini ortaya koymamız gerekiyor galiba çünkü çözüm bulabilmek için önce nedenleri belirlememiz gerekiyor.

Ben kendimi de tanıtmadım, çok özür diliyorum. Ben Profesör Doktor Nurcan Turan, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Kooperatifçilik Ana Bilim Dalı Başkanım.

Kooperatifçilik çalışıyoruz “Ana Bilim Dalı Başkanım.” diyorum ama maalesef kooperatifçilikten kariyer yapmak da bundan sonra mümkün değil çünkü bir kariyer alanı olmaktan çıkarıldı. Şu anda Ticaret Bakanlığıyla, Aile Bakanlığıyla birlikte de çalışmalar yapıyoruz, kooperatifler çok popüler oldu son dönemlerde biliyorsunuz ancak onlar da strateji planlarına kooperatifçilikle ilgili akademik çalışmaların artırılması yönünde temenniler koymakla birlikte bir doçentlik ve profesörlük alanı olarak buradan başvuru yapılamadığı için bizler son kooperatifçileriz, bizden sonra gelen yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Neden yapılamıyor Hocam, o kısmı biraz açabilir misiniz?

PROF. DR. NURCAN TURAN – Tabii. Şimdi, doçentlik ya da profesörlüğe başvurduğunuzda YÖK’e, bir başvuru alanı olması gerekiyor ama kooperatifçilik eskiden bir başvuru alanıyken işletme fakültelerinde bir başvuru alanı olmaktan çıkarıldı. Dolayısıyla, artık ne asistan alabiliyoruz ne arkadan gelen var, bizler birkaç hoca kaldık; ben de bu nedenle kariyerimi devam ettirirken doçentlikte kooperatifçilik alanında çalışmakla birlikte maalesef pazarlamaya döndüm, pazarlama doçenti ve profesörü olmak zorunda kaldım ama ben otuz yıldır bir taraftan işletmecilik bir taraftan da kooperatifçilik çalışmalarına devam ediyorum.

Bu arada, tabii, kooperatiflerin çok popüler olması kadın kooperatifleriyle ilgili son dönemde çok çalışma yapılmasına da neden oldu ve bu alanda -biraz önce Ceren Hocam da bahsetti- herkes kooperatiflerle ilgili ya da kadınlarla, kadın çalışmalarıyla ilgili bir şeyler yapıyor ama gerçekten hiç koordinasyon yok. Şu anda bir sürü bakanlıkta, kalkınma ajanslarında, kurum ve kuruluşlarda, STK’lerde kadın ve kadına ilişkin çok fazla çalışma var, bunların arasında hiçbir koordinasyon yok;

kim ne yapıyor kimse bilmiyor veya bazen projelerde yer almak için şirketler rol alıyor ama -biraz önce de bahsedildi- bu şirketler ne yazık ki ticari amaçlarla sahada var oldukları için bu projelerin sonuçlarından hiçbir şekilde ne kooperatifler ne kadınlar etkin bir şekilde yararlanabiliyor.

Bu arada, tabii, konu da çok boyutlu bir konu, bir taraftan ekonomik işletmecilikle ilgili, ekonomik boyutları var; kültürel, sosyal, çok boyutlu olması nedeniyle konu da dağılıyor belki ama önce girişimcilik boyutundan bahsetmek istiyorum: Girişimcilik gerçekten -arkadaşlarımız da bahsettiler- öğrenilir mi yoksa doğuştan mı gelir? Tabii, ikisi de çünkü girişimci olabilmek için riskleri göze alabilmek, birtakım kişilik özelliklerine sahip olmak gerekiyor ama bu özelliklerin bir kısmı sonradan da kazanılabilir özellikler. Bu nedenle, girişimcilik eğitimi önemli ama gerek girişimcilik gerek kooperatifçilik veya biraz önce “Ebeveyn olmak.” dedik ya da evdeki işlerin paylaşılması gibi konulardan bahsettik, bu tür eğitimlerin de ana sınıftan başlaması gerekiyor çünkü bunlar sonradan kazanılacak şeyler değil. Eğer anne-baba bu eğitimleri çocuğa veremiyorsa bunların okullarda verilmesi gerekiyor ve verilmesi gereken yer ana sınıftır bence, oradan başlaması gerekiyor. Mesela, benim kızım şu anda 28 yaşında, sigaradan nefret ediyor çünkü ilkokulda öğretmenleri onlara sigarayla ilgili öyle bir eğitim verdi ki o zaman bile sigara içen birisini gördüğünde sigarayı elinden alıp ikiye bölüyordu; hâlâ sigaraya çok uzak. O yaşta o eğitimi almamış olsaydı muhtemelen şu anda o da sigara içiyor olacaktı. Onun için “Ağaç yaşken eğilir.” diyoruz ve ben bu eğitimlerin de daha erken aşamalara çekilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Yine, çok değerli meslektaşlarım bahsetti, kadın kooperatifleri ya da kadın istihdamıyla ilgili çok fazla proje var. Burada sürdürülebilirlik konusunun yine çok önemli olduğunu düşünüyorum ben çünkü çok fazla girişim olmakla birlikte bu girişimlerin çoğu ilk beş yıl içerisinde -zaten girişimcilik dersi veren hocalarım da bilirler- kapanmak zorunda kalıyor, uzun vadeli olamıyor, kaynakların da boşa gittiğini görüyoruz. Kadın kooperatiflerinin -öğleden sonra da konuşacağız ama- çoğunun da şu anda tavandan gelen hareketler olarak başlatıldığını görüyoruz, tabandan değil; yerel yönetimlerin, devletin desteğiyle kuruluyor bu kooperatifler ve kadınlar bir girişimin içinde olduklarının da bilincinde değiller açıkçası. İşletmeler kurulup kadınlar bu kooperatiflere girdikten sonra “A, bu bir ticari işletmeymiş, iflas da varmış, vergi de varmış.” diye şoka giriyorlar. Bu nedenle, bu bilinci de önceden oluşturmak gerekiyor.

Girişimcilik veya buna benzer pek çok şeyden bahsediyoruz ama -bu arada yine biraz önce Cemal Hocam bahsetti- kadınların ev eksenli işlerden de biraz kurtarılması gerekiyor yani kadınların yapabildiği işler sadece ev eksenli işler değil, teknoloji odaklı veya diğer işler ve meslekler konusunda da onların potansiyelinin ortaya çıkarılması gerektiğini düşünüyorum.

Bu arada kadınların çalışma yaşamında kayıt dışılığın çok yüksek olduğunu da söyleyebiliriz. Bu nedenle, gerçek rakam ve istatistikler de çok ortada değil yani ne kadar kadın çalışıyor, ne kadar çalışmıyor? Bu arada gönüllü olarak, ev işçisi olarak ya da tarımda çalışan çok sayıda kadın var, hepsi kayıt dışı. Bu nedenle, gerçek rakamları da çok göremiyoruz açıkçası.

Yine, ben, biraz önce üzerinde çok uzun uzun tartışılan evde çalışan kadınlarla ilgili de birkaç şey söylemek istiyorum. Bu hepimizin gerçekten çok önemli bir problemi, hepimiz evde çalışacak kadın bulmakta zorlanıyoruz ve ücretler de sadece yabancılar için değil, Türk çalışanlar için de oldukça yüksek. Asgari ücretin bugün 4 bin lira düzeyinde olduğunu düşünürseniz, 4 bin liraya çocuk bakmaya kimseyi bulamazsınız Türkiye’de. E, bu durumda kadın çalışacak mı yoksa kazandığını çalışana mı verecek? Kadınların çalışmamasının en büyük nedenlerinden biri bu. Bunun için bir mekanizmaya ihtiyacımız var bizim. Bu belki çocuk bakım kooperatifleri olabilir ya da kamusal destekle olabilir çünkü özel kreşler ve çocuk bakım yerleri de çok pahalı. Eğer gerçekten çalışmak istiyorsanız ya çok yüksek maaşla çalışacaksınız, çocuğunuza da bakıcı tutacaksınız ya da kadın olarak çalışmayıp evde

oturup çocuğunuzu bakacaksınız. Türkiye’de bu çok büyük bir problem. Amerika’da çocuk bakım kooperatifleri, yaşlı bakım kooperatifleri çok yaygın. Türkiye’de de bunların ana sözleşmeleri Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlandı; bu tür kooperatifler artırılabilir.

Yine, evde çalışan, temizlik yapan kadınlar Türkiye’de de kooperatifleşmeye başladılar çünkü -bugün Seda Hocayla biz konuştuk gelirken- diyelim ki kadınlar eve temizliğe gidiyorlar, 50 lira kadına veriliyor, 200 lirayı şirket alıyor ve kadınları sömürüyor şirketler. Bu şirketlerden de kurtulmak için yine kadınlar kendileri örgütlenip kendi kooperatiflerini kurarlarsa -biraz önce itibardan bahsettik- en azından “Ben girişimciyim, kendi işimi yapıyorum, kendi şirketimi çalıştırıyorum.” diyerek daha itibarlı bir iş yaptığını da düşünülebilir, böyle bir alternatif de olabilir, öğleden sonra detayları da konuşuruz. Benim daha notlarım var ama çok da konuşmak istemiyorum, öğleden sonra devam ederiz olmazsa.

Çok teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, çok teşekkür ediyoruz.

Kıymetli Seher Hocamız, söz sizde, buyurun.

DOÇ. DR. SEHER ERGÜNEY – Sayın Başkan, sayın vekiller, sayın meslektaşlarım; şimdi, biz bu çalışmayı yerel ölçekte birkaç yıl önce yapmıştık.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Sizi tanıyabilir miyiz?

DOÇ. DR. SEHER ERGÜNEY – Erzurum’dan geliyorum, Atatürk Üniversitesi Kadın Sorunlarını Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Seher Ergüney.

2017 yılında bu çalışmayı Erzurum ölçeğinde yapmıştık biz, eğer uygun görürseniz raporu da size bırakacağım daha sonra. Orada yaptığımız çalıştaydan çıkan sonuçları söyleyeceğim. Tabii ki ben bu konuda sizin kadar bilgili değilim, olamam da işin uzmanları sizlersiniz ama hep kadınsal işlerden bahsediyoruz. Hele Erzurum gibi bir yerde, sanayinin olmadığı bir yerde yine bunlardan bahsediyoruz ama en büyük sorunumuz, Erzurum gibi olan yerlerde mesela, biz hâlâ şu anda doğal gaz yakıyoruz. Bu tür özel indirimler hem kadın işletmecilere hem diğer işletmecilere sağlanabilir. Kadın istihdamı yapan işletmelere pozitif ayrımcılık sağlanıp vergiler indirilebilir. Yasal olarak “Kreşler var.” diyoruz ama denetim yok, hemen hemen hiçbir özel kurumda kreş göremiyoruz. Bunun dışında, açılan kurslar var ama benzer kurslar her birimde açılıyor; halk eğitimde, millî eğitimde, belediyede, bilmem nerede. Bunlar da israfa yol açıyor. Bunların da önlenmesi gerekiyor. Çıkan sonuçlardan biri bu ama en önemlisi, öncelikle kadının eğitimi daha sonra da özgüven ve girişimcilik eğitimlerinin yapılması lazım. Cemal Hocam söyledi “Kapanıyor bu işletmeler.” diye. Onlara belki danışman atanabilir. Erkek işletmecilerle aradaki fark ne, niye kapanıyor? Tabii ki bence en büyük sorun şu: Herkes kete, börek, çörek, mantı yapıyor. E, bu da ne yapıyor? Bir süre sonra birilerinin kapanmasına yol açıyor doğal olarak. Bunları diğer yönlere çekebiliriz, bunun için de kadınların “formal” eğitimlerini tamamlaması lazım. Sizin “formal” eğitimi tamamlamamış bir kişiyi diğer işlere yönlendirmeniz çok zor olur diye düşünüyorum. Eğer uygun görürseniz de raporu size bırakırım Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok memnun oluru Değerli Hocam.

Tolga Hocam, buyurun.

DOÇ. DR. ASLAN TOLGA ÖCAL – Teşekkür ederim.

Ben Marmara Üniversitesinden Doçent Doktor Aslan Tolga Öcal.

Konuşmaları dinledim, bu arada bir sürü not da aldım, hatta birçok konuşmadan da yararlanacağım, öyle görünüyor; Nalan Hocam, Seda Hocam, Özlem Hocam ve en son özellikle Nurcan Hocam, söyleyeceğim bazı şeyleri de söylemiş oldular. Burada süreyi etkin kullanabilmek için ben girişimcilikten bahsetmeyeceğim, üzerinde çok fazla konuşuldu zaten. Daha ziyade ücretli çalışmadan -ki daha çok

günü ilgilendiren bir konu olarak da görüyorum- bahsetmek istiyorum. Bir de yine ayırım yaparak 3 kısa konu başlığı altında ele almak istiyorum. Aslında konuşulacak çok şey var tabii ama olabildiğince beş dakikaya da uymaya çalışacağım.

Birincisi, eğitim konusu. Evet, en başta Nalan Hocayla beraber eğitim konusu başladı. Toplumsal cinsiyet eğitimlerinin olabildiğince alt sınıflardan başlaması gerekiyor gerçekten de. Bu hem erkekler hem kadınlar için önemli. Bazen bazı şeyleri ters de düşünüyor olabiliriz. Mesela, Dünya Değerler Anketi'nden elde ettiğimiz verilerden çıkardığımız sonuçta kadınların emek piyasasında bulunması konusunda ayrımcılıkları göz önüne sermiştik, burada acaba en ayrımcı grup kim yani bir kadının istihdam edilmesini istemeyen ya da bunu yanlış bulan grup kim diye baktığımızda şöyle bir sonuç çıktı: 37-38 yaşlarında, bir çocuk sahibi, daha önce hiç çalışmamış olan kadınların, diğer kadınların emek piyasasında bulunmasını yadırgadıklarını gördük. Bu sebeple, kadına karşı erkek ayrımcılığını biliyoruz zaten ama kadının kadına ayrımcılığı da bu eğitimlerle belki önlenabilir.

İkincisi, genellikle, istihdam edilen kadınlara baktığımız zaman el becerileri ve duygusal emek anlamında istihdamın yoğunlaştığını görüyoruz ve burada da daha çok bu konuşuldu bugün ama bence bunun ötesini konuşmak gerekiyor, mesleki ayrımcılıktan bahsetmek gerekiyor; kadınları sadece pembe yakalı işlerde tutmak, duygusal emek olarak, bakım hizmetleri olarak değerlendirmemek gerektiğini düşünüyorum. Bu anlamda, mesleki ayrımcılıkların önlenmesi noktasında birtakım eylem planlarının yapılması gerekiyor yoksa sürekli olarak biz öğretmenlik, bakım hizmetleri gibi işleri konuşmak zorunda kalacağız.

Bir de yine çok sürenizi almak istemediğim için son bir başlık olarak yeşil ekonomiyi çok kısa vurgulamak istiyorum. Bugün kadınlarla ilgili pek çok sorunumuz olduğu kesin yani ayrımcılıklardan tutalım, ücretler konusuna kadar çok konuşulacak şey var ama o kadar vaktim yok herhâlde. Bugünkü sorunları göz ardı edemeyiz ancak gelecekteki sorunları da göz ardı edemeyiz yani bugünkü sorunlara odaklandığımızda çok yakında başımıza gelecek şeyleri de göz ardı etmememiz gerekiyor. Burada sanırım Seda Hocam bahsetti, yeşil işlerden bahsetmedi ama onunla alakalı olarak bu işler önümüze gelecek ve böyle bir dönüşüm var. Bu sektörlerde de baktığımız zaman inşaat, imalat ve enerji sektörlerinin ön plana çıktığını görüyoruz ki buralarda da erkek istihdamı çok ağırlıklı ve Seda Hocamın dediği gibi, mesela enerji sektöründe 10 yöneticiden sadece 1'i kadın ve böyle bir dönüşüm olurken özellikle de mühendislik, finansal ve ticari hizmetlerde de ücretlerin yüksek olduğu alanlarda da kadınların dezavantajlı olduğunu görüyoruz. Yani gelecekteki işler de eğer buraya doğru evrilecekse -ki bence oraya doğru atılan adımlar var, Marmara Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi olarak bizler de bu konuda çalışıyoruz- burada da acaba kadınlar ne kadar yer bulabilecek? Yeni gelen, yeni gelişen durumlarda acaba kadınlar burada da ayrımcılığa uğrayacaklar mı? Ücretlerin ve erkek hakimiyetinin de yüksek olduğu bu alanlarda yer alabilecekler mi? Ben de henüz başımıza gelmeden bunlarla ilgili birtakım toplantılar yapmak, önlemler almak gerektiğini düşünüyorum.

Sözü bırakıyorum burada, çok teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Ben teşekkür ediyorum Hocam.

Evet, Elif Hocam, buyurun.

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Sayın vekillerim, sayın hocalarım; merhabalar, çok teşekkür ediyorum. Tokat'tan çok selamlar, saygılar; Doçent Doktor Elif Özlem Özçatal.

Çalışma ekonomisindeydim ama son bir ayda, bir anda bir bölümümüz kapandı, şimdi, yine alana yakın sosyal hizmet bölümündeyim, hâlâ kadınla, toplumsal cinsiyetle ilgili de canla başla çalışmaya devam ediyorum. Hani şu aklıma geldi yani inanın “kadın alanı” deyince o kadar sorunlu bir alan ki. Bir hocamız örnek olarak “Ağrı'dakiler çalışmak istemiyorlar.” gibi bir şey dedi. Doğru çıktı değil mi Hocam, öyle anladım.

Şimdi, TÜİK'in verilerine baktığımız zaman yani kadın işsizliği 15,4; istihdam oranlarına bakıyorum 28,9; erkeklerimize bakıyorum, istihdamda 64'lerde, işsizlik desek yine 9,8 yüksek bir oran ama şimdi kadın işsizliği yanında hele bu tarım dışı alanda müthiş kadın işsizliği daha da çıkıyor. E, bu, şu anlama geliyor yani kadınlarımız iş arıyor ama bulamıyorlar. Şimdi, ben de Tokat'ta yerel düzeyde yaptığım araştırmalarda hep şunu gözlemliyorum yani en düşük eğitilmiş, okuryazar olmayana, ilkokul, üniversite mezunu aslında hepsi çalışmak istiyorlar. Şunu kavramış kadınlarımız: Çalışmak sadece para kazanmak değil, aynı zamanda özgüvenli, ekonomik anlamda daha bağımsız, kendi çocuklarına harçlıklarını verebiliyorlar. Hiç unutmam, bir araştırmada -hani küçük şeyler gibi ama biz araştırmacılar için büyük söylemler bunlar- mesela, fabrikada çalışan bir kadını ne dedi? "Artık, o verilen parayla bakkala gittiğimde yanımda çocuğumun isteklerini de alabiliyorum." dedi. Bu bile ekonomik anlamda önemli bir özgürlük; hani eşten, kocadan, babadan alınmayan harçlıklar anlamına geliyor, özgüven artırıyor. Ama kadınlarımız çalışma koşullarının iyi olduğu işlerde, en azından bir asgari ücretin tam verildiği, sigortaların yattığı, işte, yıllık ücretlerinin, fazla mesai ücretlerinin yatırıldığı, verildiği, iş hukuku, sosyal güvenlik haklarından yararlanabildiği alanlarda çalışmak istiyorlar yani nitelikli istihdam çok önemli. Benim gözlemediğim yani dediğim gibi, en ufak, eğitim düzeyi düşük olsun yüksek olsun bir çalışma azmi var; bunu da veriler zaten ortaya koyuyor, kadınlarımız iş arıyorlar yani yüksek oranda iş arıyorlar. Şimdi, bunun nedenlerine baktığımız zaman; kadın istihdamında toplumdaki kaynaklanan kültürel sorunlar var, biz iş gücü piyasalarında hâlâ toplumsal cinsiyete göre kadına uygun işlerin maalesef sınırlılığını görüyoruz. En basit, şu girişimcilik örneğinde şimdi niye kadınlarımız başarısız? Çünkü düşük kazanç getiren hep geleneksel işleri yapıyorlar ve bakıyorlar ki para kazanamıyorlar, bir süre sonra artık girişimcilik şevkleri de kırılıyor. Başlarında zaten profesyonel anlamda teknik bir yol gösterici yok. Buna çok ihtiyaçları var çünkü hangi alanlarda girişim yapacaklar, pazara nasıl ulaşacaklar...

Sonra, en basit, şu bir gerçek: Eğitim çok önemli sayın vekillerim, hocalarım, bunu hepimiz biliriz. Yani şimdi, yapılan araştırmalarda kendi adıma -Sayın Hocam, siz bahsettiniz- aynı zorluğu ben de yaşadım. Tokat'ta, merkezde 80 küsur kadın girişimci; ne kadar mutlu oldum Tokat'ta ne kadar çok kadın girişimcimiz varmış, çok güzel dedim ama inanır mısınız, arkadaşlarla ulaşmaya çalıştığımızda... Yani "girişimcilik" adı altında örneğin, eşi kuyumcu dükkânı açmış, kadının üstüne kayıtlı; buzdolabı, beyaz eşya satıyor; işte, eş yapıyor, koca yapıyor bu işi ama kadın gösteriliyor. Yani girişimcilik bu mudur? Ya da diğer girişimci kadınlar örneğinde olduğu gibi, işte, Tokat'ın -bilmiyorum bilir misiniz- yazması, salçası, yaprak basımı meşhurdur; hep bunda odaklanmışlar, bir süre sonra bakıyorlar ki piyasayla yarışmıyorlar, bu da ellerinden gidiyor, para kazanamıyorlar. Yani o yüzden, bizim kadın istihdamında kadın girişimciliği müthiş bir oranda önemli bir aktif istihdam politikası çünkü kadın girişimci... Kadın iş yeri açtığı an kendinin dışında bir sürü başka kişiyi de istihdam ediyor, iş yaratıyor başka insanlar için de müthiş bir şekilde.

Gerçekten girişimciliğin geliştirilmesine ihtiyaç var ama bunun yolu... Şimdi, kamu olarak yeterli aslında, birçok kaynak, finansman var fakat gözlenen bir gerçek var, kadınlarımızın haberi yok; maalesef, bazen kurumlarda işin başında olanların da haberi olmuyor ve kadın girişimcilerimize hani nasıl yardımcı olacaklar, o yardımlardan, hibelerden nasıl yararlanacaklar; bu konuda bir bilgi eksikliği var. Bu farkındalık eğitimi muhakkak girişimcilikte A'dan Z'ye verilmeli çünkü gördüğümüz... Girişimci kadınlarımız niye sürdüremiyorlar? Belli bir süre sonra para kazanamıyorlar, pazara ulaşamıyorlar, sıkıntılar yaşadıkça girişimcilik alanından da çekiliyorlar.

Sonra, kadın girişimciliği nasıl anlaşılıyor? Mesela, bir dönem Tokat'ta "kadın girişimciliği" adı altında, inanın, her sokakta kadın kuaförü vardı. Şimdi, bu mu girişimcilik? Yani bir sınır konulmalı. Hocam bahsetti, teknoloji çok önemli yani teknolojik işlerde mesela, yenilenebilir enerji, yeşil işler... Bunların yolu da kadınlarımızın bu alanlarda girişimci olabilmesi için hep eğitilmeleri gerek yoksa

kadın girişimciliği -kadın kooperatifçiliğinde de konuşacağız- belli bir noktadan sonra tüm ivmesini, azmini, motivasyonunu kaybediyor. Neden? Çünkü eğitimsizlik, nereye ulaşacaklarını bilemiyorlar, kendilerine yapılan yardımlar hakkında bir bilgileri yok, kurumsal danışmanlığa çok çok ihtiyaçları var. Bunlar yapılırsa çok çok başarılı olacaklarına da inanıyorum çünkü çok başarılı... Mesela, Tokat'ın Zile ilçesinde bizim öğrencilerimizden biri uluslararası alanda geri dönüşüm işine girdi -hiç akılda olan bir şey mi- ve müthiş bir şekilde de bu işi başarıyla götürüyor. Böyle girişimcilik alanlarına, örneklerine ihtiyacımız var. Ama o niye becerdi? O, fakülte mezunuydu, eğitimi vardı ama lise, ortaokul düzeyindeki girişimci bayanlarımız, girişimci olacaklar bunları bilemiyorlar. Eğitilmeleri muhakkak gerek Sayın Vekilim; eğitim, eğitim... Bu işi ben biliyorum, hepimiz çok önemsiyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK - Çok teşekkürler Değerli Hocam.

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL - Ben teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK - Tabii, bu kadar akademisyenin ilk cümlesi doğal olarak "Eğitim, eğitim, eğitim."

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL - Evet, yani farkındalık, eğitim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK - Ben de geçmişte eğitimcilik yapmış bir arkadaşınız olarak sizinle aynı fikirdeyim.

Şimdi biraz zamanı ve planımızı hatırlatmak istiyorum. Herkes söz alsın istiyorum yani parmak kaldıran herkes kelamını etsin fakat yaklaşık otuz beş dakikamız var ve geri kalan tüm akademisyenlerin de söz isteyen herkesin de söz almasını istiyorum, o yüzden birazcık da hızlı olursak...

Hocam, buyurun.

DR. FATMA ALDIRMAZ AKKAYA - Herkese merhaba.

Benim çalışma alanım aslında muhasebe finansman yani doktoram muhasebe ve finansman üzerine ama kooperatiflerle ağırlıklı çalışıyorum ben. Ne yazık ki Nurcan Hocamın söylediği gibi, doktorada kooperatifçilik olsaydı ben de onu tercih ederdim aslında.

Şimdi, benim kooperatiflerle olan ilişkim, Atatürk'ün kalkınma politikalarıyla başladı diyebilirim. Yani burada Cemal Hocanın da bahsettiği Nazilli Fabrikası, mesela benimle ilgi alanlarımdan birisiydi ve kadın kooperatiflerine aslında bu tarz bir yönetim şeklinin uygulanabileceği ya da işte kooperatife dönüştürülebileceği konusunda fikrimi beyan etmek istiyorum aslında.

Şimdi, ben seminer çalışmamda başladım ilk olarak kadın kooperatiflerini çalışmaya. Seminer çalışmamda önce kırsal alanlarının sürdürülebilirliği ve kadın kooperatifleri üzerine çalıştım ve bir kadın kooperatifinin mali analizini gerçekleştirdim. Ardından doktora çalışmamda Türkiye'de kadın kooperatiflerinin sürdürülebilir kırsal turizmdeki önemi ve finansal performanslarının analizi üzerine çalışma yaptım ve sonrasında da sürdürülebilir kalkınma ile kadın kooperatifleri arasındaki ilişkiyi ve kadın kooperatiflerinin finansal performanslarının analizinin çalışmasını yaptım diyebilirim. Aslında benzer, birbirini takip eden şeyler ama içerikte farklılıklar var. Şimdi, bunun dışında, elbette ki diğer kooperatiflerle ilgili çalışmalarım da devam ediyor; işte, enerji kooperatifçiliği, turizm kooperatifçiliği, kooperatif bankacılığı üzerine çalışmalarımız sürüyor ve lisans düzeyinde kooperatifçilik eğitimleri de vermeye devam ediyorum ben.

Bunun dışında, bir de kadın kooperatifleriyle ilgili olarak teorik çalışmalarının dışında bunu pratiğe dönüştürdüm geçen yıl itibarıyla. Kemaliye Eğin -belki duymuşsunuzdur ismini- ülkemizin nadide turizm cennetlerinden biri diyebilirim, küçük bir ilçe ama kesinlikle doğa turizmi ve kültür turizmi için müthiş bir ilçe. Orada "Kemaliye Eğin Valemi Kadın Kooperatifi" adı altında bir kooperatif kurduk. Burada Kemaliye Belediyesi ve...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, kooperatif kısmını öğleden sonra konuşacağımız için...

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Hayır Hocam, oraya girmeden önce yani burada istihdam üzerinden gireceğimi belirtmek istiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Tamam, peki.

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Ben tanıtımları yapıyorum.

Şimdi, burada, bu kooperatif üzerinden de pratik şeylerimi geliştirdim diyebilirim. Şimdi, kooperatiflerin, kadın kooperatiflerinin önemini sanırım herkes biliyordur ama en azından şunu hatırlatmak istiyorum ben: Şimdi yerele özgü geleneksel, kültürel üretimleri geliştirmenin yanı sıra yaşatan, ondan sonra toplumda ötekileştirilenlerin sağlık, eğitim, yaşam hakları konusunda farkındalık yaratmaya çalışan, toplumsal yaşamın gelişimine katkıda bulunan, kadına kendisi gibi olanlarla birlikte, kendine olan öz saygısını yitirmeden -yani burada öz saygı gerçekten çok önemli- emeğinin karşılığını alabilme fırsatını veren, ev dışındaki hayatta rol alabilme fırsatını veren ve ekonomik bağımsızlık kazanmasını sağlayan kadın kooperatifleri elbette ki kadınların istihdam edilebilmesinde çok önemli.

Şimdi, 2011 tarihli Rural Woman Back to Work Projesi’nde kadın kooperatiflerinin ticari bir işletmeden farklı olarak değerlendirilmesi gerektiği söylenmiş ve şöyle belirtilmiştir: “İşsiz kadınların sayısının azaltılması konusunda, yeni iş pozisyonları ve yeni gelir kaynaklarının yaratılması konusunda, aile gelirinin geliştirilmesi, içsel yerel gelişime katkıda bulunulması, kadınların ekonomik sosyal pozisyonlarının düzeltilmesi, kırsal alanlardaki pozisyonlarının ve rollerinin güçlendirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların karar verme süreçlerine katılması ve hem kadınların hem de yerel ve bölgesel geleneksel kültürel gelişimin sürdürülmesi açısından kadın kooperatifleri önemli.” Şimdi, bu kadar özelliği bir arada barındıran kadın kooperatifleri, diğer taraftan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 2015’in 17 hedefinden 14’ünün doğrudan gerçekleştirilmesini sağlıyor.

Şimdi, bu kadar şeyden sonra, istihdam açısından şunu söylemek istiyorum: Ülkemizde kadın kooperatiflerinin üye yapıları incelendiğinde hemen hemen her eğitim düzeyinde kadının kadın kooperatiflerine üye olduğunu görebiliyoruz yani kooperatif çatısı altında bir araya gelebildiğini görebiliyoruz ancak üye sayılarının çoğunluğuna baktığımız zaman, eğitim düzeyi düşük kadınların yoğunlukta olduğunu görüyoruz. Bu bağlamda, kadın kooperatiflerinin, istihdamda yükseköğretim mezunlarına göre daha az yer alabilen eğitim düzeyi düşük kadınların istihdam edilmesini kolaylaştırdığı söylenebilir. Nitekim eğitim düzeyi düşük kadınlar eğitim, deneyim, meslek gibi ücretli istihdama giriş için arzu edilen gerekli nitelikleri taşımadığından ya istihdam edilememekte ya kayıt dışı çalışmakta ya da öz saygılarını yitirebilecekleri işlerde çalışmak zorunda bırakılmaktadırlar. Bu da öz güven problemini beraberinde getiriyor yani kadınlarda öz güven problemi oluşuyor.

Diğer taraftan, kadın kooperatifleri, erkeklerin bulunduğu ortamda çalışmak istemeyen ya da kocaları tarafından engellenen kadınların istihdamını kolaylaştırmakta. Bakım ve diğer ev içi yükümlülüklerinin çoğunun kadınların sorumluluğunda olması, kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımının önüne geçen bir engel. Kadın kooperatiflerinde kadınlar, dayanışmayla iş hayatında esneklik sağlayarak bu problemi de çözmekte ve bu kadınların da istihdamını kolaylaştırmakta aslında. Ancak ülkemizdeki kadın kooperatiflerini incelediğimizde, kadınların istihdamı ve girişimciliğinin artırılması için bu kadar önemli olan kadın kooperatiflerinin özellikle kuruluşu takip eden ilk birkaç yıl yüzlerine ücret verebilmek ve sigorta yaptırabilmek için yeterli gelir elde edemediğinden...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, kooperatifleri öğleden sonra konuşacağız ama tekrar hatırlatmak istiyorum.

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – İstihdam üzerinden gittim ben.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Zaten sonuçta kooperatifçilik istihdamı destekleyen bir unsur. Biz kooperatifçiliği konuşurken tekrar istihdamı da konuşacağız.

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – İstihdam konusunda bir şey söyleyeyim Hocam, ondan sonra bitireyim isterseniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Lütfen, lütfen...

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Şimdi, burada özveriye gerek duyuluyor, kadın kooperatiflerinde özverili olanların işi yürütmesi gerekiyor ne yazık ki gelir olmadığından dolayı. Şimdi, kadın kooperatifleri bazı kurum ve kuruluşlardan üretim gereçleri desteği alsalar da işletme sürecinde gönüllülük esasına dayandığı için birçok problemle karşı karşıya kalabiliyorlar. Şimdi, üyelerinin birçoğu da geliri olmayan, az gelirli ve eğitim düzeyi düşük kadınların oluşturduğu kadın kooperatiflerine bu kadınların üye olmasındaki öncelikli amaç, sürekli ekonomik gelir elde edebilmek ve sosyal güvenceden yararlanabilmektir. Hani Emine Hocam ilk başta, Eskişehir Milletvekilimiz Emine Hocam ilk başta “Sürdürülebilirliği sağlanmıyor, bu, problem.” demişti ya, bence en büyük problemlerden biri bu. Kadın kooperatiflerinde beklentileri karşılanmayan üyelerin kooperatiflerde kalıcı olması da zorlaşmakta, nitekim üretim sürdürülemez hâle gelmekte burada.

Şimdi, KOOP-DES kapsamında lisans...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam...

DR. FATMA ALDIRMAZ AKKAYA – Tamam, öğleden sonra söyleyeyim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok memnun oluruz.

DR. FATMA ALDIRMAZ AKKAYA – Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hiç söz almayan hocalarımız var, lütfen o baştan başlayalım.

Buyurunuz.

DR. SEDA GÖKDEMİR EKİCİ – Merhabalar herkese.

Doktor Öğretim Üyesi Seda Gökdemir Ekici. Ben de Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde öğretim üyesiyim, Kariyer Merkezinde Müdür olarak görev yapıyorum.

Şimdi, ben, tabii değerli hocalarım tarafından birçok şey dile getirildiği için tekrarlamak istemiyorum zamanınızı almamak adına.

Bizim üniversitemizin uygulama modeli yürütmesinden dolayı sanayi ve STK’lerle sıkı bir ilişki içerisindeyiz, öğrencilerimizi bir dönem tam zamanlı olarak uygulamaya gönderiyoruz, öyle mezun oluyorlar. O sebeple, aslında sanayinin de ve STK’lerin de biraz... Biz şimdi hep istihdam konusunda kadınların vesairelerin bu tarafından bakıyoruz ama bir de diğer taraftan da aslında onların yükümlülükleri olduğunu söylemek istiyorum. Sanayi kuruluşlarının bazılarında özellikle şu dile getiriliyor: Aslında kadın çalışanların olduğu yerler belirli bir disipline kavuşuyor, onlar çok daha titiz davranabiliyorlar, bazı konularda çok daha dikkatli, daha çabuk disipline olabiliyorlar ama “sanayi” adı altındaki bazı işlerde ne yazık ki “erkek işi-kadın işi” gibi bir ayrım var ve toplum olarak bazı işlerin statüsel olarak ya da işte bir itibar olarak kadınlara yakışmayacağı gibi bir düşünce hâkim; bunun yıkılmasıyla ilgili olarak aslında çeşitli çalışmaların ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerektiğini söyleyen işletmeler oluyor. Demin hocalarımdan da söyleyen olmuştu, Endüstri 4.0 hatta Endüstri 5.0’la ilgili olan bölümlerde kız öğrencilerimizin oranı çok çok düşük, genellikle erkek öğrencilerin hâkimiyeti var, bu da geleceğin mesleklerinde aslında bizlerin gene kadın istihdamında, nitelikli kadın istihdamında sıkıntı yaşayacağımızı gösteriyor. Belki de bazı mesleklerin itibarlarının tekrar kazandırılması... İşte, demin dedik ya, yaşlı bakımına, geriatri alanına yönelmek istemiyor öğrenciler çünkü itibarlarının kötü olduğunu düşünüyorlar ya da sanayide çalışmanın bir kadına

yakışmayacağını düşünebiliyorlar, çok erkeğin olduğu yerde kadının çalışmasının doğru olmadığını düşündükleri için bu tip eğitim alanlarında doğal olarak öğrencilerin sayısının azalması gibi bir durumla karşılaşılıyor. Belki bu konuda bilinçlendirme faaliyetlerinin işletmelerden tarafta yapılması gerekiyor diye düşünüyorum yani sadece bizim eğitim vermemiz yeterli değil, karşı tarafın da bunu talep ediyor olması lazım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, belki 3+1’den de bahsedebilirsiniz burada, çok güzel bir örnek o.

DR. SEDA GÖKDEMİR EKİCİ – Evet, biz üniversite olarak yaklaşık on bir yıldır 3+1 ve 7+1 sistemini kullanıyoruz. Türkiye’de birçok üniversite de böyle bölüm bölüm başladı bunu yapmaya. Biliyorsunuz, iki yıllık okullarda 4 dönem ders alıyorlar, bunların 1 dönemini biz kendi alanlarında tam zamanlı olarak -hangi bölümde okuyorlarsa okusunlar- çalışmaya gönderiyoruz öğrencileri, doğal olarak bir deneyim sahibi olarak mezun olmuş oluyorlar. Aynı şekilde, yine dört yıllık üniversitelerde de 7+1 modeli uygulanıyor, böylece öğrenci -kendi diğer rakiplerine göre diyelim- deneyim sahibi, dört aylık bir deneyim sahibi olarak mezun olmuş oluyor. Burada aslında hani bu alanla ilgili olarak kız öğrencilerin geri dönüşlerinde şu oluyor: Girişimcilikle ilgili eğer bir fikirleri varsa şayet, çalıştığı yerlerde aslında bir deneyim kazanıyorlar ve mezun olmadan kafalarında daha farklı fikirlerin oluşmasına da işte böyle bir altlık oluşabiliyor diye düşünüyorum. Bununla ilgili de işte -daha önceden de topladığımızda hep konuşmuştuk- tek başına üniversitelerin eğitim vermesiyle bu durum çözülecek gibi değil, iş dünyasının da biraz... Mesela, iş ortamlarının kadınların çalışmasına uygun hâle getirilmesi de önemli yani bir sanayi kuruluşunda... Mesela Toyota fabrikası Sakarya’da çok önemli bir istihdam yeri, çok fazla kadın çalışanın olduğu bir yer çünkü çalışma ortamı ciddi anlamda kadınların da erkeklerin de çok rahat çalışabileceği bir yer olarak dizayn edilmiş ama her işletme için bunu söyleyemiyoruz. O yüzden belki işletmelerin de burada eğer nitelikli kadın çalışan istiyorlarsa biraz taşın altına ellerini koymaları gerekiyor diye düşünüyorum.

Çok teşekkür ediyorum, vaktinizi aldım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Ben teşekkür ediyorum.

Hocam, Toyota örneğini vermişken şunu da ifade etmek istiyorum: Toyota, biliyorsunuz, araba üretiyor ve aslında ağır sanayiye giriyor ve kadın istihdamı çok yüksek, erkek istihdamından daha yüksek. Bunu yöneticilere sorduğumuzda, kadınların özellikle titizlik gerektiren her işte çok başarılı olduklarını, çok prensipli olduklarını, dolayısıyla kadın çalışanlardan gördükleri performansın daha yüksek olduğunu ifade ettiler. Hani o az önce çokça bahsettiğimiz, erkek meslekleri dediğimiz bazı alanlarda da aslında kadınların ne kadar başarılı olduğunu bir kez daha görebiliyoruz.

Burada eline mikrofonu almış bir hocamız vardı, o hocamız ifade etsin, sonra buraya geri dönmüş olalım.

DR. NURAN HALİSE BELET – Değerli hocalarım, değerli hazırun; çok teşekkür ediyorum.

İstihdam ve girişimcilikle ilgili görüşlerimi belirteceğim. İsmim Nuran Belet, Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesiyim.

Özellikle, kadın istihdamının düşüklüğüyle ilgili yani temel sorunları biliyoruz, artı bu istihdamın artırılmasına yönelik de bazı politikalar uygulanıyor. Ben hem girişimci hem de kadın istihdamında On Birinci Plan’ın ekonomik kalkınmada kadın raportörü olarak da görüşlerimi arz etmek istiyorum.

Birincisi, kadın istihdamında özellikle 2012 yılında ILO’nun başlattığı kadın dostu iş yerleri vardı, sonra proje bitti ama o projede kadın istihdamı çok... Özellikle, kamuyu tabii konuşmuyoruz burada, özel sektör ve kayıt dışı ekonomi içerisindeki atıl olan kadın istihdamından bahsediyoruz. Dolayısıyla, kadın dostu istihdam stratejisinin geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Nedir bu? İşte, biraz önce konuşuldu, bakım ekonomisi, işte, bütüncül erken dönem çocuk gelişimi ama bir de yaşlılar

var arkadaşlar, yaşlanan bir nüfuzuz. Dolayısıyla, ona biz “mor ekonomi” diyelim isterseniz, yeşil ekonomiyi biliyoruz, platin ekonomiyi biliyoruz -yaşlı ve yaşlılık- o yüzden... Bu mor ekonominin anahtarı nedir? Erken çocukluk dönemi ya da sonrası için bakım hizmetlerinin artırılmasıdır ama hangi bakım hizmetleri? İş yerinin inisiyatifine, dostluğuna, düşmanlığına, husumetine değil, kurumsal, bütüncül bakım ekonomisi... Ne olabilir? Örnek olarak, iş yerlerine verilen teşvikler var, bu teşviklerde kadın kotası üstünden konuşulabilir, bu kota üstünden kendisinin kotası, sayısı yetmeyebilir ama birkaç yerle, yerelle konuşabilir ya da iş yerleri modeli var. Şu anda ILO, Belediyeler Birliği ve IBRD'nin yürüttüğü -benim de içinde olduğum- bu bakım hizmetlerini kim verecek, nasıl verecek modeli var, UN'le götürülen. Örnek olarak, o model içerisinde özel sektör, Belediyeler Birliği ve IBRD yani fonlayıcı kuruluşla bir model geliştiriliyor; detay istenirse veririm. Şimdi, burada konuştuğumuz kadın emeğiyle...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, detayları ulaştırırsanız biz de raporumuzda ondan faydalanırız.

DR. NURAN HALİSE BELET – Tabii ki ulaştırırım, tabii ki.

Buradaki temel sorun kadın emeğiyle ilgili, özellikle konuştuğumuz görünmez kadın emeğiyle ilgili olan istihdam kaynaklı tartışmalar. Biraz önce, bu bakım hizmetini veren yerli-yabancı konusu konuşuldu. Şirketler üstünden geliyor yabancılar, artı üst ücret diyoruz ama şu anda örnek olarak sigortalı ev hizmetlerinde çalışan kadın sayısı ve sigortalı etmek isteyen işveren sayısı artı... Yani kadın düştü balkondan, ne yapacağız? Hangi tanım içerisinde, iş güvenliği içerisinde mi? Değil. Borçlar Kanunu içerisinde. Hangi madde içerisinde? Tartışmaya açmıyorum bile. Dolayısıyla, benim temel önerim, eğer biz bu bakım hizmetlerinde çalışan kadınların -sendikaları var, İmece'yi biliyoruz- çalışmasını istiyorsak önce iş tanımını “iş sağlığı ve güvenliği” tanımı içinde yer almaları gerektiği hususunu tekrar önümüze almalıyız. Artı, kadın istihdamında, tamam, meslek sosyolojisi var, biz onu biliyoruz yani en temel kanalizasyon tıkanıyor, açılmazsa pislik içindeyiz ama kimse o işi yapmak istemiyor; bu tartışma var akademik olarak fakat güvenceli, artı sürdürülebilir iş modellerine ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Kadın istihdamına yönelik kamuda hiçbir tartışma yok, orada ne var? Kariyerde yükselme tartışması. Özel sektörde sayıya dönüyoruz. Peki, hangi nitelik ve beceri, hangi kadın istihdamına, hangi ilde, hangi katmanlı. Tabakalandırılmış bir çalışma yapılması gerektiğine inanıyorum. Burada da İŞKUR'un veri tabanının... Aktif iş gücü politikaları temelli çalışıyor ama veri tabanı “big data” şeklinde değil. Neyi kastediyorum? Örnek olarak, bir ilde yaş grubuna göre, anında basıp dökümünü alabileceğiniz veri seti yok. Hangi anlamda var? Başvuran. Ama biz bilebiliyoruz bunu TÜİK verilerinden, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nden. Dolayısıyla, kadın istihdamında önce bir, tespitimiz lazım; iki, hangi iş gücüne, nitelik mi, beceri mi, ikisi farklı; üç, kadın istihdamını destekleyen birçok proje bittikten sonra kadınların hiçbirisi peşine düşmüyor. Biz de merkez olarak yaptık. Ben hep diyorum -biraz sonra girişimcilikle ilgili de kadın istihdamıyla ilgili verileri vereceğim- 2018'de 2 bin küsur kadınla yaptığım çalışmada proje bittikten sonra hangi girişimci adayımızın peşine düşüyorsunuz? “Start-up” üç yıl, haydi beş yıl, haydi eski öğrencinizdi geldi, gitti; nerede bu kadınlar? Arkadaşlar, üretim faktörü girişimci bu kadar kıt bir şey, herkesi girişimci yapmak için duyurular yapılıyor, ticaret odalarıyla çalışılıyor. Ticaret odalarının desteğinden yararlanan 2.800 girişimci adayını inceledim, 22'si iş yeri açmıştı, 1.200'ünden haberleri yoktu ve proje temeli üç yıldır, üçüncü yılın sonundaki nokta. Şimdi, herkes girişimci olmalı mı? Olsun. Peki, şirketi, girişimciliği kurmalı mı? Emin değilim. Girişimcilikle ilgili bilgi sahibi olunmasına acaba “girişimcilik okuryazarlığı” mı diyoruz, biraz ona bakmamız lazım. Şimdi, organize sanayi bölgesi, teknoloji geliştirme bölgesi, teknokentler, sosyal inovasyon merkezleri; bunların hepsi konuştuğumuz şeyi yapıyor, adı öyle, şöyle, böyle. Kadın istihdamı, kadın girişimciliği destekleniyor, kadınları ortaya koyuyorlar, hemen kredileri alıyorlar; sonuç yok. Hocalarım söylediler, lütfen girişimci eğitimi alıp işletmesini kuran kurmayan, yedinci yılındaki girişimci sayısını Komisyona

verelim. Bütün üniversitelerin verdiği girişimcilik eğitimleri sonunda üç yıl “start-up”tır, dördüncü yılda girişimcilerin sayılarını verelim lütfen. Hangi iş kollarında? Yok, olmadığını biliyorum. Şimdi, öneri kısmımız olduğu için bunu söylüyorum, lütfen veri tabanlı çalışalım. Bugün örnek olarak bakıcıları konuştuk. Çalışma Bakanlığının Eğitimli Çocuk Bakıcılığı Projesi var, devam ediyor şu anda. Yüksek ücretli yani bahsettiğimiz yabancı para cinsinden ücretler. Peki, nerede bu kişiler, nerede istihdam ediliyor? Sonuç: Verimiz yok elimizde. O zaman ne oluyor? Girişimciliği homojen bir grup gibi görüyoruz. Hayır, girişimcilik eğitiminin a’sından itibaren, iş fikrinden itibaren heterojen bir grupla beraberiz. Örnek olarak, 2.217 girişimciyle tek tek konuştum “İş fikrim var.” diye başvuruyor; mentorlara ve eğitim verenlere sordum, sizce bu iş fikri desteklenir miydi diye “Hayır.” diyorlar. Peki, neden uyarmadınız? “Ama bu girişim destek programı.” Girişimcilik çok kıt kaynakla yapılan bir şeydir, o yüzden girişimlerin tasfiye edilmesine, bir işletmenin sağlıklı kapatılmasına yönelik de eğitim programlarınıza lütfen koyun. Var mı, bilmiyorum, bizim verdiğimizde vardı. Bilmiyorum Hocam düzenli veriliyor mu yani çünkü siz teknoparksınız; bu da çok önemli bir başarıdır.

Şimdi, son olarak, gerek kadın istihdamında gerek girişimcilikte iyi bir 5D stratejisi olmalı, beş duyu. Desteklediğimiz girişimcileri proje bazlı görüyoruz, heterojen görmüyoruz. Örnek olarak, çok yeni bir kadın girişimciliğini destekleme projesinin yürütme kurulu içindeyim; temel şart şu: Sekiz yıllık, maksimum sekiz yıllık girişim olacaksınız -şimdi, burada çok değerli hocalarım var, ben kadın istihdamı çalışıyorum ama- sekiz yıl “start-up”ı geçmiş de olabilir, sekiz yıldır batmış ama daha tasfiyesini yapmamış da olabilir. Peki, buna yönelik... Çok zor değil, hani 3 adım yürüyememek değil mi? Buna yönelik bir tespit yok. O zaman ne oluyor? Bu proje üç yıl sürecek, üç yıl bilmediğimiz 4 bin kadın desteklenecek, bilmediğimiz 4 bin kadın “desteklenmiş girişimci sayısı” olarak geçecek. Başarı mı? 4 bin kişiye girişimcilik farkındalığı anlamında başarı ama girişimin desteklenmesi, açılması ve yürütümü açısından başarı değil.

Şimdi, son olarak, kadın istihdamı konuşulurken ben 2 tane kavramın burada Komisyonun dikkatine sunulması gerektiğini düşünüyorum. Birincisi, şiddet dedik yani bu artık insanla ilgili bir sorun, hiç cinsiyet ayırmadan söylüyorum. İş yerinde şiddetle ilgili çeşitli çalışmalar yapılıyor, sosyal hayatta, pratik hayatta da var. ILO 190 no.lu Sözleşme var, devrim niteliğinde bir sözleşme. İş yerindeki şiddet ile ev içi şiddeti aynı kapsama alıyor ve iş yerine sorumluluk koyuyor. Komisyonunuzdan ricam, şu anda STK’ler, konfederasyonlar... Örnek olarak, 2020 yılında ILO’nun sendikalarda, örgütlerde, kurumsal yapılarda toplumsal cinsiyet eşitliği çalışması içerisinde HAK-İŞ Konfederasyonunu denetlemiştik ben, onlar sıfır tolerans ve 190 no.lu Sözleşme’nin savunuculuğunu yapıyorlar şu anda. Dolayısıyla, bu 190 no.lu Sözleşme’nin ben kadın istihdamında çok önemli olacağına inanıyorum. Arkadaşımız tekstil konusunda örnek verdi; doğru, kadınlar istihdama alınırken beceri ve nitelik temelli olarak daha düşük beceri gerektiren nitelikli yerlerde... Ama tekstil atölyelerinde cinsiyetçi çok uygulama var, biz bunları biliyoruz çalışmalarda. Artı, vardiya sistemi içerisinde kadınların ulaşımının sağlanması gerekiyor. Bu var mı yok mu, ona bakmamız lazım.

Komisyonun dikkatine sunmak istediğim ILO 190’dan başka ikinci şey ise öğleden sonra kooperatif kısmında ayrıntılarını vereceğim sosyal satın alma konusu. Bugün, sosyal girişimcilik yanında sosyal satın alma olarak bir rehber var. Bu, girişimciliğin sürdürülebilirliği için çok önemli bir kavram. Peki, bu kavramın önünde engel var mı? Var; Kamu İhale Yasası. “Sosyal girişimcilik” yeni bir kavram “sosyal satın alma” da bu anlamda yeni bir kavram. Dolayısıyla, bu anlamda dokümanlara adı geçerse ben çok faydalı olacağımı düşünüyorum.

İstihdamda sizin dikkatinizi çekmek istediğim diğer bir kavram da -devlet de uygulamada Plan Bütçe Başkanlığı olarak şu anda altyapı çalışmaları yapıyor- toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme. Konuştuğumuz hizmetlerin kaynağı yoksa sürdürülemez. Girişimcilik niye böyle sürüyor? Kör topal

bir proje var, destekliyor ama girişim fikrini desteklemiyor, girişim destekliyor. O yüzden ben bu homojen bakarak yapılan destek sisteminin sorunlu olduğunu düşünüyorum. Bununla ilgili size yazılı bir not da ileticeğim.

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇIĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok memnun olurum Hocam.

Arkadaşlar, kıymetli hocalarımız; zaman daraldı, hemen söz verip devam ediyorum.

Buyurun lütfen.

DR. EZGİ CANKURT – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, sayın vekilim, değerli hocalarım; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Doktor Öğretim Üyesi Ezgi Cankurt.

Ben hukuki perspektiften bakmak istiyorum çünkü zaten ceza hukuku alanında çalıştığım için ve kadına karşı şiddet doçentlik tezi çalışmalarımı devam ettirdiğim için kısa birkaç bir şeyden bahsetmek istiyorum. Öğleden sonraki oturumda da eğer söz alabilirsem bir slaytım olacak; bölgemizdeki sadece şey değil, ben Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'a, 3 ile de sürekli giden Trakyalı birisi olarak oradaki bazı çalışmaları aktaracağım, aynı zamanda da iyi uygulamalardan bilgi vereceğim ama bu konuda, biraz hukuki anlamda, kusura bakmayın, çok uzatmamaya çalışacağım ama öğleden sonra biraz uzatacağım, hakkımı orada kullanmak istiyorum eğer izniniz varsa.

Öncelikle burada az önce bir çocuk bakımından bahsettik. Benim burada aklıma hemen şu geldi, aslında konuşmamın içerisinde yoktu ancak şunu söylemek istiyorum: Çocuk bakımı dediğinizde eğer biz çocuk bakımında görev alacak kişilere bu konuda bir eğitim verirsek burada şöyle bir durum oluyor: Bir, neden istenmiyor? Şundan dolayı istenmiyor: Çünkü çocuk bakımı dediğimizde biz burada kişileri garantör hâline getiriyoruz yani sözleşmesel anlamda, ceza hukuku anlamında Medeni Kanun'daki sırf ana-babaya yüklenen o yükümlülük gibi sözleşme anlamında yükleniyor ve herhangi bir şekilde kasten, olası kastla dahi olsa ihmali durumunda ihmal suretiyle icra suçundan sorumlu olur öldürme ve yaralamada yani Türk Ceza Kanunu 83 ve 88 gelir. Bu anlamda önemlidir, buna da aynı zamanda taksirle öldürme ve yaralama fiilleri de gelebilir. Ben bu noktada kesinlikle -bir hocam, Seda Hocam zannedersen bahsetmişti- bu konuda mutlaka bir eğitim alınması gerektiğini düşünenlerdenim öncelikle.

Biraz tersten gideceğim zaman kalmadığı için, çok özür diliyorum. Şimdi, aklıma hemen çalışma hayatıyla ilgili olarak ne olabilir diye geldi. Bizim çok güzel maddelerimiz var hâlihazırda devam eden, belki küçük, minik bazı eklemeler de yapılabilir ama şöyle söyleyebilirim: Her şeyden önce Türk Ceza Kanunu 122'nci madde var; cinsiyet farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmanın engellenmesi. Bu, uygulamada var, uygulanıyor, mahkemeler bunu uyguluyor kısmını bir kenara bırakıyorum; bu maddenin özellikle çalışma hayatıyla ilgili olarak uygulanabileceğini düşünüyorum. Minik bir revize edilebilir mi? Bunu daha sonrasında belki söyleyebilirim vaktim olursa ya da raporda belirtirim.

Şimdi, Türk Ceza Kanunu 117'nci maddemiz var bizim; iş ve çalışma yönetiminin ihlali suçu. Burada herhangi bir şekilde bir kimseyi çalışma hayatından men ederseniz ne olur? O zaman suç teşkil ediyor. Bunun da -kusura bakmayın- uygulanabileceğini düşünmekteyim ben. Aynı zamanda da yine inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasında karşımıza çıkan Türk Ceza Kanunu madde 115 de çok önemlidir. Bunun 3'üncü fıkrası da yaşam tarzına müdahaleyle ilgili olarak yine çalışma hayatındaki birtakım ihlallerle ilgili kullanılabilir diye söyledikten sonra şunu söylemek istiyorum: Şimdi, bizim özellikle her şeyden önce "CEDAW" adlı bir sözleşmemiz var ve CEDAW'a baktığımız

zaman, bir Birleşmiş Milletler sözleşmesi, uluslararası bir sözleşme ve bizim yükümlülük alanlarımızda imzacı olduğumuz bir sözleşme. Genel olarak tartışmalar hep İstanbul Sözleşmesi üzerinden devam ediyor, hiç kimse CEDAW'a bakmıyor ama CEDAW'ın bir ihtiyari protokolü de var ve biz bunu kabul etmişiz. Şimdi ben kısaca biraz bunlardan bahsetmek istiyorum, çok özür diliyorum uzatırsam.

Şimdi, özellikle şiddete uğramış kadınların istihdam olanaklarına erişimini sağlamakla ilgili olarak CEDAW komite kararlarında, yine tavsiye kararlarında, 35'inci Tavsiye Kararı'nda bunu söyledi. Nerede söyledi? 35'inci Tavsiye Kararı'nın 40'ncı maddesinin c fıkkında söyledi, dedi ki: "Şiddet noktasında, şiddete uğramış kadınlara istihdam sağlamakla yükümlüdür devlet.". Şimdi, geriye gidelim, 33 no.lu Tavsiye Kararı vardı yine aynı şekilde. 33 no.lu Tavsiye Kararı'nda da biz bunları gördük. Ben bunlardan öğleden sonra detaylı olarak biraz daha bahsedeceğim, şu an zamanım yetmeyebilir ama şunu söylemek istiyorum: Bizim 2002 yılından itibaren ihtiyari olarak başvuru imkânımız var yani bir bireysel başvuru mekanizmamız var. Nereye? CEDAW Komitesine. Şimdi, CEDAW Komitesi bu alanda istihdamla ilgili bir karar verdi, ben bundan bahsetmek istiyordum ama zannedersen zamanım olmayacak, bilmiyorum var mı. Varsa Sayın Başkanım, anlatabilirim ya da öğleden sonraya bırakabilirim, nasıl uygun görürseniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Şimdi çok kısaca toparlayıp öğleden sonra...

DR. EZGİ CANKURT – Tamam, öğleden sonra uzun olarak o zaman...

Şimdi, R.K.B Türkiye kararı var. Burada, özellikle, kadın-erkek için faaliyet gösteren bir kuaför dükkânında kendisinin ayrımcılığa uğradığını söylüyor, bu anlamda başvuruda bulunuyor. Özellikle burada CEDAW Komitesinin... Bu arada AİHM kararlarını da, hani Opuz Türkiye kararı var ya, onun öncesinde AİHM kararlarını da referans olarak aldığı bir komitedir bu, önemlidir kararları. Şimdi, kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi görevi açısından ihlal kararı vermiştir bu dosyada. Sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirme yükümlülüğü açısından ihlal vermiştir ve yine çalışma alanında eşit muamele görme hakkının istihdam sağlanması noktasında yine bir ihlal kararı vermiştir. Bu karardan biraz bahsedeceğim kısaca. Bununla ilgili olarak şunu söyleyebiliriz: Özellikle bize uluslararası sözleşmelerde ILO'nun dışında, ILO'daki o önemli sözleşmenin dışında CEDAW da aslında bize bu noktada yükümlülük veriyor. Özellikle 14'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında -slaytta göstereceğim- ve yine 11'inci maddesinde biz aslında direkt bu yükümlülükleri görmekteyiz, bununla ilgili olarak da bahsetmek istedim.

Şimdi, ilimize dönersek; aslında biz de "Seracılıkta Kadın Eli" gibi, "Tekirdağ Hatırası Projesi" gibi "Hayatımın Denetimi Elimde" gibi çok önemli projeler var ama bunları ben öğleden sonraya, özellikle gösterimle ilgili olarak birkaç minik gösterime saklıyorum.

Teşekkürlerimi sunuyorum saygılarımla.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkür ediyorum.

Buyurunuz.

DR. SEÇİL GÜRÜN KARATEPE – Sayın Vekilim, değerli hocalarım; merhaba. Öncelikle davetiniz için teşekkür ederim.

Ben de İstanbul Arel Üniversitesinden Doktor Öğretim Üyesi Seçil Gürün Karatepe.

Biraz önce Aslı Hocam, Özlem Hocam bakım konusunda fikirlerini çok güzel beyan ettiler, o yüzden de çok uzatmak istemiyorum ama burada birkaç noktada değinmek istediğim husus var.

Şimdi, 4857 sayılı İş Kanunu'nda ve ilgili yönetmeliklerde kadınların çalışma hayatında tabii daha sağlıklı bir şekilde bulunmalarına yönelik yasal düzenlemeler var. Örneğin, kısmi süreli çalışmayla ilgili; kadınlar doğum yaptıktan sonra kısmi süreli çalışabiliyorlar veya doğum sonrasındaki izinler.

Ancak yüksek lisans öğrencilerimle de yapmış olduğum -çünkü onlardan da insan kaynakları yöneticisi olarak çalışan çok öğrencim var- görüşmelerde hep şuna değiniyorlar: Haklarını bilmiyorlar yani yasal düzenlemeler var ama bu konuda bilgilendirme yok. Bu yüzden de tabii bizler... Yani ben iktisadi idari bilimler fakültesindeyim, kendi öğrencilerim iş hukuku derslerini alıyorlar ama eğitilmiş olup farklı fakültelerde olan ya da eğitimsiz olan kadın işçilerin bu haklardan haberdar olmalarının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Tabii, şu anda kadın konuşuyoruz ama genel olarak işçilik hakları açısından da bu bilgilendirmenin Bakanlık bünyesinde gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum; özellikle bunu vurgulamak istedim.

Bir de eklemek istediğim, örneğin yine kadın bakım konusunda, işte 150 kadından daha fazla çalışanın olduğu işletmelerde kreş kurulma zorunluluğu var ama uygulamaya baktığımızda bunun olmadığını görüyoruz. Dolayısıyla bu noktada denetimlerin yapılması, yaptırımın çok gerekli olduğu kanısındayım.

Son olarak da bir şey daha söylemek istiyorum teşvikler konusunda, Nuran Hocam biraz önce gayet güzel bir şekilde teşvikler konusunda bilgilendirdi ancak bir ekleme yapmak istiyorum: Yine, 4857 sayılı İş Kanunu'nda özel istihdam büroları aracılığıyla geçici istihdam sağlama fırsatı var, özellikle de doğumdan sonra kısmi süreli çalışan kadın işçilerin yerine belirli süreli iş sözleşmeleriyle çalışma imkânı sağlanıyor ancak bu belirli süreli iş sözleşmeleri, bilindiği üzere, çalışan hakları açısından daha güvencesiz bir sözleşme türü. Onlara da teşviklerin sağlanması gerektiğini düşünüyorum çünkü doğum sonrası kadın kısmi süreli çalışmadan vazgeçtiğinde -örneğin ilköğretim çağına kadar bu hak var ama diyelim ki çocuğu 3 yaşındayken vazgeçti- döndükten sonra o belirli süreyle çalışan işçinin de iş garantisinin, iş güvencesinin sağlanması anlamında teşviklerin sağlanmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü iş güvencesi kapsamına girebilmek için, bildiğimiz üzere, belirsiz süreyle çalışmak gibi kriterlerin sağlanması gerekiyor. Yani iş sözleşmesinin sona ermesinin de getirdiği garantiler bunlar çünkü, kıdem tazminatı, işe iade davalarının açılması noktasında çok önemli çünkü. O yüzden, bu noktanın da önemli olduğunu düşünüyorum.

Çok fazla vaktinizi almayayım.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – EStağfurullah.

Son olarak sizinle kapatalım.

Buyurun.

DOÇ. DR. DERYA ARSLAN - Merhabalar diliyorum.

Ben Derya Arslan, Bitlis Eren Üniversitesinden geldim, herhâlde en uzak yerden geldim ben. Davetiniz için teşekkür ederim.

Kadın ve Genç Girişimciler Merkezi Müdürüyüm fakat matematikçiyim, matematikte doçentim; Gerçekten çok uzak alanım. İki yıla yakındır müdürlük yapıyorum ve bu iki yıl süresince çok şey öğrendim yani yan dal olarak bu alanla ilgileneceğim bundan sonra, bana çok şey kattı.

Ben Bitlis'ten bahsetmek istiyorum. Bitlis -belki az buçuk duymuşsunuzdur- istihdam konusunda, girişimcilik konusunda çok istekli ve meraklı değil çünkü kadınlar -genel olarak söylüyorum- evde oturup eşlerinin desteğiyle yaşamayı seviyorlar gerçekten. On bir yıldır Bitlis'te yaşıyorum, Yozgatlıyım aslen. Konuştuğumuz, görüştüklerimiz arasında da girişimciliğe başlayıp çok kısa sürede sonuçlandıranlar var. Ona da merak ettikleri için başlıyorlar küçük eğitimlerle, halk eğitim merkezinde verilen, aile destek merkezlerinde verilen eğitimlerle başlıyorlar ve sürdürülebilirliği yok. Ben bunun nedeninin de Bitlis'te yeterince takip olmamasından kaynaklandığını düşünüyorum. Tamam, bu insanlara bu destek verildi ama bu destekle ne yaptılar, nerede kullandılar, gerçekten takibi de yok.

Biz üniversite olarak, Kadın ve Genç Girişimciler Merkezi olarak bu konuda halkla gerçekten çok iç içe olamıyoruz çünkü çok istekli değiller. Küçük paneller, eğitimler, sertifikalar; özellikle gençler için yapıyoruz, öğrencilerimiz için yapıyoruz ama çok havada kaldığını düşünüyorum. Uygulaması yok, çok teorik olarak görülüyor ve o eğitimden sonra kalıcı bir etkisi yok, unutulup gidiyor.

Onun dışında, öneri olarak ne diyebilirim? Türkiye’de araştırdığım kadarıyla TOBB Üniversitesi dışında girişimcilik bölümü yok. Neden yok üniversitelerde böyle bir bölüm? Açılabilir çünkü eğitimle girişimcilik öğrenilmiş olur. TOBB Üniversitesinde de Uluslararası Girişimcilik Bölümü var, ulusal olarak yok zannedersenem. Kadının istihdamındaki en büyük engelin de çocuğu olduğunu düşünüyorum. Ben çocuğumu eşimle birlikte büyüttüm ve benim şahsi en önemli girişimciliğim de eşime ev hanımlığını ve çocuk bakmasını öğrettim. Gerçekten bu tecrübemi paylaşmak istiyorum. Eşim Doğulu, ben Yozgatlıyım. Bana su bile vermiyordu ilk evlendiğimizde. Erkek su vermez, ayıptır; çocuğunu kucağına almıyor, ayıptır; ben bunları başardım on bir yılda. Zor değil ama gerçekten eşime severek saygıyla ve sevgiyle yaptım. Kadınlara bunu da öğretebiliriz. Hani “Yapacaksın; kadın yapıyor, erkek de yapacak.” şeklinde değil de sevgiyle, saygıyla bu başarılabilir.

Son sözüm de bunun için, kadına istihdama destek olarak çocuk madem engelse, nasıl anaokulu varsa daha geriye gidilerek bebek okulu açılabilir devlet tarafından. Ne olabilir? Buldukları her kurumun en üst katı, güzel manzaralı bir alanda -yani şahsi önerim- orası bebek okulu olabilir; anne istediğinde yukarı çıkıp çocuğuna bakabilir, emzirebilir. Çok zor bir şey değil, çok kolay ama neden yapılmıyor bilmiyorum.

Teşekkür ediyorum.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) - Bir şey söyleyeceğim Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Buyurunuz.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) - Nüfusun, toplumun yarısını oluşturuyorlar dedik hocam ama diğer yarısını da yetiştiriyorlar, değil mi?

DOÇ. DR. DERYA ARSLAN - Kesinlikle öyle.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) - Belki işte daha çocuk yaşta öğrenmesi gerekeni... Ama tebrik ediyoruz sizi.

DOÇ. DR. DERYA ARSLAN - Ben teşekkür ederim, sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Tamam, son olarak beyefendi hocamıza da...

PROF. DR. MEHMET BOZOĞLU - Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, değerli hocalarım; hepinize saygılarımı sunuyorum.

Ben Mehmet Bozoğlu, 19 Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisinde öğretim üyesiyim, profesörüm. Tarım, gıda politikaları, çiftçi örgütleri, son zamanlarda da özellikle kırsal kökenli dezavantajlı kadınların istihdamına yönelik bir Erasmus Plus Projesi’nde koordinatörüm. Bu vesileyle de özellikle bu istihdama yönelik olarak çalışıyorum.

Ben, özellikle Türkiye’de istihdam alanı, istihdam yaratma konusunda kapasitenin artırılması gerektiğini önemle vurgulamak istiyorum. Aslında Türkiye’de yıllık yüzde 1,2’lik bir nüfus artışı var. Bunu yetişkin, 18 yaşından sonraki nüfusa iletteğimiz zaman... Ne demektir bu? Her yıl 900 bin kişi yeni iş alanına, istihdam alanına katılıyor. Bir de yüzde 12 civarında bir işsizlik var, bu da resmî rakamlar; üniversite mezunlarıyla o yüzde 25’lere falan çıkıyor. Baktığımız zaman aslında, Türkiye’de nüfusun artışına paralel ve işsizliği azaltabilecek bir istihdam yaratmada bir sıkıntının yaşandığını

görüyoruz. Bunun cinsiyetle alakalı olarak... Aslında baktığımız zaman, ekonomik anlamda çalışma çağında ve çalışmak isteyen insanlara istihdam yaratılması toplumsal açıdan, ekonomik açıdan çok önemli; aksi, işsizlik oranı arttıkça israf da tabii artıyor.

Şimdi, ben burada bizim eğitim sistemimizden kaynaklı "Eğitim önemli, önemli." diyoruz ama sadece o noktaya vurgu yapmak istiyorum. Naçizane, küçüklükten beri aile içerisinde, kırsal kökenliyim, köyde doğduk ve yürümeye başladıktan sonra sorumluluklar almaya başladık Dolayısıyla o sorumluluklarla büyüdük. Küçük yaşta ayakkabı boyacılığı yaptım, limonata sattım, kuaförlük yaptım yaz aylarında; ondan sonra üniversite dedik, akademisyen oldum, akademisyenliğimde de teknoparkta bir girişimci firma açtım ama işlerin yoğunluğu nedeniyle devam ettiremedik ve ailem de ticaretle uğraşiyor.

Şimdi, burada baktığımız zaman, aslında bizim temel bir yeni iş alanı, istihdam yaratma, bu çok önem arz ediyor ama ondan da çok daha önemli, bizim gençlerimizi, yetişen genç nesli mesleğe hazırlayabilmek. Bizim eğitim sisteminde, maalesef ve maalesef, üniversiteye giriş odaklı, 12'nci sınıfın sonuna kadar hafta içi, hafta sonu bir üniversiteye hazırlık maratonunda koşuyor çocuklar ve o üniversiteye giriyorlar, girdikten sonra da işte 22-23 yaşlarında mezun oluyorlar. Beceri noktasında, meslek kazandırma noktasında -hangi bölüm olursa olsun- maalesef bizim eğitim sistemimizde sıkıntılar var. Bu bir süreçtir, bu süreç ailede başlar. İlk beş sene çocuklar ailededir, evdedir, kreştedir. Dolayısıyla bizim istihdama çocuklarımızı hazırlama, aslında orada hayata hazırlama, istihdama değil de hayata hazırlama çocuğun doğduğu çağdan itibaren başlıyor ama aileler... Yani hepimizin eksiklikleri söz konusu oluyor; bizlerin, hepimizin çocuğu olanlar var, olmayanlar var. Bir beş yıl ailede, beş yıldan sonra anaokulu, işte 3 tane dört yıl, ilkokul, ortaokul ve lise -dolayısıyla kaç yıl yapıyor- ve dört yıl da üniversite var yani beş yıl ailenin yanında, on yedi yıl da eğitim kurumlarımızda çocuklar. Ki sistemde, şu anda çocukların araştırarak, sorgulayacak, meslek veya ilkokul dâhil, çocukları mesleğe yönlendirme noktasında maalesef eğitim sistemimizde yetersizliklerin olduğunu ifade edebilirim.

Şimdi, 22-23 yaşında özellikle üniversite mezunları arasında işsizlik yaygın ve istihdam ihtiyaçları çok daha belki öne çıkıyor. Bunu kadın-erkek diye ayırmıyorum. Ben genel olarak bizim bir istihdam sorunumuzun olduğunu ve özellikle kadınlar açısından dezavantajlı bir durumun söz konusu olduğu bir vaka Türkiye'de. Bu istihdamla ilgili bizim eğitim sistemimiz içerisinde bu mesleğe çocukları hazırlayabilmemiz lazım. Bizim liseyi bitiren herkes üniversiteye gitmek istiyor, herkes sınava giriyor ve 18 yaşına gelmiş oluyor. 18 yaşından sonra hiç kimseyi kursa gönderemezseniz, hiç kimseyi çıraklığa gönderemezsiniz. Dolayısıyla, bu, bizim kendimizi kandırmamız olur. Meslek nerede başlar? İlkokuldan sonra başlar yani siz çıraklığımı ortaokulda vereceksiniz. Bakın "girişimci, girişimci" diyoruz, ben, ailem ticaretle meşgul, kendim de yaptım, girişimci ruha da sahibim diye düşünüyorum. Burada, girişimci nedir? Girişimci, bir kere, ticarete iflasların temelinde şu vardır, işi bilmeyen insanların parası vardır veya gözünü karartmıştır falan bir işe girmiştir akabinde parası varsa o parayı batırır. Parasıyla birlikte cesaretini kaybeder, daha sonra tekrar öyle bir işe giremez. Dolayısıyla, her işi bilen insan, ehli yapacak. Ehil olmak için de bu bir süreçtir, öyle, eğitime katıldım, iki hafta, üç hafta sertifika, proje falan... Projeler lokaldır, kısmidir. Benim projede de 120 dezavantajlı kırsal kökenli kadına eğitim vereceğiz ama hocalarımızın ifade ettiği "Devamında kaç kişi iş alacak?" falan onlara bakacağız, göreceğiz onları. Dolayısıyla, şimdi, burada, bakın, çıraklık, kalfalık ve ustalıktan sonra, ustalıkta da ayaklarınız yere basacak, ondan sonra ancak girişimci olabilirsiniz. Doğuştan mı olunur girişimci yoksa sonradan mı olunur? Bu bir eğitimidir, bu bir beceridir, bu bir kazanımla sağlanabilecek, yapılabilecek... Onun için yüzde 70-80'ler işi bırakıyorlar, devam ettiremiyorlar, o istatistikler doğrudur, gerçektir ve haklı bir sürü gerekçesi vardır. Dolayısıyla, şimdi biz girişimciyi üniversiteden sonra mı yapacağız, liseden sonra mı yapacağız? Bu üniversiteden sonra yapmaya kalkarsak sadece o derslerle -hocamlar çok iyi ifade ettiler- bu işi başaramayız, başarılı olmaz. Dolayısıyla, bakın, burada,

üçer yıldan alırsanız çıraklık, ustalık ve kalfalık dönemini size dokuz yıl yapar, eğer dörder yıllık bu süreçleri tamamlarsa işte dokuz yıl, on iki yıl yapar. Dolayısıyla, aslında ayakları yere basan ve o girişimci olabilecek herkes girişimci... Kimisi çalışacak, kimisi çalışan olacak kimisi girişimci olacak ama bizim bu eğitimlerle herkesten bir girişimci bekliyoruz yani bir eğitimleri veren hocalarımıza bir bakın, hayatında hiç simit satmamıştır, bir girişimde bulunmamıştır. Bu girişimciyi getiriyorlar, işverenleri falan veya girişimci olan başarılı insanları, hayat hikâyeni anlat diyorlar. Bu anlatma farklıdır, uygulama olacak. Dolayısıyla, bu “girişimci” dediğiniz şey bir beş yıl, on yıl harcanması gereken bir şeyden sonra, ancak ondan sonra insanlar girişimci olabilir. Onların yüzde 100’ü bu girişimi devam ettirebilir mi? Oran orada düşer yani burada ne olur? Yüzde 60’ı, 70’i, 80’i devam eder, yüzde 20’si, 30’u, 40’ı girişimciliği devam ettiremeyebilir, bunlar da normaldir. Dolayısıyla, biz genel anlamda girişimcilik ve özel, spesifik anlamda da “kadın girişimciliği” dediğimiz zaman onlara hayatta hiç yapmadıkları, belki beceremeyecekleri hiç finansı bilmediği, piyasayı bilmediği... Orada rakipleri kimdir? Rakipleri işin çıraklığından gelmiş ve bu işi yapan insanlardır. Dolayısıyla, onlarla rekabet edecekler yani kadınlar, kadınlar arasında, kadınlar erkeklerle çünkü rakip firma ticari bir işletmedir, onlarla rekabet edecekler. Bunları ihmal etmemek gerekir diye düşünüyorum, onun için bizim eğitim sistemimizde çok acil olarak yapılması gereken bir şey: Çocukları liseyi bitirince üniversiteye yönlendirerek çocukların geleceğini heba ediyoruz, herkes üniversiteye gitmemeli çünkü burada ara vasıflı elamana ihtiyaç var, kadındır, erkektir hiçbir ayırım yapmadan bunları ifade etmek istiyorum. Bizim verdiğimiz eğitimlerle meslek kazandırmamız lazım ama üniversiteyi bitirdiği hâlde de biz maalesef o beceriyi, o yetkinliği öğrencilere yeterince sağlayamıyoruz, 23 yaşındaki insanların da becerisi olmadığı zaman cesareti olmuyor dolayısıyla bu sistem de işsizliğe katkı sağlıyor.

Çok teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Ben çok teşekkür ediyorum.

Evet, kıymetli hocalarım, oturumumuzun ilk kısmını, çalıştayımızın ilk oturumunu tamamlamış olduk. Birçok başlık ön plana çıktı gerçekten. Ben, çok kısaca özetlemek istiyorum sadece başlıklar nezdinde.

Sürdürülebilirlik, aslında birçok hocamızın altını çizdiği konu. İleri teknoloji ve kadınların ileri teknolojiyle uyumlandırılması, mesleki kabiliyetlerinin geliştirilmesi, yine nitelikli istihdama yönelik çalışmaların yapılması, meslek eğitim kursları, bakım hizmetlerinde hem kurumsal olarak hem de mesleki olarak geliştirilmesi, bir hüviyet kazandırılması. Sosyal inovasyondan bahsettik, dijitalleşmeden bahsettik, yine verilen desteklerin kendi içinde bir koordinasyona sahip olması gerektiğinden bahsettik, eğitimlerin erken yaşta verilmesinin çok önemli olduğundan bahsettik. Çok konu var ama ben, böyle çok hızlıca geçiyorum. İş yerinde şiddetin mutlaka çalışılması gerektiğinden, sosyal satın almadan ve daha birçok önemli konudan bahsettik.

Ben, her birinize ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum.

Herkes farklı bir perspektif ortaya koydu. Günün sonunda, belki, şöyle bir çıktı da sağlanabilir: Bazı üniversitelerde çok iyi çalışmalar var, bazı üniversitemiz bu alanda yeni emeklemeye başlamış. Dolayısıyla, birbirinize destek olmanız açısından da bugünkü çalıştayın faydalı olacağı kanaatindeyim.

Şimdi, sabah seansını bitiriyor olalım ve bir yemek molası vereceğiz. Hemen perdenin arkasında yemek yiyeceğimiz alan, saat 14.30 itibarıyla da bir sonraki oturuma geçmiş olacağız.

Katılımlarınız için çok teşekkür ediyorum.

DR. NURAN HALİSE BELET – Sayın Başkanım...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Buyurun.

DR. NURAN HALİSE BELET – Sayın Başkanım, bir hususta dikkatinizi çekmek istedim. Özellikle girişimcilik eğitim programları ve girişimcilik proje destek programlarının standart, homojen olması temel problemlerden biridir. Yani projenin kapsamı içinde tanımlanması değil bahsettiğimiz. Herkese...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, yemekte de sohbete devam ederiz bu arada.

DR. NURAN HALİSE BELET – Hayır, hayır bunun da özellikle... Çünkü girişimcilik faslını da bitirdiğimiz için oraya artık hani ek bir şey yapılamayacak, kooperatifi konuşacağız. Hani, ona dikkat çekmek istedim.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Kapanma Saati: 13.13

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.45

BAŞKAN: Çiğdem ERDOĞAN ATABEK (Sakarya)

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Sayın milletvekilleri, saygıdeğer hocalarımız, sayın basın mensupları, kıymetli konuklar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Çalıştayımızın “kadın kooperatifçiliğinin güçlendirilmesi ve desteklenmesi oturumu” başlıklı İkinci Oturumunu açıyorum.

Sabahki oturumumuzda kadın istihdamı ve kadın girişimciliği alanında değerli katkılarınızı sunduğunuz için bir kez daha teşekkür etmek istiyorum.

Bu oturumumuzda kadınların istihdam piyasasına girişte çoğu zaman ilk adımı oluşturan, kentte ve kırsalda kadın girişimciliğinin temel sacayağını oluşturan kadın kooperatifçiliği konusunu masaya yatıracağız. Yine ilk oturumda olduğu gibi siz değerli hocalarımızdan beşer dakikada konuşmalarını tamamlamalarını rica edeceğiz ki konuşmak isteyen bütün akademisyenlerimiz, bütün hocalarımız katkı sunabilsinler.

Değerli hocalarımız, kadın kooperatifçiliğinin sürdürülebilirliği konusunda problemler ve bu problemleri aşmak için politika önerileriniz, tüm sektörde kadın kooperatiflerinin gelişmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, kadın kooperatiflerinin katma değeri daha yüksek sektörlerle yönlendirilmesi için önerileriniz de dâhil olmak üzere kadın kooperatifçiliği alanında katkılarınızı bekliyoruz. Biz, tabii, kooperatifçilik konusunda birçok kamu kurum, kuruluşunu ve sivil toplum kuruluşunu dinledik ve bununla birlikte kadın kooperatiflerini sahada da ziyaret ettik hem sahada ziyaret ettik hem de Türkiye Büyük Millet Meclisinde yer yer kadın kooperatiflerimizi ağırladık. Genel itibarıyla aslında şunu gördük, sorunlar birbirine çok benzer, çıktılar da birbirine çok benzer. Gerçekten başarılı olmuş kadın kooperatifleri hem kooperatifi oluşturan yönetim kurullarını hem de kooperatiften hizmet alan herkesi çok mutlu etmiş çünkü bir taraftan ekonomik bir girdisi var ama bir taraftan da ciddi bir sosyal dönüşüm sağlamış. Dolayısıyla, kooperatifçiliğin, kadın kooperatifçiliğinin çok önemli olduğunu biz bir kez daha sahada da görmüş olduk. Bir şey daha müşahade ettik, bunu da sizinle paylaşmak istiyorum. Bunu bir taraftan dezavantaj bir taraftan da avantaj görebilirsiniz. Kamu kurum ve kuruluşlarının desteklediği kooperatiflerin çok daha başarılı olduklarını gördük ya da en azından birçok teknik kısmı, birçok kurumsal kısmı bu desteklerle aştıklarını gördük. Yine Sakarya’da bir örnek verecek olursak, ziyaret ettiğimiz kooperatiflerden bir tanesi, bütün marka çalışmalarını üniversitedeki akademisyen hocalar eliyle yapmış. Dolayısıyla, hocalarımızın da böyle bir katkısı olmuş ve şu an ihracata başlamış durumda, 40’tan fazla kadın çalışanı var, kadın kooperatifi üyelerinin dışında 40’tan fazla kadına da istihdam sağlıyorlar ve artık bir markaları var, ihracat yapar noktaya gelmişler. Tabii, burada en önemli unsurlardan bir tanesi de belediye desteği olmuş. Yine başka bir modeli, kaymakamlık destekli bir kooperatifi ziyaret ettik. Orada da çok daha kırsal bir ilçemiz fakat azimli ve dinamik bir kaymakamın kırsalda ne kadar güzel işlere de imza atacağını gördük. Orada 7 kadının elinden tutmuş ve iyi bir model çıkmış. Hiçbir kamu desteği almayan bazı kadın kooperatifleri vardı, onları da ziyaret ettik ve onların da daha hızlı büyümeleri için diğer kamu kuruluşlarıyla paydaş olmaları noktasında da iş birliği yapmalarına vesile olduk. Dolayısıyla, günün sonunda, şunu görüyoruz, belki bazılarınız bunu dezavantaj olarak ortaya koyacak ama kamu kuruluşlarının desteklediği kooperatifler, günün sonunda çıktıkları daha fazla ve daha az zamanda daha çok yol alabiliyorlar. Bu anlamda da Türkiye geneli kamu kurum ve kuruluşlarının entegrasyonu nasıl sağlanabilir kooperatiflere, belki bu anlamda da fikriniz olabilir.

Çok teşekkür ediyorum kıymetli katılımlarınıza ve sözü size bırakıyorum.

Evet, bir önceki oturumda söz almayan hocalarımızla başlayalım isterseniz.

Hemen bir önceki oturumda söz almayan hocamız, evet, siz; sonra da hanımefendi.

Teşekkürler.

Buyurun.

ÖĞR. GÖR. ALİ HAYDAR DOĞU – Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz, değerli hocalarım; uçakta gelirken bir soğuk su içtim herhâlde onun etkisi, sesim için özür diliyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Geçmiş olsun hocam, bizde de durum aynı.

ÖĞR. GÖR. ALİ HAYDAR DOĞU – Sabahki oturumda da bu anı bekledim özellikle sesimi bir koruyayım diye.

Öncelikle bu çatı altında bizi davet ettiğiniz için çok çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, sabahki oturumda hocalarımız, çalışmalarını anlattılar, görüşlerini...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, sizi tanıyabilir miyiz.

ÖĞR. GÖR. ALİ HAYDAR DOĞU – Ali Haydar Doğu ben, Trabzon'dan Karadeniz Teknik Üniversitesinde görev yapıyorum, Trabzon'dan da selamlar getirdim, aynı zamanda bir de şampiyonluk getirdik.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Aleykümselam. Hayırlı uğurlu olsun, biz de tebrik ediyoruz.

ÖĞR. GÖR. ALİ HAYDAR DOĞU – Teşekkür ediyoruz. Onu da belirtelim.

Şimdi, ben çok kısa şunu söyleyeceğim: Uzun bir süre kooperatif başkanlığı yaptım. Uzun bir süre de iktisadi ve idari bilimler fakültemizde bu kooperatifçilik dersini anlattım. Yani her iki tarafa da gittim, geldim, baktım. Tahtada anlatırken sahaya uymayanlar ne? Sahada olanları anlatıyor muyuz? Her iki tarafı da bir gözlem yapma şansım oldu sadece oradaki somut önerilerimi sıralamak istiyorum, yoksa hocalarım zaten uzun uzun sabahki bölümde anlattılar.

Birincisi, kadın kooperatiflerinde bizim hedefimiz yani bu çalıştayın hedefini ben şöyle algıladım: Kadın kooperatiflerinin sayısını artırmalı mıyız? Cevap, evet, artırmalıyız. Tüm kooperatiflerimizin sayısını artırmalıyız. Niye? Tüketicinin korunması, ekonominin gelişmesi, rekabet... Saymakla bitmez. Peki, mevcut kadın kooperatiflerimizi ve kurulmuş olanların da sürdürülebilirliğini sağlamalı mıyız? Sabah bir vekilimiz bunun altını çizmişti. Evet, mevcut olanları da korumamız lazım. Şimdi, bu 2 soruyu şöyle cevaplıyorum, sahadaki gözlemlerim şu: Kooperatif üyeleri, kooperatifin ne olduğunu, üyelik sorumluluklarını, haklarını bilmiyorlar. İkincisi; o kooperatifte tesadüfen denetleme kurulu üyesi seçilmiş o kadın üyelerimiz, denetleme kurulunun yetkilerini biliyorlar mı? Hayır, onları da bilmiyorlar. Üçüncüsü; yönetim kuruluna seçilenler -ama bilerek ama hadi, biri gönüllü olsun, ucundan tutsun- bu konuda bir eğitim almış mı, bir bilgisi var mı? Yani bu kooperatifin kadın istihdamında ya da ülke ekonomisindeki, o büyük fotoğraftaki parçası neresidir? Bu kooperatifin, o konuda bir bilgisi var mı? Hedef olarak nereye ulaşmak istiyoruz? Bu kooperatifi ne kadar yaşatmamız lazım? Ya da bu kooperatif açık durduğu sürece ülkeye nasıl bir katkısı var? O konuda bir motive edilmişler mi? Hayır. Biz bunu 1163'e bir cümleyle o dönem ekletmiştik ama yasalaşmadı bildiğim kadarıyla: Eğitim alma zorunluluğu getirilmesi. Hatta şöyle bir geçiş cümlesi düşünülmüştü, belki, yönetim kurulunun tamamı olmasa bile en az bir eğitim almış, bir sertifikasyondan geçmiş bir üye olma, bulundurma zorunluluğu olacaktı o yönetim kurulu içerisinde. Orada öyle bir boşluğumuz var.

Diğer bir konu, hiç değinilmedi belki, bu kooperatif kurulduktan sonra ya da mevcut ilerlerken ihtiyaç duyduğu danışman deyin, mentor deyin, adını ne koyarsanız, aile danışmanı gibi ya da iş ve meslek danışmanı gibi, bizim illerdeki teşkilatlarda yani il müdürlüklerinde o kooperatife her alanda danışmanlık yapacak bir kadromuz ya da o yetkinlikte personelimiz var mı, o açıdan bakıyorum. Hani, kurduk, kooperatif başladı ama kooperatifin gelip zaman zaman bire bir oturup o danışmandı, bu bütçe konusu olabilir, bürokrasisi olabilir, genel kurulla ilgili olabilir, üyelikle ilgili olabilir, öğretim her konuda olabilir. Benzer şekilde aile danışmanlığı ve iş ve meslek danışmanı gibi ticaret müdürlüğü ya da diğer çevre şehircilik yani kooperatiflerin bağlı olduğu bakanlığın il müdürlüklerinin içerisinde yeterli bir donanım var mı? Yoksa onlar sadece genel kurul evraklarını isteyen, genel kurulu gözetleyen... O konumda kaldıkları sürece orada da bir eksiklik olduğunu düşünüyorum.

Diğer bir konu, biz Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi olarak bildiğim kadarıyla ilk uygulamayı yapmıştık. Kooperatifçilik dersini alıp da başarılı olan öğrenciler, otomatik olarak Millî Eğitimden kooperatifçilik sertifikasını alıyorlardı. Bir protokolle bunu sağlamıştık sonra 2'nci, 3'üncü üniversiteler de bu uygulamayı yaptılar. O kooperatifçilik dersini alan özellikle...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Kooperatifçilik dersini alan öğrenciler sınavda başarılı olursa...

ÖĞR. GÖR. ALİ HAYDAR DOĞU – Transkriplerinde o derste başarılı olduklarını belgeledikleri anda otomatik olarak Ticaret Bakanlığı ve Millî Eğitim tarafından ortaklaşa verilen, en resmî, en geçerli olan kooperatifçilik sertifikasını otomatik olarak alıyorlardı, hak kazanıyorlardı. Bu, oradaki özellikle kadın öğrencilerimizi, kız öğrencilerimizi şöyle motive ediyorlardı: Bir işletme öğrencisi “Bankada çalışacağım.” derken yeni bir kapı açıldığını gördüler. Derste sormuştum, Türkiye’de kaç tane banka şubesi var, çalışmayı düşündüğünüz? İşte, hocam, 2 bin 3 bin. Ama onun 10 katı kooperatif var. Onun devamı şöyle gelemedi, o sertifika ve eğitimin aranan bir kişi, aranan bir mezun oldukları... Hani, sabahki oturum daha çok çocuk bakımı vesaire gibi temizlik konularından gitti, ben olayı genç kadın istihdamına çekmeye çalışıyorum, oradan bakmaya çalışıyorum. Hani, belli bir grubu yeni bir planlamada gençlerden başlayalım diye düşünüyorum, öyle bir bakış açısı getiriyorum. O konuda onlar motive edilebilir.

Diğer bir konu, mesela YÖK’e kimse değinmedi. Şimdi, Ankara’da 2 tane kurulumuz var, tüm hocalarım biliyorlar, YÖK ve YÖKAK. Şimdi, YÖK ve YÖKAK, son iki-üç yıldır bir uygulama icra ediyorlar. YÖK her yılın sonunda üniversitelerin karnesini açıklıyor. Şimdi karneyi açıklarken orada 5-6 tane başlık var. Biz hemen proje-patent, proje-patent, teknokent vesaire vesaire oradan uçup gidiyoruz. Yalnız alta gözden kaçan sanki konulmak için oraya konulmuş bir başlık var, diyor ki: “Bu üniversitenin toplumsal katkı ve sosyal sorumluluk alanında yaptıkları.” Birçok üniversitede oralar boş. Şimdi, o başlığın altında Sayın Başkanım, YÖK oraya şöyle bir cümle koymuş, diyor ki: “Ey üniversite, dezavantajlı gruplara karşı senin bu yıl yaptığın etkinlik, faaliyet, proje, sosyal entegrasyon...” vesaire. diye gidiyor. Şimdi, orada dezavantajlı grubu da açıklamış -okuyabilirim de- tam işte sabahki konuyu anlatıyor yani diyor ki: “İşe girmesi, istihdam edilmesi diğerlerine göre daha zayıf olan, daha zor olan kadın, çocuk, engelli...” diye devam ediyor. Yani şunu demek istedim: Eğer YÖK’e biz şunu diyebilirsek ya bu karneye aslında çok da isabetli koyduğun bu göstergelyi birazcık öne çıkartıp, zorlayıp bunu bir puana çevirirsen, bunu bir teşvik unsuru... “Bak, burada iyiyiseniz, karşılığımı da şöyle alırız.” diye oradan bir teşvik edebilirsek o gösterge üniversiteler tarafından daha hareketli hâle getirilebilir. Bu çözüm önerim de YÖK’le ilgiliydi diyorum, ben yaptıklarımızı anlatmadım sadece YÖK tarafından 1163 sayılı Kanun’un güncellenmesi bakımından, eğitim bakımından ve il teşkilatlarındaki, oradaki kamu görevlilerinin yeterliliği bakımından, bir de aile danışmanı, iş ve meslek danışmanı gibi kooperatiflere o danışmanlığı sürekli verebilecek, o bugün işte kooperatifi kuran kadın başkanın

sürekli gidip 7/24 masasına oturup sorununu çözüp yerinde, geri dönebileceği il teşkilatlarında da o yeterliliğin... Hani, biz hep kadınların eğitiminden bahsettik, belki de il teşkilatlarındaki normal kamu görevlilerimizin eğitimi diyerek sözü bırakıyorum.

Tekrar bizi buraya çağırdığınız için, misafir ettiğiniz için hem şahsım hem Karadeniz Teknik Üniversitesi ve tüm Trabzon adına sizlere teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, çok teşekkür ediyoruz. Trabzonspor’u tekrar gönülden biz de kutluyoruz, selam yolluyoruz Trabzon’a.

Bu söylediğiniz hususun çok önemli olduğunu düşünüyorum, sebebi de şu: Biz bunu Sakarya’da bizzat müşahade ettik. 16 tane kadın kooperatifi var ve her biri çok iyi gidiyor. Biraz araştırdığımızda biz de çok destek olduk fakat bir diğer taraftan da Ticaret İl Müdürlüğü’nün çok yoğun bir mesaisinin olduğunu gördük. Bizzat Ticaret İl Müdürü nezdinde ve diğer çalışanlar nezdinde her kooperatif çok kolay ulaşabiliyor, her türlü sorununu, derdini, sıkıntısını ifade edebiliyor ve çok kolay bir şekilde aksiyon alıyorlar. Bu kamu desteği kısmının da bu anlamda bir kez daha önemli olduğunun da altını çizmiş olduk.

Çok teşekkür ediyorum.

Evet, buyurun Hocam.

DOÇ. DR. NİLÜFER SERİNİKLİ – Merhabalar, ismim Nilüfer Serinikli. Trakya Üniversitesinde öğretim üyesiyim. Yüksek lisansım, doktoram kooperatifçilikle ilgili. Meslek yüksekokulunda ilk başlamanın “Kooperatifçilik” programıyla oldu. Daha sonra maalesef doçentliğim çıkmadığı için mecburiyetten işletme, bilgi yönetimine geçiş yaptım.

Şimdi, çalışmalarım da kadın kooperatifleriyle ilgili, ayrıca kadın girişimciliğiyle de ilgili çalışıyorum. Burada birçok sorunumuz var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocamız, ayrıca Komisyonumuzun da danışmanı.

DOÇ. DR. NİLÜFER SERİNİKLİ – Evet, hocam.

Şimdi, ilk önce şununla başlamak istiyorum. Bir kooperatifin kooperatif olabilmesi için öncelikle kooperatifçilik ilkelerinin uygulanması gerekir. Bu sadece kadın kooperatifleriyle ilgili bir sorun değil; bu, diğer tüm kooperatifler için olan bir sorun. Burada gönüllü ve serbest giriş ilkesi, ekonomik katılım ilkesi, demokratik yönetim ilkesi, üst örgütlenme, eğitim yani 7 tane ilke var, bunları kadın bilmiyor. Bırakın kadın kooperatiflerini, normal çalışan kooperatifler bile bunu, içindekiler bilmiyorlar. Yani bir kooperatifin bunları bilmesi gerekir, ortaklarının bilmesi gerekir. Az önce hocam dedi ki: “İşte, yönetimdekiler hiçbir şey bilmiyor.” Eğer ki o kooperatifçilik ilkelerini bilseler, ortağın demokratik yönetimi ilkesini bildiği zaman genel kurulun ne olduğunu, yönetim kurulunun ne olduğunu, denetim kurulunun ne olduğunu zaten kadın bilecek. Tekrar söylüyorum, sadece kadın kooperatifi için değil bu. Şimdi, en önemli sorularından bir tanesini bu olarak gözlemliyorum ve eğitim en önemli ilkelere bir tanesi, diğer ilkelerini bilmesi için bu eğitimin olması gerekiyor.

Şimdi, diğer bir sorun, kooperatifin amacı. Kooperatifin amacı, yanlış oturtuluyor ya da yanlış anlaşılıyor herhâlde. Kooperatifin amacını şöyle söylemek istiyorum: Şimdi, kâr elde etmek. İşte “kooperatifin amacı kâr elde etmek değil, ortaklarına hizmet etmektir.” Şimdi, burada ön taraftaki “kâr elde etmek değildir” kısmına baktığımız zaman insanlar şöyle algılıyor, daha doğrusu kadın kooperatiflerini kurduran vakıflar var -özellikle gidip kendim bire bir konuştuğum için oradan biliyorum, uygulamadan biliyorum- zaten amaç kâr elde etmek değil. Yani kâr elde etmesin ama o şekilde devam etsin, “fifty-fifty” gelsin, işte, kârlarla zararlar birbirini karşılansın, sıfır olsun kâr. Böyle bir şey yok. Kooperatifler de birer işletmedir. Biz neden kullanıyoruz bunu? Kâr elde etmek değil,

ortaklarına hizmet etmektir diye. Bunu neden söylüyoruz? Özel işletmelerden bunları ayırmak için kullanıyoruz. Özel işletmeler nedir? İşte kimin daha fazla parası varsa, sermayesi varsa kâr payı ona göre dağıtılır. Kooperatiflerde bu şekilde değil. Siz alışveriş ettiğiniz oranda ancak kooperatiften kâr alabilirsiniz. Buna da “ristrun” diyoruz. Yani bunun oturtulması gerekiyor, bu amacın oturtulması gerekiyor ancak o zaman şunu anlayabilirler: Evet, biz kooperatifiz ama birer işletmeyiz, bizim de kâr elde etmemiz gerekiyor. Sonuçta o çarkın dönebilmesi bir kâr elde edilmesi gerekiyor. Şimdi, biz “kâr elde etmek değildir” deyip “ortaklara hizmet etmek” dediğimiz anda şu: Ortaklar, burada önemli olan ortaklardır, bunu kastetmek istiyoruz ancak çoğu kesim tarafından hatta kooperatifler tarafından bile bu yanlış anlaşılmıştır.

Diğer bir konuya gelince, şimdi, ülkemizde sadece kadın kooperatiflerinin soruları yok, bütün kooperatiflerin sorunları var. En önemli sorun finansman sorunu. Şimdi yıllardan beri diyoruz ki: Finansman sorunu, finansman sorunu. E o zaman çözümünü bul kardeşim. Nedir bu? Kooperatifler bankası kurulsun. Niye kuramıyoruz? Çünkü başka sorunlar var, o sorunu halletmemiz lazım. Üst örgütlenmenin, ilk önce hepsinin, bütün kooperatiflerin üst örgütlenmesini tamamlaması gerekiyor; bir. İkinci olarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, tek bir kanun olması gerekiyor. Normalde tarım satışlar bir kooperatiftir ama başka bir yasaya aittir, 4572 sayılı Yasa’yla devam ederler. Diğer taraftan tarım kredileri bir kooperatiftir ancak özel bir yasayla 1581 sayılı Yasa’yla devam eder. Şimdi, burada 3 tane mevzuat var, bundan dolayı bu sorunlar hallolmadığı için kooperatifler bankası da kurulmuyor. Burada finansman tüm kooperatifler için en büyük sorun sadece kadın kooperatifleri için değil. Şimdi, diğer taraftan başka ne sorunumuz var, üst örgütlenme sorunu var dedim. Eğitim sorunu en önemli sorunlardan bir tanesi. Kooperatiflerin eğitim alması gerekiyor sadece ortaklarının değil, yöneticilerinin de ayrıca eğitimler alması gerekiyor. Şimdi, KOOP-GEP kapsamında -hocamız da bahsetti- Gümrük ve Ticaret Bakanlığıyla beraber anlaşma yaptık. İlk hocamız, Karadeniz Teknik Üniversitesi yaptı daha sonra biz ve Türkiye’de ilk defa ben kooperatifçilik, KOOP-GEP kapsamında sertifika verdim. Ben gerçekten büyük bir hevesle bunun verilmesini istedim ama sonrasında baktım, bu, bir paraya dönmeye başladı. Şirketler kuruldu, o insanları kullanmaya başladılar. Yani o insanlar, bilgiye o kadar açlar ki hepsi ama. Yani bilgi gelsin, ben kooperatifi düzgün bir şekilde ilerletiyim düşüncesindedir. Bu da bir sorun, bunun da hallolması gerekiyor.

Kadın kooperatiflerinde -gördüğüm kadarıyla- sayısal olarak bir artış görüyorum ben. 1 tane varsa bir hafta sonra bakıyorum, 5 tane olmuşlar. Bu durum, yapı kooperatiflerinde de aynı sorun oldu yani burada sayısal olarak bir artış var. Sayısal artıştan daha çok nitelikli kooperatif olması gerekiyor. Yani bizim burada niteliği artırmamız lazım. Sayısal olarak evet, kuralım ama güçlenmesi gerekiyor, o kooperatifler tabanda kaldı, birim kooperatif olarak kaldı. Tamam bir üst örgüt kuruldu ama yeterli mi? Yetersiz.

Şimdi, sorunun... Bir de şöyle, önemli olan şu: Kooperatiflerin asıl şeyi şudur, sorunun olduğu yerde kooperatifler kurulur. Eğer bir yerde sorun yoksa orada kooperatif asla kurulmamalı. Kadın kooperatiflerini kurarken önce şuna bakılması lazım: Orada gerçekten sorun var mı? O sorunu o kadınlar halledebilecek mi? Yani bizim ona bakmamız gerekiyor, ondan sonra o kooperatiflerin kurulması lazım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, sorun derken, burayı birazcık açalım mı?

DOÇ. DR. NİLÜFER SERİNİKLİ – Tabii ki.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Mesela, oradaki kadının, kırsalda bir yerden bahsediyoruz, işe ulaşım imkânı düşük. Bu, kooperatif kurulması için sorun mudur?

DOÇ. DR. NİLÜFER SERİNİKLİ – Tabii ki sorundur. Daha sonra yoksulluktan... Aslında şuydu: Yoksulluktan kurtarmak için biz kadın kooperatifleri kurulması... İlk amaç buradan başladı. Hatta öyle derler: “Kooperatifler 2000 yılında kurulmaya başladı.” Aslında 1999’da, o hiç söylenmez, hep denir ki: “2000 yılında KEDEV’den dolayı Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı tarafından kurulmaya başlandı.” Aslında bir kooperatif var “İzmir Yağlar Kadın Kooperatifi” diye, tarımsal kalkınma kooperatifidir. Oradaki sütlerin pazarlanması... Mesela, pazarlayamadıkları için, pazarlama orada bir sorundu. Sonuçta süt işiyle, hayvancıkla uğraşanlar kadınlardı ama ürünlerini satamıyorlar, pazarlayamadıkları için, oradaki sorunu halletmek için bir kadın kooperatifi kuruldu. İşte, bu sorun. İşte, el emeklerini, mesela evde üretiyorlar, bir şey üretiyorlar ama satamıyorlar. İşte bu bir sorundur. Kadın kooperatifleri kurularak bunlar hallolabilir ama bazı zaman bakıyorum ben, kadın kooperatifi kurulsun diye kurulanlar da var mesela. İşte orada bir sorun olması lazım ki biz o kadın kooperatiflerini kurabilelim ancak o zaman... Kadınların orayı benimsemesi gerekiyor. Şimdi bununla bağlantılı olarak diğer bir konuyu söylemek istiyorum. Mesela, kooperatiflerde “üye” denir, kooperatiflerde “üye” yok; “ortak” ortak kelimesini kullanalım, kadın desin ki “Burası benim, ben burada çalışırsam bu devam eder, bu işletme devam eder.” Bu kâr amaçlı bir işletme değil ama sonuçta orada kâr olmadığı zaman oranın sürdürülebilirliği söz konusu bile olamaz. O yüzden kadına bunu oturtmamız gerekiyor “ortak”, üye yok; “Orası benim.” diyecek kadın. Onu sahiplenmesi gerekiyor kadının. Bakıyorum, mesela yöneticiler var; yöneticiler, almış başını gidiyor, kadınlar da ürünlerini oraya getiriyor, teslim ediyor ve satışını sağlıyor ama bu, sadece kadın kooperatifleri için değil, tüm kooperatifler için olan bir şey. Yöneticilere bırakmışlar, kendileri ürünlerini getiriyorlar “Pazarla sen benim yerime.” Öyle bir şey yok.

Şunu belirtmek istiyorum. Şimdi, kadın, kooperatifini kurmadan önce ya da herhangi bir kooperatif kurmadan önce ana sözleşmeyi bilmesi gerekiyor. Biz burada kadın kooperatiflerinden bahsettiğimiz için o yüzden onu söylüyorum. Kadının kooperatif kurmadan önce ana sözleşmeyi bilmesi gerekir; bir. İkincisi, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nu çok iyi bilmesi gerekiyor. Bilmediği için de kadın, ne kurduğunu bile bilmiyor, ne yapacağını bilmiyor. Hocam dedi ki: “İşte yönetici, denetçi ne yaptığını bilmiyor.” Doğru çünkü kanunu bilmiyor. Kanunun içerisinde yönetim kurulunun görevleri var, genel kurulun görevleri var, denetim kurulunun görevleri var, ortakların sorumluluklarının ne olduğunu bileceği yer de var. Yani ortak şunu bilmesi lazım: Ben yöneticiden daha üstünüm, ben denetçiden daha üstünüm çünkü burası benim. Kooperatiflere müdür alınıyor, ortak şöyle düşünüyor: Ya, müdür benden üstün, o her şeyi yapabilir. Hayır, öyle bir şey yok. Kadında şuna oturtmamız gerekiyor: Sen buranın sahibisin, müdür senden üstün değil, sensin üstün olan çünkü senin oradaki paranla müdür, orada çalışıyor ya da yönetim kurulu başkanının üstün olduğunu zannediyor. Hayır, yönetim kurulu başkanı, ona hizmet etmekle görevlidir. Kadın, en ufak, 100 lirayı vermiştir, oraya ortak olmuştur, o kadın yönetim kurulu başkanından daha üstündür. Bunu öğretmemiz gerekiyor. Bunun için de 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nu çok iyi bilmesi lazım. Onun dışında ana sözleşmeyi çok çok iyi bilmesi gerekiyor.

Akşam hocalarımızla konuşurken Mehmet Hocam, mesela güvenden bahsetmişti. Evet, güven çok önemli kooperatiflerde. Biraz sonra belki kendisi de bahseder, o yüzden onu geçiyorum. Burada kadın, ortak olarak görevlerini bilecek, ondan sonra haklarını bilmesi gerekiyor, sorumluluklarını ayrıca bilmesi gerekiyor.

Çok konuştum ama çok sorun var, o yüzden şunları da söylemek istiyorum. Bunun dışında hani, diyoruz: İşte eğitim verilsin ama ne eğitimi? Muhasebe. En önemli konulardan bir tanesi, kooperatifçilik eğitimi verildikten sonra kadına muhasebe dersi verilmesi gerekiyor çünkü kadın, ön muhasebeyi bilmiyor, o yüzden de ceza alıyor. Kadınlar belki almıyor -şu an kadın kooperatiflerine eğildiğimiz için- ama kooperatifler alıyor. Bunun dışında, üretim. Kadınlara standart üretim yapması gerektiği için onlara eğitim verilmesi gerekiyor. Pazarlama, e-ticaret bu konularda kadınların eğitilmesi gerekir.

Başka size söyleyebileceğim... Şimdi kadınları yoksulluktan kurtarmak için kadın kooperatifleri kuruyoruz ama aslında yoksulluğa da itiyoruz. Bir örnek vermek istiyorum, kusura bakmayın: Kooperatiflere proje yaptım kooperatifleri araştırırken, İstanbul'da bir kooperatif vardı, Eyüp Oyuncakları, çok iyi çalışan bir kooperatif, belediye tarafından kurulmuş ve belediye onlara bir yer vermiş, orada çalışıyorlar. Daha sonra, belediye başkanı değiştiikten sonra onları kapı dışarı etmişler. Kadınlar, kooperatifi kapatmasınlar diye evden parayı kendileri getiriyorlardı. Şimdi, biz kadınları güçlendirmek isterken yoksulluğa itmiş oluyoruz çünkü kadın, paralarını evden almaya başlıyor.

Son olarak da şunu söyleyeceğim girişimcilikle ilgili, sabahki konudan bahsetmek istiyorum: Evet, girişimcilerimiz artsın, tamam, artsın ama girişimler arttığı zaman içerisinde çalışan insanlar var. Burada "Müşteri velinimetimizdir." deriz ama bunun artık yeni örgütsel davranıştan dolayı bizim oradaki çalışanlara da ayrıca önem vermemiz gerekiyor. Yani girişimcilerin, yönetimin haricinde, yönetim dersi alsınlar, eğimi alsınlar, onun dışında örgütsel davranış eğitimi de almaları gerektiğini düşünüyorum çünkü çalışanların, orada en önemli kişiler olduğunu düşünüyorum.

Çok teşekkür ederim. Vaktinizi aldım, kusura bakmayın.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Ben çok teşekkür ediyorum hocam.

İlk defa söz alacak hocalarımıza öncelik verirsek çok memnun olurum.

Buyurun.

DR. BAKİYE KILIÇ TOPUZ – Sayın Vekilim, değerli hocalarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Doktor Öğretim Üyesi Bakiye Kılıç Topuz. İğdır Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü öğretim üyesiyim.

Öncelikli olarak ben de teşekkür etmek istiyorum böyle bir organizasyon gerçekleştirildiği için.

Kooperatifçilik... Bu arada yüksek lisans ve doktoram kooperatifçilik konusundaydı. Doktora konum, kooperatiflerde güven üzerineydi. Yani kooperatifçilikle ilgili olan sorunları günlerce konuşabiliriz. Önemli olan, bu sorunlara çözüm önerisi getirebilmek, sizlerin de bu çözüm önerilerini faaliyete geçirmeniz.

Şimdi, Türkiye'de kooperatifçiliğin geçmişine baktığımız zaman yüz elli yıldan fazla bir geçmiş söz konusu ama sayı olarak çok fazla. Dünyadaki kooperatifleşmeye baktığım zaman Türkiye sayı olarak önde gelen ülkelerden biri ama kooperatiflerin faaliyetlerini etkili olarak yerine getirmesi noktasında çok önemli eksiklikler var. Neden? Bunun çok çeşitli sebepleri mevcut. İşte Nilüfer Hocam da birçok soruna değindi fakat ben farklı bir yerden yaklaşmak istiyorum kadın kooperatiflerine.

Şimdi, Türkiye'deki kooperatiflerin sorunu zaten sürdürülebilirlik yani bugünden beri konuşulan konu. Türkiye'de kooperatif kurmak çok kolay, 7 ortak bir araya geliyor, kooperatiflerini kuruyor. Ki ben tarımsal örgütlenme çalışıyorum, tarım sektöründe de aynı durum söz konusu. Önemli olan, bu kooperatiflerin faaliyetlerini devam ettirebilmesi, sürdürülebilirliğinin sağlanması. Bu faaliyetlerini etkili olarak yerine getirememesinin en önemli sebeplerinden birisi çok çeşitli örgütler mevcut. Yani tarım sektöründe örneğin tarım kredi kooperatifi var, tarım satış kooperatifi var, tarımsal kalkınma var, bunlar yetmiyormuş gibi 2000 yılından sonra Avrupa Birliğine uyum kapsamında bir de üretici birlikleri devreye çıktı. Zaten karmaşık olan bir yapıya, sorunları zaten yüz yıldan fazladır çözilemeyen bir yapıya yeni bir örgüt türü eklendi, sorunlar daha da karmaşık hâle geldi. Mesela, mevzuata baktığımız zaman aynı amaç farklı farklı örgütlere verilmiş durumda. Şimdi, bugün de kadın kooperatifleşmesini konuşuyoruz. Şimdi, ben açıkçası biraz şu açıdan bakıyorum. Ülkemizde zaten karmaşık bir kooperatifleşme yapısı mevcut. Kadın kooperatifleri acaba bu anlamda daha da mı karmaşıklaştırır, yoksa sorunu mu çözer? Bence bunu tartışmamız gerekiyor.

Bir diğerk farklı açıdan bakmak istediğim konu da şu: Avrupa Birliğindeki kooperatifler çok gelişmiş durumda. Ben de doktora tezim zamanında, İngiltere'deki kooperatiflerde bire bir araştırma yapma imkânı da bulmuştum, gerçekten çok iyiler, piyasaya çok hâkimler. Bunun sebebi şu: Tamamen kooperatifçilik ilkelerine göre hareket ediyorlar. Yani kooperatifleşmenin de zaten tarihçesine baktığınız zaman, kooperatifçilik ilkelerine uyan kooperatiflerin ayakta kaldığını, uymayanların mutlaka fesihle sonuçlandığını görüyoruz.

Şimdi, kadın kooperatifi, daha doğrusu kooperatifçilik ilkelerinden birincisi gönüllü ve serbest giriş ilkesidir ve bu ilkenin açılımı da “Cinsiyet, din, ırk ayrımı yapılmayacak.” diyor. “Cinsiyet ayrımcılığı yok.” diyor. Yani bir kooperatifin ayakta kalabilmesi için... Şimdi, biz, kadın kooperatifi kurulmalı mı; bunu tartışabiliriz ama “kadın kooperatifi” diye kurduğumuz zaman bu bir cinsiyet, daha doğrusu kooperatifçilik ilkelerine aykırı bir hareket oluyor. Mesela, tarım sektöründe ben de tarımcı olduğum için net söyleyebilirim ki...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Kooperatifçiliğin ilkelerinden bahsediyoruz.

DR. BAKİYE KILIÇ TOPUZ – Evet.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Bunu global mi düşünmek lazım? Belki, bizim ülkemiz için...

DR. BAKİYE KILIÇ TOPUZ – Başarılı örnekler bakmak lazım vekilim. Yani örneğin gelişmiş ülkeler, dediğim gibi kooperatifçilik konusunda çok önde. Örnek verecek olursam Hollanda'da sütün, etin yüzde 97'si kooperatif aracılığıyla pazarlanıyor. Aynı oran Danimarka'da da söz konusu. Avrupa ülkelerinde bu oran çok yüksek. Şimdi bizim kooperatiflerde sorunumuz zaten pazarlama noktasında. Bizim sorunumuz, işte, girdi noktasında. Yani Türkiye'deki kooperatiflerin ekonomik faaliyet noktasında sorunu var ve bunu çözebilmek için benim de her zaman önerdiğim, en önemli unsur, kooperatifçilik ilkelerine göre hareket etmek. Şimdi biz “kadın kooperatifi” diyoruz. “kurulsun” diyoruz. Evet, doğru ama kooperatifçilik ilkelerine göre hareket etmemiş oluyoruz. Öneriniz ne diyeceksiniz? Önerim şu olabilir: Kadın kooperatifçiliği olarak ayırmak yerine, mesela şu an tarım sektöründe, kadın çatısı altında, mevcut tarımsal kalkınma kooperatifleri var. Mesela bizim yaptığımız, şahsen benim yaptığım araştırma bulgularında çıkan sonuçların tamamı şu: Kadınlar örgütlenme konusunda daha istekli zaten ya da sermaye ödeme istekliliği noktasında daha istekliler ama yönetime katılma anlamında maalesef faaliyet yok. Kooperatifte genel kurul oluyor, hiçbir kadın üye bulamazsınız gibi. Yani kadınların, mevcut kooperatiflerdeki rolünü artırmak, belki daha etkili bir araç olabilir. Aksi hâlde, kadın kooperatiflerinin sayısı artıyor fakat sayı arttıkça zaten karmaşık olan bir kooperatifleşme yapısını daha da karmaşıklatacaktır özellikle tarım sektöründe. Bunun altını çizmek istiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Şimdi, burada şöyle bir katkı sağlamak istiyorum. Kooperatifçilik ilkelerinden bahsettiniz. Özellikle sordum, belki ülkeler arası farklılık oluşturabilir bu ilkeler. Şimdi, kırsalda gittiğimizde, işte burada birçok ilin milletvekili var, dolayısıyla kırsaldaki kadını biz çok iyi tanıyoruz çünkü seçmenimiz ve onların birçok sıkıntısı, birçok derdiyle de hemhâl durumdayız. Özellikle bazı kooperatiflere gittiğimizde kırsaldaki -altını çiziyorum- “Ya, burası komple kadın olduğu için eşim gelmeme izin verdi.” Yani bu bir taraftan onun için hem sosyalleşmek hem de ekonomik olarak aileye de bir girdi sağlamak. Dolayısıyla, böyle bir coğrafyada -tamamıyla ilkesel bakıyorum- işte dolayısıyla “Ben kooperatifleri tek cins yapmaktan istina ediyorum.” dediğinizde orada belki bambaşka şeyler çıkabilir ya da bu anlamda yoğun hassasiyet gösteren bazı kesimleri komple iş gücünden uzak tutmuş olursunuz. Ben ona bizzat kendi ilimde denk geldim, böyle söylemlere.

DR. BAKİYE KILIÇ TOPUZ – Tabii, tabii yani demek istediğim zaten böyle gerektiği değil, ben sadece bunun altını çizmek istiyorum. Bugünden beri önceki oturumda da özellikle söz almadım ki kooperatifçilik konusunda konuşabilmek için yani bu önemli bir konu. Bir kooperatifçi olarak, bir kooperatifçilik uzmanı olarak cinsiyet ayrımcılığını açıkçası ben çok doğru bulmuyorum. Kadınların ve erkeklerin bir arada daha başarılı kooperatifler olabileceğini düşünüyorum. Yani kooperatifçilik ilkesine aykırı olduğu için.

Altını çizmek istediğim bir diğer önemli konu, bugün de öğleden önceki oturumda da bütün hocalarım “eğitim” dedi, eğitilmesi gerektiğini... Ki bizim de zaten en önemli önerimiz bu. Nilüfer Hoca da bahsetti, ortaklar, kooperatifçilik konusunda çok bilinçsiz. Bu, kadında da aynı erkekte de aynı. Onlardan daha önemlisi yöneticiler çok bilinçsiz, yöneticiler kanunu bilmiyorlar, mevzuatı bilmiyorlar, ilkeleri bilmiyorlar. Bu konuda biz sürekli araştırma yapıyoruz. “Eğitim verilmeli.” diyoruz. Evet, eğitim verilmeli ki bu sene de biliyorsunuz, kooperatiflerde artık yöneticilere, ortaklara eğitim verilmeye başlandı. Ama eğitimi kimi veriyor? Bu çok önemli. Yani “Kooperatifçilik eğitimi hep verilmeli.” diyoruz, evet ama eğitimi veren kişinin konunun uzmanı olması gerekiyor. Aksi hâlde yapacağınız o eğitim, tamamen bir kaynak israfıdır; tam tersine, belki o noktada işte, kadınlar olur, erkekler olur kooperatifleşme noktasında istekli olmalarına rağmen etkili bir eğitim verilmediği zaman bunun hiçbir anlamı söz konusu olmayacaktır. Nilüfer Hoca da bahsetti, sürekli şirketler kuruluyor vesaire. Bakıyoruz şirketlere ya da eğitim verilmiş, özellikle giriyorum, bakıyorum, kooperatifçilikle hiç alakası olmayan, sırf gelir elde edebilmek için gelip eğitimler veriliyor ki bu eğitimleri ticaret il müdürlükleri düzenliyor, bakanlıklar düzenliyor. Konu uzmanı olması gerekiyor yani kooperatifçilik konusunda gönül vermiş -kooperatifçilik biliyorsunuz gönül işidir. Bu akademisyen için de böyledir, kooperatif yöneticisi için de böyledir- konunun uzmanı tarafından eğitim verilmesi gerekiyor aksi hâlde bunun hiçbir anlamı olmayacaktır. Bunun özellikle altını çizmek istiyorum.

Bir diğer konu, güven konusu. Şimdi, kooperatifleşme dediğimiz zaman insanların bir araya gelmesiyle oluşan bir yapı. Güven olmadığı zaman hiçbir anlam ifade etmeyecektir. Ne kadar başarılı olursanız olun ortakların yöneticilerine, yöneticilerin ortaklarına güveni olmadığı zaman bunun mutlaka sonu hüsrarla bitecektir. Güven oluşturabilmek, biraz önce işte girişimcilikte konuşulduğu gibi yani güveni nasıl artırabiliriz? Şimdi bu çok özel bir konu zaten, çok sosyal bir konu. Doktora tezim güven üzerineydi ve şunu tespit ettik. Kooperatifler, ekonomik anlamda kâr elde ettiği zaman buna bağlı olarak ortaklara güven de artıyor ama kooperatif ortakları ekonomik bir kâr elde edemiyorsa güven yok o kooperatifte. Yani şunu söyleyebiliriz: Ekonomik olarak ortağa katkısı olan bir kooperatifte buna bağlı olarak güven, bağlılık, memnuniyet artacaktır. Yani bir kooperatifin mutlaka ekonomik faaliyet gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Bir de şunu söyleyip bitirmek istiyorum sözlerimi. Finansman konusunun öneminden bahsettik. Evet, kooperatiflerin en önemli sorunu finansman. Kurmak çok kolay ama faaliyetlerini devam ettirebilme noktasında sorunları var çünkü sermayeleri çok yetersiz, finansman anlamında sorun yaşıyorlar. Bu konuda da bizim önerimiz şu olabilir: Proje konusu. İşte dış destekli projeler, Tarım ve Orman Bakanlığı olabilir, KOSGEB, kalkınma ajanslarının Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun, TKDK’lerin bununla ilgili çok önemli destekleri var.

Yöneticilerin, proje hazırlama konusunda bir eğitim alması gerektiğini düşünüyorum çünkü çok istekliler alanda da gördüğüm bu. Yani proje hazırlamaya, kooperatif olarak bir proje gerçekleştirmeye çok istekliler ama hazırlama noktasında önemli sorunları var. Bu konuda da yine onlara bir eğitim verilebilirse, proje hazırlama konusunda daha fazla bilgi sahibi olabilirlerse... Zaten bir kooperatif proje yaratabildiği zaman, faaliyete geçirebildiği zaman bu, otomatik olarak sermaye sorununa da çözüm getiriyor, güven sorununa da çözüm getiriyor, birçok sorunun da aslında çözüme kavuşmasına sebep oluyor.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkür ediyorum hocam.

Hiç söz almamış hocalarımız var mı? Öncelikle onlara söz verelim, sonra ikinci tura dönmüş olalım. Var mı hiç söz almamış hocalarımızdan söz almak isteyen? Yok, tamam.

Beyefendi, hocamız, ilk sözalandı yine ilk sözü vermiş olalım ikinci turda.

PROF. DR. MUSTAFA KARA – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Tekrar saygılarımı sunuyorum.

Sesimiz, soluğumuz gitti, eğer izin verirsiniz ben olayı kısa olarak biraz tarihten alıp getirmek istiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, ilk oturumda herkes kendini tanıttı ama yine bence söz alan hocalarımız bir kez daha kendisini tanıtırlar.

PROF. DR. MUSTAFA KARA – Profesör Doktor Mustafa Kara, Rumeli Üniversitesinde öğretim üyesiyim.

Kooperatif çalıştım uzun yıllar. Arkadaşlarımız, bizim elemanlarımızı, destek verdiğimiz arkadaşlarımızı, onları burada görmek bizleri böyle görmek onurlandırıyor.

Şimdi, memleket sandıkları, menafi sandıkları, ahi birlikleri bizim geçmişimizde var. Tabii, 18'inci yüzyılda İngiltere'de tüketim kooperatifçiliği başladığı zaman, kıtlığın olduğu dönemlerde, hayat pahalılığının olduğu dönemlerde, işte 28 işçi bir araya gelerek bir kooperatif kurmuşlardır İngiltere'de, Rochdale kasabasında, Rochdale Tüketim Kooperatifi adı altında. Oradan gelişmiş ve Avrupa'ya sıçramış. Avrupa'da feodal sistem yıkılıp kapitalist sisteme geçiş aşamasında Osmanlı İmparatorluğu, Midhat Paşa Nice valisiyken, Avrupa'da kara ölümler olurken yani tarım işçileri, köyde çalışanlar işsiz kalıp bir sürü salgın hastalıklarla mücadele ederken Osmanlı, memleket menafi sandıklarını kurmuştur, zaten imece bizim yapımızda var. Bu memleket ve menafi sandıkları daha sonra Ziraat Bankasına dönüşmüş ama ilk modern kooperatifçilik cumhuriyetle birlikte başlamıştır. Bunlar tarım satış kooperatifleri, tarım kredi kooperatifleri. Tarım satış kooperatifleri 16 tane birlik kurmuştur. Bunlar, TRAKYABİRLİK, MARMARABİRLİK, ÇUKOBİRLİK, FİSKOBİRLİK gibi birlikler. Bugün de baktığımız zaman, bu birlikler, örneğin TARİŞ, örneğin MARMARABİRLİK hem ülkemizde, alanda lokomotif durumundadır, çok güzel mal ve hizmet üreten kurumlardır hem de yurt dışında markadır, çok ödül topluyor. Son zamanlarda Konya'da kurulan bir kooperatifimiz vardı, Torcu; Torcu da kendi alanında çok iyi hizmetler vermiştir. Tabii, buradan yola çıktığımız zaman daha sonra ne olmuştur? Tarım Krediye bakıyoruz, son zamanlarda Türk toplumuna can simidi olmuştur, tarım marketleri oluşturmuşlardır. Peki, Avrupa ne yapmıştır, durmuş mudur? Bugün ülkemizde Kipa vardı, Kipa'ya bakıyoruz, Kipa kimdi? Kipa, İngiltere'deki tüketim kooperatiflerinin satış mağazası.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Kipa marketlerden mi bahsediyorsunuz?

PROF. DR. MUSTAFA KARA – Evet, evet.

Peki, Migros kimdir? Aynı şekilde. Peki, Real kimdir? Onlar da aynı şekilde, Avrupa'daki tüketim kooperatifleri birliklerinin satış mağazaları. Peki, bunlar ne yapıyorlar, Türkiye'deki sorun ne? Türkiye'deki sorun üretici fiyatı ile tüketici fiyatı arasındaki farktır, uçurumdur. İşte biz daha önce bir panel yapmıştık, orada bir araştırma yaptık. Örneğin limonu -yanılmıyorsam- 65 kuruşa Mersin'den alırken piyasada 10 liraydı. Ciddi bir fiyat farkı var ve yabancılar da -hepimiz yurt dışına gittik, biliyoruz- Türkiye'den ucuz, Türkiye'nin ürettiği ürünlerini yiyorlar, tüketiyorlar. Nasıl tüketiyorlar? İşte şöyle... Sorunlardan bahsedildi, sorun varsa kooperatifçilik, oraya gelmek istiyorum. Belki biraz uzatacağım, beni uyarın lütfen. Şimdi oraya baktığımız zaman adam diyor ki: "Ben Türkiye'de limonu

50 kuruşa alırım, 5 liraya satarım, oradan elde etmiş olduğum katma değerle tekrar limon alırım, memleketime bedava götürürüm, nakliye de çıkartmış olurum arada.” Yani böyle bir yapılanma var. Peki, neden biz de onlar... Arkadaşımız bahsettiler; İskandinav ülkelerinde tarım ürünlerini ve temel gıdanın yüzde 97’ye varana kadar, yüzde 98’e kadar kooperatifler tarafından üretilir ve pazarlanır, aracı kuruluş kabul etmezler. Avrupa’daki ortaklıklara baktığımız zaman yüzde 70’e dayanmıştır kooperatif ortaklıklarının payı? Ciddi bir paydır. Peki, Cumhuriyet Dönemi’nde ülkemizde başlayan bu kooperatifçilik çok iyi başlamış, peki o zaman -eğitimden ben bahsettim, önce eğitim alınması gerekir diye- bizim ortaklarımız eğitilmiş miydi, ama neydi onları başarılı kılan? Buna bir bakalım.

Sayın Vekilim, biraz önce siz de bahsettiniz devlet desteği diye. O zaman kurulan tarım kredi kooperatifleri ve tarım satış kooperatiflerine öyle bir cumhuriyetin ilk yıllarında, I. İktisat Kongresi’nden sonra alınan kararlar doğrultusunda vesayet sistemi getirildi, dendi ki: “Kooperatiflere devlet vasi atayacak, zararı yöneticiye, kârı ortaklara olacak.” Hatta Atatürk ilk kurucularından oldu. O zaman ki bugün “emperyal ülke” olarak nitelendirdiğimiz emperyalist ülkeler çok karşı çıktılar, bunu yok etmeye çalıştılar. Özellikle Aydın İncir Hümayun Şirketi vardı İngilizlere ait, daha sonra incir tarım satış kooperatifleri kuruldu ve bunlar çok başarılı bir şekilde günümüze kadar geldiler, hepimiz belirli yaşlardayız, köyümüze gittiğimiz, baktığımız zaman işte -çok özür dileyerek söylüyorum- “Sarı öküzü nereden aldın?” sarı öküz olarak nitelendirdikleri traktördü, Türk Fiat traktörü. “Kooperatiften aldım, tarım kredi kooperatiflerinden aldım.” diyorlardı. Peki, ne oldu sonradan böyle oldu veya biz geliştiremedik, neden eğitim veremedik, neden bu aradaki uçurum, bizim ihtiyacımız yok mu kooperatiflere? Sadece üretim kooperatiflerine mi ihtiyacımız var? Neden bizim marketlerimiz yok, tüketim kooperatiflerimiz aktif değil?

Şu konuya kesinlikle katılıyorum: Kadınlarımız üretimin içerisinde olmak durumunda. Eğer biz toplum olarak kalkınmak istiyorsak kadınlarımızın yeri Kurtuluş Savaşı’nda olduğu gibi Anadolu’nun kültürüne uygun -onun için, ben sabah, belki yanlış anlaşıldım, o coğrafi yapılanmaya, kültürel yapılanmaya dikkat çekmek istedim- bir altyapı oluşturmak zorundayız, raporlarımızı buna uygun hazırlamak zorundayız. Aksi takdirde o kadar güzel demagoji yapılı ki soğutulur o işlerden. Yıllardır “kooperatifler komünist işi” diye... Hâlbuki komünistlerle sosyalist sistemde bu yok, kolhozlar, sovhozlar var, İsrail’deki butzmoşlar var. Kooperatifçilikle hiçbir ilgisi yoktur bunların. Kooperatifler tamamen özel sektördür. Bir de şu yanlışlıklar, kavram karmaşaları var ülkemizde. Kooperatif şirket midir, kooperatif işletme midir? Kooperatif bir tüzel kişiliktir. Tüzel kişi bir anonim şirket gibi, limitet şirket gibi işletme kurabilir ve hatta anonim şirkete tanınan haklar, 1160 sayılı Yasa’yla, Türk Ticaret Kanunu’yla kooperatiflere de tanınmıştır. Ne diyoruz? Bankacılık işi, finans işi yapabilir diyoruz. Yani sınırsız yetkileri var kooperatiflerin. Ama kooperatifler yıllardır suistimal edildi, çok özür dileyerek, belki yanlış düşünüyorum ama eskiden siyasete de alet edildi. Niye? Çünkü taban var, örgütlü bir yapı var, potansiyel var. Bu potansiyelden faydalanmak için kullanıldı veya en büyük yanlışlıklardan bir tanesi, yıllardır kooperatifçilik eğitimi veriyoruz, yıllardır konferanslara, kongrelere katılıyoruz, gittiğimiz zaman çok ciddi eleştiriler de alıyoruz, tepkiler de alıyoruz ama bazı insanlar buralarda, bakıyorsunuz, bir birliğin başında yani kooperatif birliğinin başında yirmi senedir oturuyor. Peki, bunu aldın buraya koydun mu? Hayır. Bir şey yaptın mı? Yok. Hiçbir şey yaptığı yok. E niye oturuyorsun kardeşim orada? Yani çok farklı yapılanmalar, istenmedik yapılanmalar, bu da neyi doğuruyor, kooperatiflere olan güveni sarsıyor, ciddi bir şekilde sarsıyor. Hatta konut kooperatifi dendiği zaman akla kim bilir neler geliyor? Gülüyor hocalarımız. Hepimiz biliyoruz ne geldiğini? Neden? İşte malum işlerden dolayı. Tarım satış kooperatiflerine geldiği zaman onda da farklı şeyler düşünülüyor. Peki, bizde cumhuriyetten öne memleket sandıkları, menafi sandıkları varken bugün kooperatifler, Türk çiftçisi, işçisi -bakın arazilerin yarısı boş- neden finans sorunu yaşıyor? Neden yaşıyor finans sorununu? Çünkü

yeterli finansmanı yok. Niye biz kooperatifler bankasını kuramadık? Zamanında cumhuriyetin ilk yıllarında Ziraat Bankasını kurmuşuz çiftçiye destek için, Öğretmenler Bankasını kurmuşuz öğretmene destek için. Değer veriliyormuş. Neden bu olmadı?

Şimdi konuyu toplamak istiyorum. Evet, ne yapmak gerekir? Kadın kooperatifleri üzerinde duruluyor. Şimdi bu pozitif ayrımcılık olsun mu, olmasın mı? Buna pozitif ayrımcılık olarak bakmak yerine... Tabii ki arkadaşlarımız ilkelere bahsetti, çok doğru söylüyorlar. Kooperatiflerin ilkelerinden bir tanesi serbest giriş ilkesi; istediğin zaman girersin, istediğin zaman da çıkarsın. Dil, din, ırk ayrımı da kesinlikle cinsiyet ayrımı yapılmaz ama ihtiyaca binaen biraz önce bahsedildiği gibi orada böyle bir lüzum hasıl olmuşsa onun da yerine getirilmesinde yarar var toplum kalkınması açısından diye düşünüyorum. Güven olayı önemliydi. Kooperatifleri çok kurmak demek kooperatifler çok kalkınacak veyahut da iyi bir şey değildir, kooperatifçilik enflasyonu yaratmak iyi değildir, güçsüz, zayıf, cılız kooperatif üretmiş oluruz, kurmuş oluruz.

Şimdilik bu kadar, saygılarımı sunuyorum, teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkür ediyorum Hocam.

Hocam, sizi böyle çok daha uzun uzadıya dinlemekten büyük bir memnuniyet duyardık. İnşallah özel olarak da dinlemek isteriz.

Buyurun Sayın Vekilim.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Çok güzel bir toplantı. Emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Sabah şehir dışında olduğum için katılamadım. Buraya katılım gösteren herkese de teşekkürler.

Değerli Hocam, bu kooperatiflerin tarihiyle alakalı konuştunuz. Ben biraz daha açmanızı arzu ederim kooperatifler konusunda meraklı birisi olarak. Şimdi, İngiltere’de ve Avrupa’da olumlu örneklerin olduğunu söylediniz, Türkiye’de maalesef bu başarıya biz ulaşamadık. Peki, Türkiye’de başarıya ulaşamamasıyla alakalı sizin tespitiniz nedir? Tam olarak sermaye yetersizliği midir, bilgisizlik midir veya İngiltere’deki ve Avrupa’daki emsaller bunları nasıl aşmıştır. Bu konuya, tarihsel geçmişine biraz daha vurgu yaparsanız aydınlanmış olacağız.

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Değerli Vekilim, hocamızı ariyeten davet edeceğiz Komisyon olarak, Allah nasip ederse. Orada böyle bize daha uzun uzadıya anlatır diye düşünüyorum. Söz almamış hocalarımız var, devam etsek ama vekilimizin de bu sorularını -Hülya Vekilimiz Kayseri Milletvekilimiz- önceleyerek sorulara da cevap verirseniz çok memnun oluruz. Vakit kalırsa hocamıza tekrar, bir daha döneriz.

Buyurun.

PROF. DR. ÖZLEM ÇAKIR – Ben kooperatif alanında çok saygı duyuyorum, çok çalışan arkadaşlarımız var, hocalarımız var. Yine çalışma hayatı bakışıyla değerlendirmek istiyorum, birtakım notları iletmek istiyorum. Sayın vekilimizin sorusuna da ben kendi görüşümüzü naçizane söyleyeyim. Bence iş ahlakı sorunumuz var yani her alanda, işletmecilikte de öyle, kamu sektörü içinde, çalışma hayatı içerisinde bir iş ahlakı, etik konusunu içselleştiremediğimiz için. Kooperatifçilikte de çok başarılı olunur, bir noktaya gelinir, hocamın dediği gibi yirmi yıl birisinin başında kalması, otuz yıl bir şey... Yani bunlar birazcık da ilkesel hareket etmekle ilgili, ahlaki davranmakla ilgili diye düşünüyorum. Nerede bir çıkar olgusu varsa insanlar onunun etrafında farklı davranmaya başlıyor maalesef. Bu, bizim gerçeğimiz yani o yüzden hani kendimizi biliyoruz. Dolayısıyla biraz yine ahlaki anlamdaki sorgulamalara da dikkat etmemiz gerekiyor diye düşünüyorum naçizane.

Bunun dışında, kadınlarla ilgili, kadın kooperatifi mi, erkek mi? O olaya da bakışım şu: Kooperatifçilik alanı ciddi bir alan, hocamın verdiği örnekler, dünya çapında örnekler ve uluslararası anlamda ülkemize sirayet etmiş, hani pazarlama alanında gidip alışveriş yaptığımız yerler kooperatifse ve büyümüşse bu kadar biz neden bunu yapamıyoruz kısmında da işte söylediğimiz kök nedenlere gidiyoruz aslında.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Tabii, orada hocamız aslında güzel örneklerden de bahsetti, ben onun da tekrar altını çizmek istiyorum, TARIŞ gibi, Torku gibi, Tarım Kredi Kooperatifi gibi, aslında da Türkiye’de de bu anlamda çok başarılı, marka değeri yüksek, hatta vatandaşta da o markadan alırsam sağlıklıdır, daha kalitelidir, daha ucuzdur diye -yani en azından ben de tüketici olarak böyle düşünüyorum- güven veren çok önemli kooperatiflerimiz de var. Bunun da hocam altını çizmişti, ben de bir kez daha altını çizmek istiyorum.

PROF. DR. ÖZLEM ÇAKIR – Evet, çok güzel örnekler var. Belki o modellemeler anlatılabilir.

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Onlar çok güzel örnekler. Peki, acaba orada kaç tane kadın var. İşte bunlar önemli. O karma kooperatif diyoruz ya, orada verdiğiniz modellere baktığımızda, İngiltere, Avrupa örneğinde kadınlar çok fazla. Karma kooperatif...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, sırayla gitsek de karıştırmamak mı?

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Yani birden sığağı sığağına aklıma geldi, o örneklerin Türkiye’de kurulabilmesi için işte o başarılı kooperatiflerde kadınlara yer verilmesi lazım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Tahmin ediyorum ki üretim, istihdam kısmında çok ciddi kadın istihdamı vardır bu kooperatiflerde ama yönetim kısmına bir bakmak lazım.

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Evet, kadınlarımız eksik. Hemen şunu da söyleyeyim sığağı sığağına Hocam. Hocalarımız dedi, hep eğitim diyoruz ya çok güzel yere dokundular. Şimdi bizde kooperatifçilik tabandan gelen, yani kadınlarımız hevesleniyorlar, kuruyorlar ama başarılı olamıyorlar çünkü -hocalarımız hep değindiler- gerçekten profesyonel bir iş, eğitime çok ihtiyaç var, bir süre sonra bıkyıyorlar, yol yöntem bilmedikleri için, bir sürü teknik konu. Hatta burada artık bir kooperatifçilik neredeyse bir meslek olarak öğretilmeli.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, Hocamız devam etsin, sonra size söz verdiğimizde...

DOÇ. DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Tabii, tabii. Bir meslek olarak öğretilmeli. Bunları da lütfen bir göz önünde, hocalarımızın dediği gibi bulundurmamak istedim, hatırlatmak istedim. Sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Teşekkür ederim.

PROF. DR. ÖZLEM ÇAKIR – Kooperatif üretim mi, satış mı, her ikisini de içeren organizasyon mu? Yani konuşmalar sırasında tüketim üzerinde duruyoruz ama üretim artı tüketim ve sürdürülebilirlik konuşuyorsak -ve ne kadar önemli olduğunu biliyoruz yeşil ekonomi açısından da, geleceğimiz açısından da sürdürülebilir gelecek ve ekonomi açısından da- üretim-tüketim bir arada düşünenecek organizasyonlar olmalı kooperatiflerde. Girişimcilikle de bağlantılı olarak girişimcilik dersi verdiğimiz öğrenci, kadın, erkek, genç, yaşlı, yani bu liderlik gibi bir şey yani lider doğulur mu, olunur mu, tabii öğrenilebilir ama biraz da çevre şartları, ortam, siz de az önce bahsettiğiniz gibi, coğrafi bölgelerimizde küresel, yerel farklılıklar var. Yani küresel ilkeler var ama yerel ve kültürel dinamikler var. Hani bahsettiğiniz gibi kadın var, o yüzden kadınların yanına gönderebiliyor. “Göndermek” bile birisinin iznine tabi bir cümledir, izin veriyorum gibi. Bizim yapımız bu, bizim kültürümüzde bu var maalesef. Maalesef diyorum, hiç keşke olmasa ki bunları konuşmak. Dolayısıyla “Kadının olduğu

verde güvenirim.” demek, bununla ilgili küçük bir şey söyleyeceğim. Bizim uluslararası ticaret bölümümüz var, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunda. Birini konuk ettik biz Gümrükten, lojistik ve gümrük üzerine öğrencilerimizle paylaşın diye. Kız öğrencilere hitaben dedi ki: “Bakın, emin misiniz bu mesleği yapmak istediğinizden, hani kariyer konuşuyoruz. Gecesi var, gündüğü var, sabah dörtte, beşte geleceksiniz, oralarda erkekler var, dolaşacaksınız, hani emin misiniz?” Şimdi bir erkekten bunu duyunca biz nasıl bir tepki verelim? Ben de çıktım, plaket ve teşekkür konuşması sırasında sordum: Neden böyle bir şey söylediniz? Öğrencilerimizin moralini bozuyorsunuz, biz neler söylüyoruz onlara, siz farklı şeyler söylediniz yani korkuttunuz gözlerini diye düşündüğümü ifade ettim. Neden kızlar için ya da kadınlar için burası tehlikeli? Durun, siz cevap vermeyin, ben cevap vereyim dedim. Öbür diliyorum erkek hocalarımızdan çünkü orada erkekler var çünkü siz varsınız. Yani neden öyle? Hocam, söz meclisten dışarı yani böyle bir bakış açısını aşmamız gerekiyor. Yani kendisi ifade ediyor “Bakın, emin misiniz?” Neden emin olmasın? Önce siz emin olun kadının oraya gelebileceğinden, gece dörtte de olsa işinin başında olabileceğinden. Ticaret diyoruz, gümrük diyoruz, orada neden kadın olmasın? Yani cinsiyetsiz bakmak demekle bunu kastetmişim aslında az önceki konuşmamda da. Bu algılar kooperatiflerde de iş hayatının başka alanlarında da problem, genel kadın istihdamdan bahsettiğimiz için.

Bir de artık Endüstri 4.0, Toplum 5.0, sadece akademik camiada konuşulan şeyler olmamalı. Artık bir yere basmalı ayakları, robotlardan söz ediyoruz bugün, öğrencilerimize bahsediyoruz. İş gücü, sendikalar diyor ki: “İşimizi elimizden mi alacak?” Teknolojiyle bütünleşik, inovatif, inovasyon yapan, sosyal inovasyonla bütünleşen konuların kooperatif konusu olması gerekiyor. Girişimciliğin ve kooperatifçiliğin konuları artık yeni teknolojiyi de içermeli. Yani artık biz -tarımsal- salça yapalım, tarhana yapalım, mantı yapalım; çok güzel bizim coğrafi değerlerimiz, coğrafi işaretlerimiz, evet, çoğunluğu ama katma değer yaratmıyoruz Hocam. Yani katma değer yaratan ürünler üretilmeli ve satılmalı. Yani zeytini zeytin olarak satabilirsiniz, zeytinyağı olarak satabilirsiniz. İtalyanlar şu kadar küçük bir şeye koyuyor, paketliyor, zeytinyağını tekrar bize satıyor. Örnek, sadece İzmir’den geldiğim için, o bölgede yaygın olduğu için ya da ne bileyim inciri dalından koparıp satmak var, katma değer yaratan bir ürüne dönüştürmek var. Kadın yaratıcı, bunları yapabilir. Kadının tabii ki çok önemli girişimcilik, kooperatifçilik ilkelerini öğrenmesi ama nasıl üretim, nasıl inovasyon, nasıl katma değer yaratır konularına da erişmesi gerekiyor diye düşünüyorum.

Hemen bitiriyorum, katma değer... Coğrafi işaretler konusu, turizm ve kültürel alanda kooperatiflerin yine çalışma alanlarından. Yani sadece tarım, topraktan alalım, sofraya sunalım değil, onunla ilgili her bölgede coğrafi işaret ne demek, alınmış bir ürün var mıdır, yok mudur, onlarla da ilgilenmemiz gerekiyor diye düşünüyorum çünkü kadın üretiyor bunları. İşte Trabzon’dan Hocamız gelmiş, Trabzon ekmeği, işte aklıma gelmiyor şimdi, bilmem ne peyniri, Bitlis balı. Tamam, ya bütün bunlar çok güzel, coğrafi şey, belki de niceleri var hem bizim tanınırlığımız, Türkiye’nin imajı, yurt dışına satışlarımız, uluslararası çalışmalar yapabilmemizin tabanı diye düşünüyorum. Kooperatiflerin bunların üzerinde durarak sadece hani ürettik ya da küçük satış noktalarında çaba göstermek yerine biraz büyük düşünceleri gerektiğini ifade etmek istiyorum.

Çok hızlıca konuşmaya çalıştığım için biraz karıştı, oradan oraya ama kusura bakmayın.

Teşekkür ederim, sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Teşekkürler Hocam, sağ olun.

Şimdi, “incir” dediniz, tabii incirle ilgili bir inovatif ürün üreten bir Hocamız da var aramızda, sözü ona vermek istiyorum tam konuyla bağlantılı olduğu için. Fakat bu katma değer kısmının bence en önemli başlıklardan birisi olduğunu düşünüyorum çünkü bir ürüne katma değer katmadığınızda o ürün gerçekten çok maliyetinin bir tık üstüne, çok küçük kârlılıkla gidiyor. Dolayısıyla o da işletme giderlerini

döndürmekte zorlandığımız bir noktaya geliyor. Biz sahada da ziyaret yaparken kadın kooperatiflerine en çok şunu söylüyoruz: Ürünleriniz ne kadar inovatif ve ne kadar katma değer oluşturuyor? Evet, daha geleneksel yöntemlerle geleneksel ürünler yetiştirebilirsiniz fakat bunları o kadar inovatif bir hâle getirirsiniz ki herkes sizden bu ürünü almak ister. Bu anlamda da aslında biz yine sahada olanlar olarak çok iyi örneklere rastladığımızı ve gerçekten bu anlamda çok başarılı kadın kooperatifleri olduğunun da altını çizmek istiyorum.

İncirle ilgili örneğin görselini de lütfen hocalarımıza da bir gösterirseniz daha güzel olur diye düşünüyorum. Telefonunuzdan en azından, tabii daha yakından görsek daha iyi olurdu ama bu seferlik telefonla idare edeceğiz.

Buyurun Hocam...

PROF.DR. CEMAL İYEM – Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Ekranaya yansıtılabilir mi?

PROF. DR. CEMAL İYEM – İnternet varsa Hi!Bites yazarsak çıkar monitörde.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hemen bir bakalım. Evet, bilgisayarda muhtemelen “Wi-Fi”den internet vardır diye düşünüyorum.

Hocam, siz anlatmaya başlayın, biz görseli gösterelim.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Şimdi, yemekte sohbet ettik Sayın Vekilimle, o sırada ürünü de gösterdik. Katılıyorum değerli hocalarımın düşüncelerine genel olarak ama ayrıldığım bazı noktalar da var, onları da ifade edeceğim.

Şimdi önce üründen bahsedeyim. Biz teknoloji geliştirme bölgemizde inovatif bir ürün ortaya çıkardık. Aydın’da bizim hurda incir dediğimiz, böyle bebe incir dediğimiz...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Bu arada bir kadın kooperatifi değil, Teknokente bir firmadan bahsediyoruz.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Evet, bir firmadan bahsediyorum. Yani genç girişimci arkadaşlarımız, 23-24 yaşında, yeni mezun olan arkadaşlarımız.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Yani gıda işini sadece kadınlar yapmıyor, altını çizmek istedim.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Kadın girişimcilerimizin yaptığı bir ürün var, ondan da bahsedeceğim.

Şimdi, bu arkadaşlarımız incirin sapını kesmeyle alakalı bir makine, bir alet yapmışlar. İncirin sapını kesmek bir derttir, bir sorundur, bunun insan eli değmeden kesilmesiyle alakalı bir ürün geliştirmişler. Biz de dedik ki: Yani bu ürünü bu şekilde makine olarak satmayalım da biz kendimiz bir ürünü ortaya çıkartalım. Daha sonrasında Hi!Bites diye bir marka kurduk.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Onların niyeti incirin sapını kesen makineyi üretmek.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Üretmek ve satmaktı. Biz onunla inciri birleştirdik. Ne yaptık? TARİŞ’e gittik, hatta ben de vardım o görüşmede TARİŞ’e dedik ki: Yani biz en ucuz inciri istiyoruz, böyle minik incir istiyoruz. O Aydın’daki sayın müdür “Hocam, emin misiniz?” dedi falan. Ya dedik, bedava veriyorsanız alalım yani vermiyorsanız ne kadersa bunun ücretini ödeyelim, alalım falan. Aldık, çok cüzi bir miktarda bedel ödeyerek aldık inciri. Daha sonrasında böyle incirin sapını kesen böyle bir şarjörle de içine badem, fındık, ceviz koyan bir mekanizma ürettik, bunu çok güzel bir tasarım hâline getirdik ve ürünü Starbucks’a sattık yani şu an bizim ürün Starbucks’ta var, Rossmann’da var, Watsons’da var, Macrocenter’da var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, biz görseli gösteremiyoruz, siz adını söylerseniz herkes telefonundan baksın.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Hi! Bites diye yazılıyor, görselleri tıklarsanız hocalarım görebilirsiniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – İşte bu Hi! Bites.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Bunun hem “box”, kutu şekli var hem daha farklı tasarımları var.

Yine kadın girişimcilerimizin bölgede oluşturduğu KOSGEB destekli...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, bunun üzerinde biraz duralım çünkü reel bir örnek olduğu için biraz üstünde duralım istiyorum. Hem dikkatimizi de bir toplamış olsun. Aslında genç öğrenciler, siz Teknokent Müdürünüz ve genç öğrencileriniz muhtemelen makine mühendisi mi bu arkadaşlarımız?

PROF. DR. CEMAL İYEM – Evet, mühendis arkadaşlar.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Mühendis arkadaşlar incirin tepesini koparmak üzere bir makine üretiyorlar ve diyorsunuz ki siz: “Yahu, niye siz bu makineyi satıyorsunuz? Makine kalsın, biz bunu incirle birleştirelim.” Başka bir inovasyon oluşuyor, sonra başka bir makine incirin içini boşaltıp içine...

PROF. DR. CEMAL İYEM – Evet, içerisine kuru yemiş koyuyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – ...kuru yemiş koyuyor. Sonra buna buna güzel bir marka çalışması yapılıyor ve vizyon biraz daha büyütülerek Starbucks'a satılıyor.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Kesinlikle.

Şimdi, mesela bunu arkadaşlar daha da ilerlettiler...

DOÇ. DR. NİLÜFER SERİNİKLİ – Kuru incir mi?

PROF. DR. CEMAL İYEM – Kuru incir, evet.

İncire şekil veren yani bir silindir gibi düşünün, daha önce incire bölgede elle şekil verilir, dolayısıyla incire şekil veren bir silindir de yaptı bu arkadaşlarımız.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Tabii, bu arada incirle gençleri de buluşturmuş oluyoruz.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Kesinlikle, kesinlikle.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Starbucks bir genç jenerasyon markası. Kuru incir gençlerin tüketmediği bir ürün, dolayısıyla orada da başka bir bağlantı da kuruyorsunuz.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Yani inanın onun hikâyesi şöyle Sayın Vekilim: Şimdi, biz, ilk Starbucks'la yaptığımız görüşmede kutuları götürdük kendilerine. Kendileri dediler ki biraz böyle ukala bir tavırla: “Burada kutuyu sadece biz satarız.” Yani “Siz kutu satamazsınız.” dediler. Bir -ismi lazım değil- bir Instagram fenomeniyle görüştük, kendisine bir cüzi ödeme de yaptık, bir reklam stratejisiydi bu. Kendisi bir Starbucks'tan bir kahve aldı, yanına bizim ürünü koydu ve dedi ki: “İşte Starbucks'ta kahvenin yanında bir ürün gider.” falan ve inanın bizi aradılar biliyor musunuz “Tekrar görüşelim.” diye.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Orada da bir reklamcılık bilgisi araya girmiş.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Evet, yani ben şunu söylemek istiyorum: Bu arada parantez içinde açayım, bir de yine kadın girişimcilerimiz bölgemizde yine zeytin temalı temizlik ürünleri yapıyorlar. O ürünler de katma değeri yüksek olacak ürünler eminim yani hem yüzey temizleyicisi hem çamaşır

makinesi temizleyicisi hem yani çamaşır deterjanı hem bulaşık deterjanı hem de bebeklere özgü tamamen organik, hiçbir kimyasal içermeyen ürünler de yapıyorlar bölgede. Ben, tabii, bayağı not aldım da biraz karışık olacak.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Onun markası var mı?

PROF. DR. CEMAL İYEM – Şu anda daha tam oluşturmadık markasını ama kısa bir zaman diliminde çıkacak ürün.

Şimdi, şundan bahsetmek istiyorum öncelikle. Ben biraz fırsat eşitliğine dikkat çekmek istiyorum yani burada biraz daha kadın girişimcilere pozitif ayrımcılık aşamasını geçtik diye düşünüyorum. Yani dünya belki bunu yüz yıl önce konuşuyordu, artık fırsat eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünüyorum yani kadın ve erkeğe fırsat eşitliği sağlanması lazım. Arada bir yarışma varsa bu yarışmada herkesin eşit standartlarda, eşit standartlarda başlaması lazım diye düşünüyorum. Bu konuda gerçekten devletimizin sağladığı imkânları da göz ardı etmemek lazım yani şimdi kooperatiflerin teknoloji geliştirme bölgelerine girmesi konusunda herhangi bir engel yok ama Türkiye’de kaç tane kooperatif teknoloji geliştirme bölgesinde? Soru işareti. Şimdi yani kalkıp da...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, bunu biraz açalım. Bu aslında çok konuşulan bir şey değil kooperatiflerin teknoloji geliştirme alanlarına girmesi.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Kesinlikle.

Şimdi, şöyle Sayın Vekilim: Mesela -biz bunu yaşadık- Aydın Türkiye’nin yüzde 45 enginarına sahip olan bir il. Gölhisar diye bizim güzel, güzide bir lokasyonumuz var, her tarafı enginar bahçesi. İnanın bunu çok samimi söylüyorum, on beş gün boyunca her gün gittim oraya yani her gün köy kahvesinde oturduk. Mahalle muhtarıyla -işte kooperatifin de aynı zamanda yöneticisi- görüşüp dedik ki: Buraya bir tesis kuralım, bu enginarın sapını keselim, bunu şoklayalım ve marketlere verelim. Hatta üniversiteyi de işin içerisine sokalım, bazı gıda analizlerini de yapalım, ürünün üzerine de “Adnan Menderes Üniversitesi Teknokent öneriyor, onaylıdır.” diye bir sertifikasyon da vuralım, ürünün marka değerini de artıralım, güzel de bir logo, tasarım bulalım, bir isim bulalım, ürünü ticarileştirelim dedik, bir araya gelemediler, olmadı yani bu iş; bizim her türlü çabayı sarf etmemize rağmen. Yani birazcık aslında hani hocalarım bahsettiler ama ben biraz farklı düşünüyorum yani her şeyi de devletten beklememek gerekiyor, aslında birçok imkân var, birçok fırsat sunuluyor. Yani bugün kooperatiflerin dediğim gibi teknokentlere girmesinin önünde hiçbir engel yok ama girmiyorlar. Şimdi girmeyen bir kuruma da biz 15 kere gidip davet etmemize rağmen gelmiyorlarsa açıkçası bizim de çok fazla yapabileceğimiz bir şey yok orada. Yani biz yine davet edeceğiz de...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam girmiyor olmaları bir tercih ama onların önünde böyle bir fırsat olduğunu bizim onlara da hissettiriyor olmamızın çok önemli olduğunu düşünüyorum.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Tabii, tabii, evet.

Bunun yanı sıra, ben bir işletmeciyim, tabii kooperatifler konusunda yani hocalarım kadar -çok haddimi aşmak istemem- çok akademik çalışmam yok ama bir ürünün nasıl pazarlanacağını iyi biliyorum yani bu alanda iyi olduğumu düşünüyorum. On yedi yıldan beri teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışıyorum, özellikle pazarlama alanında yani ürünün pazarlanması ve satışı konusunda iyi olduğumu düşünüyorum. Bir kere katma değerli ürünler ortaya çıkarmak lazım ve bunu mikro düşünmemek lazım yani yerel bazla, ülke bazıyla düşünmemek lazım, daha uluslararası ölçekte marka, imaj değeri olan ürünleri ortaya çıkartmak lazım ve sağlıklı ürünleri ortaya çıkartmak lazım. Yani şimdi vekilimizle yemek arasında konuştuk, mesela enginar cipsi projemiz vardı. Yani enginardan bir cips yapmak ve

gerçekten lezzetli bir cips yapmak ya da işte şu anda, mesela son dönemlerde çok trend meyvelerin kurutulması, farklı teknolojilerle kurutulması konusunda birtakım çalışmalar var. Dolayısıyla böyle daha pratik ürünler ortaya çıkarmak lazım.

Şimdi, evet, Bingöl'deki ya da Bitlis'teki bal bizim için önemli, işte benim annem için, babam için, dedem için önemli ama benim çocuklarım için çok önem arz etmiyor yani onlar bu işe çok odaklanmıyorlar. İşte o Balparmak'ın yaptığı gibi çaya balı kırabilecek bir teknolojiyi, inovatif bir şey yapabiliyorsak bu anlam ifade ediyor. Dolayısıyla dünyanın nereye gittiğine de bakmak gerekiyor. Yani işte inanan insanlar olarak ahiret yaşamına, üçüncü dünyanın konuşulduğu bir çağdayız. Yani bir Metaverse'den bahsediliyor, işte avatarlardan ve insanların farklı bir dünya sürecinin içerisinde olacaklarından bahsediliyor. VR, AR gözlükleriyle sanal gerçekliklerin içerisinde olduğunuz bir dünyadan bahsediliyor. "Blockchain" dediğimiz zaman biz kripto paraları anlıyoruz ama yani bir bilgi güvenliğini sağlayan birtakım altyapısal düzenlemelerin yapıldığı bir dönemden bahsediliyor. İşte yapay zekânın cezai sorumluluklarının tartışıldığı bir dünyadan bahsediyoruz. Şimdi bunları konuşurken biz hâlâ bundan işte yirmi yıl önceki, elli yıl önceki birtakım kriterlere göre süreci yönetemeyeceğimizi düşünüyorum. Tabii ki kooperatifçiliğin ilkeleri bellidir, sabittir ama bu ilkelerde mutlaka birtakım değişimlerin de yaşanması gerekir diye düşünüyorum. Yani her şey standart başladığı gibi kalmaz diye düşünüyorum, ana çerçeve aynı kalabilir belki ama bazı şeyler değişebilir, bazı şeylerde birtakım esneklikler olabilir diye düşünüyorum açıkçası.

Burada temel nokta aslında kooperatiflerle teknolojiyi ve biraz üniversiteyi, akademiye de bir araya getirmek gerekiyor. Yani şimdi az önce bir hocamız bahsetti, işte, eğitimden bahsetti ve muhasebe eğitiminden bahsetti. Ben öyle düşünmüyorum yani kooperatifçilikte çalışanlara muhasebe öğretmeye gerek yok. İşte Paraşüt diye bir program var zaten her işi yapıyor mesela, örnek veriyorum.

DOÇ. DR. NİLÜFER SERİNİKLİ – Ön muhasebe eğitimi almaları gerekiyor....

PROF. DR. CEMAL İYEM – Şimdi, Hocam, ben öyle düşünmüyorum. Üreticinin çok bilanço bilmesine gerek yok, onun işi bence üretmekse o katma değerli bir ürün çıkarmaksa zaten o işi yapacak olan birileri çıkacaktır, belli bir sistem oluşacaktır. Burada temel nokta aslında paylaşımcı olmak, bir güven oluşturabilmek. Hocam ifade etti, Migros'tan bahsetti, Real'den bahsetti, ben de uzun dönemler işte yurt dışında öğrencilik dönemini geçirmiş biri olarak bu tarz marketlerin çalışma sistemlerini biliyoruz, neden bizde olmasın? Bizde var, evet, TARIŞ var, işte bazı kooperatif birlikleri var ama bunu daha evrensel boyuta neden taşımayalım, neden bir marka oluşmasın?

Burada önerim şu olabilir son olarak: Belki devletimizin bu anlamda bir katkısı olabilir, bazı kamu yararıyla ilgili reklamlarda belli dönemlerde bu kooperatiflerin reklamları ücretsiz dönebilir diye düşünüyorum. Bu en azından o kurumların da imajını, marka değerini artırır diye düşünüyorum. Tekrar altını çizerek söylüyorum, üniversiteyle, akademiyle, kooperatifleri sadece teorik bilgiyle değil, daha saha bilgisini de işin içerisine sokarak bir pazarlamayı nasıl yapması gerekir, bir tasarımı nasıl yapmaları gerekir... Ve yine birtakım destekler noktasında da mesela teknoloji geliştirme bölgeleri bunun için önemli noktalar. Şimdi aslında devletin sağladığı birçok imkân var, birçok kurum var ama bu kurumların birbirine çok benzerlik gösterdiğinden de bahsedildi. Evet, bazı noktalarda bunu kabul ediyorum ama birçok noktada bunu kabul etmiyorum. Mesela teknoloji geliştirme bölgelerinin dinamiği çok farklı yani bir AR-GE yapmanız gerekiyor yani aklınıza gelen her türlü ticari faaliyeti orada yapamazsınız. Dolayısıyla oluşturulan birçok kurumun temel görevinin, temel misyonunun, kuruluş amaçlarının farklı olduğunu değerlendiriyorum.

Son olarak şunu söylüyorum: Burada hepimiz işte öğretim üyesiyiz, girişimcilikten bahsettik vesaire. Şimdi acaba kaç tane hocamızın teknoloji geliştirme bölgesinde şirketi var? Mesela devlet böyle bir imkân sağlıyor, diyor ki: “Bir öğretim üyesi ticari faaliyet yapabilir.” Yani siz üniversite yönetim kurulundan karar çıkartarak bir şirket kurarak bir ticari faaliyet yapabilirsiniz yani bunun önünde hiçbir engelleme yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, bu sorunun cevabını milletvekillerimiz merak etti. Dolayısıyla şirketleri olanlar varsa parmak kaldırabilir.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Yani vardır mutlaka diye düşünüyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Şöyle, bence burada şuna bakmak gerekiyor. Çok geniş bir yelpaze var, az önce Başkanım da onu kendi aramızda işaret ettik. Yelpaze o kadar geniş ki yelpazenin ilkokul, ortaokul kısmı da var, yelpazenin üniversite, yüksek lisans kısmı da var. Dolayısıyla...

PROF. DR. CEMAL İYEM – Ben Sayın Vekilim, son bir şey söyleyeyim, sözü bırakayım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Tamam.

Buyurun.

PROF. DR. CEMAL İYEM – Şimdi, tabii burada farklı düşünebiliriz, gayet normal. Şunu demek istiyorum, benim şahsi fikrim şu yönde: Muhtemelen on yıl önce de biz bu konuları konuşuyorduk, on yıl sonra da muhtemelen bu konuları konuşmaya devam edeceğiz bu çizgiden gidersek. Dünya değişiyor, artık ortaokul, lise mezunu da inanın teknolojiyi hepimizden çok daha iyi kullanıyor. Dolayısıyla bunu bu sisteme entegre edebilecek birtakım çalışmaların olması gerektiğinden bahsediyorum yoksa hani biz hâlâ geleneksel kooperatifçilikten bahsederseniz muhtemelen on yıl sonra da aynı şeyleri konuşuyor olacağız, dünya da bir on yıl daha ilerlemiş olacak, dolayısıyla yakalamamız çok mümkün olmayacak. Bence bir an önce sisteme entegre olup buna uygun bir çalışmanın yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu benim şahsi fikrim, tabii farklı düşünceler olabilir.

Teşekkür ederim, sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, izninizi istiyorum, ben de bu anlamda bir katkı yapmak istiyorum. Açıkçası Hocamın fikirleri beni çok etkiledi, sebebi de şu: Bu konuda çalışmış bir arkadaşınız olarak söylüyorum bunu. Hem Komisyon vesilesiyle ama onun dışında da siyasetçi olmam hasebiyle birçok kadın kooperatifiyle sahada çalışıyorum. Hepsinin handikaplarını, avantajlarını, dezavantajlarını görüyorum. Ben, Başkanım ve diğer vekillerimizle sahada çok yoğun kadın kooperatifleriyle birlikteler. Şimdi bunun yelpazesi o kadar geniş ki kadın kooperatifçiliğinin ya da kooperatifçiliğinin yelpazesi çok geniş, o kadar farklı coğrafyadan, o kadar farklı sosyoekonomik kültürden insan var ki dolayısıyla hepsinin çözümü farklı. Yani kendi ilimden örnek vermem gerekiyor çünkü en iyi orayı bildiğim için oradan örnek veriyorum. 16 ilçe var, 16 ilçede farklı kooperatifler var, hepsi birbirinden farklı. Hepsinin büyüklüğü, küçüklüğü, inovatif olup olmadığı, yetiştirdiği şeyler, dolayısıyla Hocamın örnekleri de olacak, diğer türlü örnekler de olacak. Biz sahaya gittiğimizde sahada şuna dikkat ediyoruz incelemeler yaparken: En büyüğü hangisi, en küçüğü hangisi, aradıkları hangisi; kamu kurum ve kuruluşlarından destek alan hangisi, destek almayan hangisi; çok ciddi üretim yapan hangisi, büyük sorunlar yaşayan hangisi; dolayısıyla yelpaze çok geniş ve yelpazenin geniş olması alanın da aslında çok geniş olduğunu ve yapılacak çok fazla işin olduğunu söylüyor. Ama şunu görüyoruz sahada: Eğer bu anlamda eğitimsel donanımı daha zayıf bir kooperatif kitlesi varsa orada eğitimsel donanımı daha yüksek kamu kurum ve kuruluşları destek oluyor, akademisyenler, hocalar destek oluyor. Dolayısıyla bu entegrasyonu sağlamanın önemli olduğunu düşünüyorum ve açıkçası hocamın konuşmasından sonra bende de şöyle bir aydınlanma oldu:

Şimdiye kadar bu alanda bu kadar çalışmamıza rağmen çok da düşünmediğim bir şeydi kooperatiflerle teknokentleri buluşturmak, çok iyi bir fikir olduğu kanaatindeyim. Dolayısıyla burada bu anlamda da bize yeni bir bakış açısı ortaya koyduğunu düşünüyorum.

Katkılarına teşekkür ediyorum Hocamızın.

Şirket sorusuna cevap aldık mı, var mı şirketi olan teknokentlerde akademisyen?

PROF. DR. MEHMET BOZOĞLU – Var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocamızın varmış sadece.

Buyurun.

PROF. DR. NURCAN TURAN – Aslında bizim üniversitemizde de var tabii bazı arkadaşlarımızın ama iki işi bir arada yürütmek çok zor tabii, Hocamın bilmiyorum ders yükü çok ağır mı? Bizim ders yükümüz çok ağır, açıköğretimi destekliyoruz, onun için ayrı bir enerji ve vakit de gerekiyor. Açıan çoğu arkadaşımız iş yükünden dolayı kapatmak zorunda kaldı yoksa bizim fakültede de 2-3 arkadaşımızın şirketi vardı.

Şimdi, benim kooperatif Hocası olarak, otuz yılı aşkındır bu alanda çalışan bir Hoca olarak bazı şeylere itirazım var açıkçası çünkü Hocamın bahsettiği kooperatifler mikro, çok küçük kooperatifler ama bugün Türkiye'nin en büyük işletmeleri arasında en az 6 tane kooperatif var. GÜBRETAŞ, Trakya Birlik, Marmarabirlik gibi. Bunlarda ciddi şekilde teknoloji de üretiliyor, çok ciddi bir şekilde Türkiye'nin ihracatına katkıda da bulunuyor ama "kadın kooperatifleri" dediğimiz zaman tabii eğitim düzeyi daha düşük olan, mikro, çok küçük işletmelerden bahsediyoruz. Türkiye'de bugün 40'ın üzerinde kooperatif türü var, çok fazla tür var sadece Ticaret Bakanlığına bağlı olanlar. Bunun yanı sıra Tarım Orman Bakanlığına bağlı olarak çalışan, bir de tabii konut kooperatifleri var Çevre Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlı olarak çalışan kooperatifler var.

Şimdi, kooperatifçi hocalarım kooperatifçiliğin tarihinden, felsefesinden, ilkelerinden bahsettiler. Her şeyden önce kooperatif olmak istiyorsa herkesin bunları çok iyi bilmesi lazım. Örneğin biraz önce hani kooperatifler sanki çok çağın gerisindeymiş gibi algılandı, hâlbuki kooperatif işletmeler çağın çok önünde olan işletmelerdir. Bizim ilke olarak bahsettiğimiz şeyler -kaç kişi biliyor burada ilkeleri bilmiyorum ama- bugün özellikle 80'li yıllardan sonra dünyanın en modern kooperatif işi, en modern işletmelerin benimsemiş olduğu işletmecilik yöntemleridir bunlar. Bunların içerisinde demokratik yönetim vardır, risturn dağıtımı vardır, eğitim öğretim vardır, değerler olarak etik değerler vardır. Bunların hepsini kooperatifler 1844 yılında benimsemiş ama modern işletmeler 1980'den sonra bu konuya uyanmışlardır. O nedenle kooperatiflerin... Bu arada, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, ILO, bunların hepsi geleceğin işletmeleri olarak kooperatifleri görüyor. 2012 yılını da Birleşmiş Milletler Dünya Kooperatifçilik Yılı olarak ilan etmişti kooperatiflere dikkat çekmek üzere. Yine dünya geneline baktığımız zaman bugün -kaç kişi biliyor bilmiyorum ama- 1 milyardan fazla ortağı olan dünyadaki en büyük insani örgütlenmeden söz ediyoruz, çok büyük bir örgütlenme. Dünya nüfusunun sekizde 1'i kooperatif ortağıdır, bunları aileleriyle düşünürseniz dünya nüfusunun yarısı kooperatifçilikten eklemek yiyor demektir. Yani çok büyük bir organizasyon ve çok büyük bir örgütlenmeden bahsediyoruz. Dünyada çok büyük finansal kuruluşlar var, Avrupa'da özellikle çok büyük kooperatif bankaları var, Avrupa'nın en büyük bankaları arasında yer alıyor. Yine aynı zamanda perakende sektöründe -ki Migros da bir kooperatifdir diye Hocam söyledi- Fransa, İtalya, İsviçre gibi pek çok ülkede çok büyük perakende grubunda işletmeler var, kooperatif işletmeleri.

Türkiye'de kooperatiflerin şöyle bir sorunu var: Türkiye'de kooperatifler görünmez, aslında başarısız değiller, yok değiller, görünmüyorlar çünkü işletmecilikten, özellikle pazarlamadan ve reklamdan hiç yararlanmıyorlar. Torku çıkmasaydı biz kooperatiflerden bihaber olacaktık. Torku reklamlarla çıktı, Torku aynı zamanda Avrupa'nın en modern şeker fabrikası olarak kurulmuştur,

PANKOBİRLİK'in iştirakidir, Pancar Ekicileri Kooperatifinin iştirakidir. Ama bunun dışında mesela Huğlu av silahları fabrikası var Konya'da -kaç kişi biliyor, bilmiyorum- dünyanın pek çok ülkesinde çok eski tarihlerden bu yana silah ihraç eden kooperatiflerden biridir. Yani çok sayıda kooperatifimiz var aslında ama dediğim gibi görünmez oldular. Şimdi yeni yeni kooperatiflere destek verilmesiyle birlikte kooperatifler görünür olmaya başladı.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, şöyle de diyebilir miyiz: Türkiye'de ben kooperatifçilik noktasında önemli örneklerin olduğunu bugün sizler vesilesiyle bir kez daha da görmüş oldum. Bu büyük kooperatifler aslında kadın kooperatifleri için de bir hedef.

PROF. DR. NURCAN TURAN – Aslında çok doğru söylüyorsunuz, biz kooperatiflerle denk geldiğimizde sürekli söylüyoruz, kooperatiflerin ilkelerinden bir tanesi de iş birliği ilkesidir. Yine bugün bütün dünyadaki işletmelerin en önemli şeylerinden birisi rekabetin bu kadar çok arttığı bir ortamda herkes stratejik ortaklıklar kuruyor, iş birliklerine gidiyor, şirket evlenmeleri, şirket birleşmeleri. Kooperatifler bunu da 1844 yılında benimsemişler ve demişler ki: "Kooperatifler arasında iş birliği yapalım." Aslında büyük kooperatifler özellikle mikro kooperatiflere ya da perakendeci kooperatiflere bu ürünleri daha uygun fiyatlara verirlerse, aralarında stratejik iş birlikleri yaparlarsa bu iş birliklerinden de tabii ki çok fayda sağlanır.

Bir de kadın kooperatifleri son dönemde çok çalışılıyor, ben de şu anda bir projede çalışıyorum, Avrupa Birliği projesinde. Aile Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı bu projeyi yürütüyor. Onlardan da sonuçları alabilirsiniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hangi projeydi Hocam?

PROF. DR. NURCAN TURAN – Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi çünkü onlarda ciddi araştırmalar yapıldı bu çerçevede de, bunların sonuçlarını da alabilirsiniz. Uzun yıllardır çalışıyor Aile Bakanlığı, ben de zaman zaman onlarla birlikte çalışıyorum.

Kadın kooperatiflerinin sorunları çok başka tabii Türkiye'de çünkü bunlar çok küçük ölçekli kooperatifler ve eğitim düzeyi çok yüksek olmayan. Ama son dönemlerde kadın kooperatiflerinde şöyle bir tablo var: Biraz önce ben yine sabahki oturumda da söz almıştım, kadın kooperatifleri tavandan gelen bir hareket olarak yerel yönetimler, belediyeler, valilikler tarafından kurduruluyor. Kadınlar bunun bir dernek olduğunu zannediyorlar, bir dernek faaliyeti içerisinde olacaklarını zannediyorlar ama bir ticari işletmenin içinde olduğu bilincinde değiller. Girişimcilik potansiyelleri çok düşük, aynı zamanda aslında biraz önce Hocamın söylediği, sizin söylediğiniz doğrultuda da yeni ürün geliştirme konusunda... Çünkü pazarlamadan bahsetti Hocam, pazarlamanın üç tane yararı vardır; yer faydası, şekil faydası ve zaman faydası yaratır. Hocamlar teknoparklarında çok başarılı bir şekilde şekil faydası yaratmışlar. Normalde kuru inciri başka bir şekle sokarak satın alınabilir, inovatif bir ürün hâline getirmişler. Biz bu toplumlarda kadın kooperatiflerine de bunları öneriyoruz yani mantı yapıyorsanız bunu başka bir şekilde yapın, inovatif yapın, renk renk yapın, farklı bir ambalajla sunun, albeni yaratın, içine başka bir şey koyun. Yani bu nedenle sadece "Ben bunu biliyorum." demek değil çünkü bugün pazarda başarılı olabilmesi için işletmenin her şeyden önce iş fikrinin ve daha doğrusu ürününün doğru olması lazım. Pazarlamada -yine Hocam biliyordur- doğru ürün, doğru fiyat, doğru dağıtım kanalı, doğru tutundurma karmasıyla başarılı olabilirsiniz. Kadın kooperatiflerine bakıyoruz fiyatlama politikaları çok yanlış, sizler de görüyorsunuzdur aşırı fiyatlama var. Ben bakıyorum bunları ben de yapabilirim, bu kadar yüksek fiyat niye ödeyeyim diyorum. Ama ne kadar konuşsak da biz onlarla bu yüksek fiyat politikasında ısrar ediyorlar. Hâlbuki kooperatiflerde düşük fiyat algısı vardır, kooperatifler ucuz olmak durumundalar ama onların da tabii belki kendilerine göre nedenleri var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Olaya biraz butik ve "nish" olarak baktıkları için mi acaba Hocam?

PROF. DR. NURCAN TURAN – Yani birkaç tane nedeni var. Bir kere standart ve kitlesel üretim yapamadıkları için yüksek maliyetlerle çalışıyorlar. Profesyonel çalışmıyorlar, çok fazla kaynak kaybı oluyor. Çeşitli nedenlerden dolayı da yüksek fiyatlama yapıyorlar. Bu da ürünün satılmasını engelleyen durumlardan bir tanesi. Yeni ve inovatif ürünler konusunda dediğim gibi çok yaratıcı değil, bildikleri işi yapıyorlar ama şimdi coğrafi işaretlemeli ürünler var biliyorsunuz her yörenin kendisine özgü, belki bu ürünleri daha inovatif hâle getirip pazarlama olanaklarını arayabilirler.

Kadın kooperatifleri sayısal olarak çoğalıyor ama -hocalarım da belirttiler- sayısal olarak çoğalmak değil, niteliksel olarak çoğalmak. Aynı zamanda kooperatiflerin sayısının değil, ortak sayısının çoğaltılması gerekir. Yani bir kooperatif 7 kişiyle kuruluyor diye 7 kadın bir araya geelim, kooperatif kuralım; bu, işte, mikro mikro, küçük küçük, düşük kapasiteyle, standart olmayan, dış ticaret potansiyeli olmayan, siparişleri karşılayamayan bir üretim modeli ortaya koyuyor. Hâlbuki bir kooperatifte 7 kadın değil de 700 kadın bir araya gelirse büyük ölçeklilikten dolayı birçok avantaj da sağlamak mümkün hâle gelecek.

Evet, bu arada katma değeri yüksek ürünlerden bahsettik. Kadın kooperatiflerinin tabii girişimcilikle ilgili çok fazla bilgileri olmadığı için iller bazında yine -hocalarım bahsettiler- bunlara danışmanlık mekanizmalarının süreklilik arz edecek şekilde, ücretsiz bir şekilde sağlanması da önemli ya da pek çok kooperatife çok ciddi proje kaynakları veriliyor ama bunun içerisinde hiç danışmanlık ve yönetim ücreti diye bir şey yok. Bir dönem, Orman Bakanlığına eğitim vermiştik biz çok çok yıllar önce. Milyon milyon hibe dağıtıyorlardı kooperatiflere ve sonra dediler ki bize: “Bu kooperatiflerin hepsi battı.” Neden? Çünkü bunlar orman köylülerine veriliyordu, orman köylüleri Türkiye’nin en yoksul köyleridir. İşletmecilik bilmiyorlar çünkü işletmeyi bilmiyorlar, alıp alıp batırıyorlar. Hâlbuki o milyon milyon paranın içinden belki de küçük bir bütçeyle danışmanlık veya yöneticilikle ilgili bir kaynak olarak ayırsalardı onlar bugün batmamış olacaktı. Bu nedenle biraz...

Bu arada şunu da yapmak lazım, kooperatifler için belli modeller oluşturmak. Belki kadın kooperatifleri ya da tüketim kooperatifleri gibi modellerde tek bir marka yaratmak, aynı Tarım Kredi gibi, tek bir standart işletme modeli, tek bir standart mağaza formatı veya işte marka yaratıp bu şekilde “franchising” de verilebilir hatta bu şekilde bir pazar da oluşturulabilir. Ama kooperatiflerin her şeyden önce bir işletme olmakla birlikte diğer işletmelerden çok ayrı bir model olduğunu da unutmayalım.

Biraz önce Birleşmiş Milletlerden bahsediyordum, dünyanın en büyük sorunlarından biri biliyorsunuz geleceğe ilişkin gıda güvenliği sorunu ve bütün dünyanın en büyük örgütleri bu sorunu tek çözecek işletme modelinin kooperatifçilik olduğunu söylüyorlar. Çünkü kâr amaçsız yapısıyla bunu çöze çöze kooperatifler çözer diyorlar. Çünkü bir tarafta kapitalist sistemde devletin etkisinin azaldığı, kamunun geri planda olduğu bir ortamda özel sektörün, kâr amaçlı özel sektörün dünyanın gıda güvenliği sorununu çözmesi çok olası değil. Burada da en iyi örgütlenme modeli olarak kooperatifler görülüyor.

Aynı zamanda kooperatif işletmeler üçüncü sektör olarak da görülüyor dünyada, kamu sektörü, özel sektör ve üçüncü sektör. Tabii STK’ler, vakıf ve dernekler de bu üçüncü sektör içerisinde kendilerini görüyorlar ama kooperatif modeli sınırdığı gibi bir model değil aslında.

Bu arada ilkelere bahsetti hocalarımız. İlkeler evrenseldir, değiştirilemez yani bize özgü değildir. Uluslararası Kooperatifçilik Kurumunun (ICA) İsviçre’dir merkez, 1 milyardan fazla ortağı vardır. Kooperatif ilkelerini o belirler, bütün dünya da yasalarını belirlerken kooperatif ilkelerine göre yasaları yapar. Bizim Kooperatifçilik Yasa’mız da bu ilkeler ve değerler doğrultusunda oluşturulmuştur ama kadın kooperatiflerinde tabii pozitif bir ayrımcılık var, ona göz yumuluyor. Yoksa hani kadın ve erkek çünkü ayrımcılığa tamamen aykırı bir modeldir kooperatif işletme modeli. Hiçbir şekilde politik, dinî, siyasi, cinsiyet veya başka bir şekilde ayrımcılığı kabul etmez. Bu nedenle de ICA bu ilkelere

4-5 tanesini uygulamiyorsa o modele de kooperatif demiyor. Daha önce Hocam da bahsetti, sosyalist ülkelerdeki kooperatifleri de bu nedenle kooperatif saymıyordu zaten çünkü onlarda demokratik yönetim falan yoktu. Bu konu uzar tabii, ben çok uzatmak istemiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇIĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, teşekkür ediyoruz, sağ olun.

PROF. DR. NURCAN TURAN – Daha çok şey var ama kadın kooperatifler özelinde sıra gelirse kadın kooperatiflerinin sorunlarından da bahsedebilirim çünkü içinde çalışıyoruz şu anda konunun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇIĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkürler. Ayrıca inşallah davet ederiz.

Buyurunuz siyah gömleklili, siyah gözlüklü, siyah saçlı hanımefendi.

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Teşekkür ederim.

Şimdi, tekrar merhaba.

Çok fazla Konya lafı geçti, bir Konyalı olarak da girmem gerekti olaya.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇIĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Tabii, size cevap hakkı doğdu.

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Aynen, kesinlikle.

Konyalıdan öte ben Konya Şeker’le ilgili doktora tezi yazdım. Yani sizin tabirinizle Torku Konya Şeker’in markası yani kooperatifin adı Torku değil. Anadolu Birlik Holding var, Anadolu Birlik Holding de çatı şirketleri ama Torku markasının en büyük sahibi Konya Pancar Ekicileri Kooperatifi. Yani Torku’nun sahibi kooperatif, kooperatif ortakları. Ben hocalarıma çok katılıyorum, ortak.

Şimdi, Torku diyeyim ben de...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇIĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Torku, kooperatifin şirketi.

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Hayır, Torku, kooperatifin markası.

Daha sonra şöyle bir süreçten kısaca bahsedeyim çok uzatmadan: 1954 yılında Konya Şeker Fabrikası kuruluyor, 1994 yılına kadar devlet desteğiyle, kamunun yönetiminde söz sahibi olmasıyla devam ediyor. Yalnız 1999 yılında bir değişim hikâyesi başlıyor çünkü 1999 yılında Konya Şeker’in yönetimi değişiyor, daha doğrusu Konya Pancar Ekicileri Kooperatifinin. Kooperatifin yönetiminin değişmesiyle birlikte de şirket büyümeye başlıyor, daha doğrusu artık şirketleşmeye başlıyor. O kadar büyüyor ki artık 2 yerleşkesi, şu an mesela Çumra yerleşkesi var, Çumra kampüsü diyorlar ve Konya’da da bir kampüsleri var ve Konya’nın çoğu ilçesinde fabrikaları var. Aslında uygun görürseniz ben bunu bir model olarak sunmak isterim çünkü kooperatif denince akla, evet, Konya Şeker geliyor ya da Torku markası geliyor ve burada başarısını yadsıyamayız yani bunu görmezden gelemeyiz. Konya Şeker, çok büyük bir firma, ilk 500’de 4 tane şu anda zaten şirketi mevcut. Çumra dediğimiz yeri mesela Çumra kampüsünü -eğer görmediyseniz lütfen buyurun, gelin, başımızın üstünde yeriniz var- gördüğünüzde sizler de çok etkileneceksiniz. O tarımsal ürünlerdeki inovasyonu yıllardır yapıyorlar. Birçok ürün geliştirdiler ve bunu yapan bir kooperatif. Mesela şöyle bir şey var; çok da lafa uzatmadan söyleyeyim, 1994 yılında Umud Projesi diye bir proje geliştiriyorlar. Bu geliştirdikleri projenin amacı şu: Hani işte yeşil ekonomi, yeşil üretim diyoruz ya, sıfır atık. Patates üretiyorlar çiftçiye, patatesten patates kızartması, cipsini çıkarıyorlar, kabuğundan enerji üretiyorlar. Zaten şeker fabrikaları kendi elektriğini üretebiliyor, kendi enerjisini üretebiliyor. Şeker pancarından küspe çıkarıyoruz, çıkardığımız bu küspeden de yine işte hayvansal yem ortaya çıkıyor. O yüzden de Konya Pancar Ekicileri Kooperatifinin modeli yani nasıl şimdiye kadar model alınmadı, onu gerçekten bilmiyorum ama gerçekten model alınması gereken ve başarılı bir kooperatif örneği olduğunu düşünüyorum.

Ben doktora tezimde o güven kısmına da baktım çünkü çok büyüdü şirket yani şöyle söyleyeyim: 1954 yılından 1999 yılına kadar sadece Konya Şeker fabrikası varken şu anda çikolata üretiyorlar, işte lokum üretiyorlar, bisküvi üretiyorlar, süt üretiyorlar, et üretiyorlar, çok çeşitli ürünler üretiyorlar; bu örgütsel değişimleri nasıl oldu, ona baktım. Baktığımda şunu gördüm: Güveniyorlar çünkü ben mülakat yaptım yani ambarlara gittim, işte üyeleriyle, ortaklarıyla mülakatlar yaptım. Sadece çok küçük bir anekdotu söyleyeyim ben size, çok da zamanınızı almayayım, diğer hocalarımız da konuşacaklar. Bir tane kooperatif ortağına sordum yani dedim ki: Hani sen... Buraya çok bağlı çünkü öyle anlatıyor ki, o kadar coşkulu anlatıyor ki kendi hani babasından miras gibi oğluna. Neden dedim? “Benim kendi çocukluğum Çumra’da geçti, tren gelirdi...” O zaman tabii yük treni, pancarları trene atıyorlar. “Ben buranın büyüdüğünü gözlerimin önünde gördüm. O yüzden buraya...” dedi. Çumra dediğimiz yer çok küçük bir ilçe. “Benim kardeşim elektrik elektronik mühendisliğini bitirdi, geldi, benim ilçemde çalışabiliyor çünkü benim ilçemde fabrika var. Benim kendi çocuğuma burada istihdam sağlıyor.” dedi. Kooperatifçiliği kendi bağlamında değerlendirmemiz lazım. Tarımsal kooperatifin de işte kadın kooperatiflerinin de mutlaka gelişmesi gerekiyor ama bağlamında değerlendirmek gerekiyor. Kooperatifçilik, evet, bir şirket. Maalesef ki kadın kooperatiflerine ortak olan hanımlarda şöyle bir sıkıntı olabiliyor: Burayı bir sivil toplum kuruluşu gibi görüyorlar. Aslında burası bir ticarethane yani vergi ödüyor, sigorta borcu var, o nedenle de o sıkıntı mevcut.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Bir taraftan aslında işin psikolojik tarafına da bakmak lazım. Az önceki anlattığımız hikâyede de yine bir duygusal bağlanma var yani güvenin içinde mutlaka bir duygusal bağlanma var. Dolayısıyla aslında kadınların kooperatifleri bir STK gibi görmelerinin en önemli unsurlarından birisi de bu. Orayla bir duygusal iletişim kuruyorlar ve bir taraftan da özellikle kırsaldaki kooperatifler çok ciddi bir sosyalleşme alanı. Yani evet, ekonomik ihtiyaç ama birçok sosyal ihtiyacı da kırsaldaki kooperatiflerin karşıladığını görüyoruz.

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Yani Sayın Başkanım, şöyle söyleyeyim ben size: Çumra’da eski Konya evleri vardı, daha böyle köy evleri vardı, fabrikalaşma ve o kampüslerin kurulmasıyla birlikte apartmanlar kurulmaya başladı yani oranın yaşam şeklini de değiştirdi.

Şimdi şöyle bir durum var: Konya’daki bir kadın kooperatifiyle yeni bir görüşme yaptım. Şu an yaşadığımız en büyük sorun nedir dedim. Söylediği şey şu oldu: “Çok fazla vergi ve SGK borcu var ve biz bunları kaldıramıyoruz. Biz Konya’nın ilk kadın kooperatifiyiz.” dedi. Bununla ilgili muafiyet ya da belirli bir düzenleme yapılabilir mi bilmiyorum. Çünkü kadın kooperatifleriyle ilgili ben daha önce de çalışma yaptım, 2019 yılında. Orada da hep bu işte prosedürlerin ağırlığı ya da işte vergi mükellefiyetleri, bunlar çok büyük sıkıntı olarak karşımıza çıkıyor. O nedenle de bu eğitimle ilgili de şunu söyleyeyim: 14 Ocak 2022 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kooperatifçilik Eğitimi Yönetmeliği var. Biz bu eğitime dair yönetmeliği görünce hemen başvurduk üniversite olarak, bir birim oluşturduk ve hocalarımın da dediği gibi -ki çok çok önemlidir- ön muhasebe eğitimi de var bunun içinde. Bununla ilgili bir taslak plan oluşturduk ve bu planı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğüne sunduk. 2022 yılı içinde başlaması planlanıyordu bu eğitimin, tüm kooperatiflerin yönetim ve denetim kurulu üyelerine zorunlu bu eğitimler fakat Ocak 2023’e ertelendi yani Ocak 2023’te başlayacak. Biz mesela üniversite olarak ona başvurduk. Ama burada dediğim gibi, kadınların özellikle, bizim ülkemiz bir tarım ülkesi, olayı bağlamında da değerlendirmek lazım, kesinlikle teknolojik anlamda da kooperatiflerin kurulması lazım, dijital kooperatifler zaten var ve yeni nesil kooperatifçilik diye de bir kavram var yani aslında biraz önce bahsettiğimiz konular yeni nesil kooperatifler. Buradan tekrar Konya Şeker’e dönecek olursam Konya Şeker yeni nesil kooperatifçiliğe vereceğimiz en güzel örneklerden bir tanesidir çünkü geleneksel kooperatifçilik modeliyle kurulmuş ama daha sonra yeni nesil kooperatif olmuş, çok da önemli bir kooperatiftir.

Ayrıca Huğlu'yla ilgili de şunu söyleyeyim ve sözümü bitireyim: Az önce Hocam söyledi, o da Konya'da. Huğlu Av Tüfekleri Kooperatifi ve kuruluşu yüz yıl oldu. 100'üncü yılı Huğlu'nun ve dünyada av tüfeği üreten ve ticari hacimleri çok fazla sayılı tüfek üreticilerinden.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Küçük bir ilçe ve tamamıyla silah sektöründe gelişmiş bir yer.

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Şöyle söyleyeyim: Ben Huğlu'ya da gittim, Huğlu MYO'da bir girişimcilik eğitimi vermiştim. Huğlu, Huğlu dediler yani böyle çok büyük bir işletmeye sahip yani her taraf kerpiç evler ve orası mesela Çumra gibi gelişmedi ama acayip bir ticari getirisi var oradaki av tüfeklerinin, av tüfeği fabrikalarının.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Küçük bir ilçe ama ekonomik girdisi çok yüksek.

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Çok fazla, aynen öyle.

Konya'da çok başarılı örnekler var, mevcut. Dediğim gibi ilerleyen zamanlarda model olarak size sunmaktan da mutluluk duyuyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkürler.

DR. EBRU ÖZER TOPALOĞLU – Ben teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Son olarak 4 hocamıza da söz verelim ama biraz kısa kısa tutarsak ve söylenenleri tekrar etmezsek çok memnun olurum. Kapanışı da sayın vekillerimize söz vererek yapacağız.

Buyurunuz Hocam.

DR. NURAN HALİSE BELET - Çok teşekkür ediyorum.

Çok kısa görüşlerimi bildireceğim. Birincisi, kadın kooperatifleri diye ayırmıyoruz da yaptıkları işler ve işte devlet daha çok kadın, kırılğan gruplar ve daha geride kalanları desteklemek amaçlı proje ya da destek mekanizmalarını hazırlarken kadın kooperatifleri olarak diyor yoksa sizin belirttiğiniz şey tabii çok evrensel, geçerli.

Ben Aydın'daki Hocamız çok kıymetli şeyler söyledi, Cemal Hocamıza bir şey söylemek istiyorum. Biraz önce bir üründen bahsettiniz, enginar...

PROF.DR. CEMAL İYEM – Enginar cipisi.

DR. NURAN HALİSE BELET - Örnek olarak Aydın'da tarımla uğraşan, enginar üreten bölgenizde kaç kooperatif var? Bunların kaçıyla iş birliği yapılabilir, bir saha çalışması yaptınız mı? Ben bunu sormak istiyorum, cevap için söylemiyorum, sonra verin hani.

PROF.DR. CEMAL İYEM – Tamam.

DR. NURAN HALİSE BELET – Şimdi, şöyle bir sorumuz var: Evet, Konya'daki örnekler çok güzel ama bizim konuştuğumuz zaten bu örnekler değil. Daha çok kırılğan ve zayıf grupları bir araya getirmek için böyle birden artan kooperatifler. Örnek olarak bakıyoruz dört yıl önce çok güzel bir projeye kurulmuş Gaziantep'te ama gelirini nasıl dağıtacağını bilemediği için iki senedir nasıl tasfiye edileceğini de bilmiyor. Bizim konuştuğumuz kooperatifler bunlar. Bunlar kalsın mı, gitsin mi ya da nasıl tasfiye edelim? Dolayısıyla kaynağı daha efektif kullanmamız gerekiyor, buna çok dikkat etmeliyiz.

İkincisi, her kooperatif stratejik, inovatif ürün yaratamaz, yaratamayabilir çünkü kırılğan gruplardır. Biz ne yapabiliriz peki? Öncelikle bu kooperatif bankacılığı yani finansal bir şey var, tabii ki ürün çıkartırsa çok rahat gider. Eğitim, eğitim diyoruz, e-ticarete kadar anlatılmış bu kooperatife yani ben eğitimlerin de ihtiyaç analizleri gibi seçici yapılmasından yanayım. Yani yine söylüyorum,

girişimcilik gibi kooperatifçilik de kurulma ilkeleri ve diğer evrensel ilkeler dışında heterojen gruplar bunlar. Hepsinin ayakta kalması gerekiyor mu? İzleme mekanizmasının iyi çalışmadığını düşünüyorum. Kooperatifler için dijital bir numara verilir, bu kooperatifler kendi içinde sınıflandırılır, hangi teşvik nereye verilecek çok tanımlanabilir. Şimdi, mali anlamda vergi yükümlülükleri ve bunların işletme mi, STK mi, neyse, onlar sadeleştirilebilir. Yani zaman olmadığı için... Artı, bunları denetleyecek, izleyecek bakanlıkların kurumsal kapasitelerinin de çok fazla yeterli olduğunu düşünmüyorum ben. Üniversitelerdeki merkezlerle maalesef bu kooperatifler arasındaki illiyet bağı çok kopuk. Biraz önce Hocamız söyledi yani bunlar, ticareten de bu ürünler önemli ürünler bölgede, incir gibi, belirttiğiniz gibi. Neden bunlar bir araya gelmez? Hani acaba sizden oraya bir geliştirme yapılabilir mi?

Ben gerek Aile Bakanlığının gerek Tarım Kredi gerek Sanayi Bakanlığının kooperatiflerde çok seçici teşvik ve destek vermediğini düşünüyorum. Bunu kırılğan ve zayıf durumdaki kooperatifler için kullanıyorum yoksa diğer kooperatifler çok güzel, iyi örneklerle kullanıyorlar. Ben zayıf üstünden giderek söylüyorum, örnek olarak her bir proje desteğinde yeni kooperatif kuruluyor. Öyle yapmayalım, kooperatifleri izleyelim, zayıf olan, güçlendirilmesi gereken ya da hızla koşması gereken uluslararası pazarlara, yeni piyasalara, yeni ürünlere onları dâhil ederek daha da güçlendirelim ama öyle olmuyor. “Kooperatifçilik Destek Projesi başlayacak.” deniyor, hemen arkada kooperatifler kuruluyor. Peki, yerel yönetimlerin kooperatif... İşte biraz önce arkadaşımız söyledi, yerel yönetimler, il özel idarelerinin desteklediği kooperatifler, eğer yönetimler değişirse ya da o destek o anda çekilirse ne olacak? Zayıf olacak ve kimse, kadındır, köylüdür, çiftçidir, sanayicidir, tüccardır, hangi grubu destekliyorsa güven zinciri bozulacak. Dolayısıyla güven zincirinin bozulmasında bu homojen bakılan ve hiçbir standart izleme yapılmayan sistemin kooperatifler için zarar olduğunu düşünüyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL – Evet, çok teşekkür ediyoruz Hocam.

Sıra sizdeydi.

Buyurun lütfen.

DR. FATMA ALDIRMAZ AKKAYA – Tekrar herkese merhaba.

Şimdi ilk bölümde zaten kadın kooperatifçiliğiyle ilgili, özellikle eğitim seviyesi düşük kadınların istihdam açısından önemli bir kurumsallaşma olduğu için kadın kooperatifinin önemini söylemişim, bu bölümde de sorunları ve çözüm önerilerimi söyleyeceğim aslında.

Şimdi, bizim ülkemizde neden kooperatifçilik Avrupa’da yaygın olduğu kadar değil, onun üzerinden başlamak istiyorum. Kooperatifçilik mesela Hollanda’da kooperatifler bu derece yaygın. Nilüfer Hocam da söyledi bunu, bu kadar baskın olmasının nedeni aslında kooperatiflerin orada halkın işte “Biz birbirimize rekabet etmeyeceğiz, dışarıyla rekabet edeceğiz.” düşüncesine sahip olmasından ileri geliyor. Ancak bizde, bizim mayamızda Ahilik teşkilatından gelen bir birliktelik, dayanışma varken biz bunu ne yazık ki çeşitli şeylere kurban etmişiz. Davranışlar diyelim yani siyasi düşünceler diyebiliriz.

Şimdi, ülkemizde 2012-2016 Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi Eylem Planı’nda da belirtildiği gibi, kişiler arası güven, dayanışma ve ortak iş yapma kültürü eksik. Dolayısıyla toplumda kooperatifçilik kültürü ve bilinci yeterince yerleşmiyor ve bu nedenle ekonomik olarak işte kooperatifçilikten gelebilecek iş birliği katkıları ortaya çıkamıyor. Tabii ki bazı geçmişte yaşanan, kooperatiflerde yaşanan bazı sorunların da bunda etkisi çok yüksek.

Şimdi, bu kadın kooperatifleri toplumsal olarak yaşanan bu problemlerin ötesinde artı problemlerle karşı karşıya kalıyor. Özellikle kırsal bölgelerde kadınlara karşı toplumsal inanç problemleri var. Özellikle “Erkeklerin yapamadığını kadınlar mı yapacak?” ya da “2 kadın bir araya gelemez.” ya da

“İki güne kalmaz dağılırlar.” gibi söylemlerle karşı karşıya kalıyorlar ve kadınların aslında bir anda cesaretlerini kıran söylemler oluyor bunlar daha önce eğitim düzeyleri düşük olduğu için daha önce çalışmamış insanlardan bahsediyorum ben bunlarda. Şimdi, bu bakış açısına sadece halk mı sahip? Tabii ki değil, yerel yönetimlerde de bu bakış açısı var ne yazık ki, aynı zamanda kamu kurumları yöneticilerinde de var. Böyle olunca kadınlar çok ciddiye alınmıyor, kooperatiflerde kadınlar çok ciddiye alınmıyor. Böyle bir ortamda yerel halk ve kamu kurumları tarafından desteklenebilmesi için deyim yerindeyse kadın kooperatiflerinin rüştünü ispat etmesi gerekiyor ne yazık ki. Tüm bunların yanı sıra mevzuattan kaynaklanan problemlerimiz de var çünkü gerçek anlamda mevzuat zor yani özellikle eğitim düzeyi düşük kadınların anlayabileceği, kadınlar değil, aynı zamanda kırsal kesimde yaşayanların da anlayabileceği bir mevzuatımız yok ne yazık ki. Bu da işte kadın kooperatiflerinin rüştünü ispat etme sürecini uzatan bir şey olarak karşımıza çıkıyor.

Şimdi kadın kooperatiflerinin amaçları -ilk bölümde de belirtmiştim- ticari işletmelerden farklı. Yani, evet, bir ticari faaliyeti var ancak bunun yanında sosyal, kamu yararına birçok faaliyeti var ama baktığımızda mevzuatta kâr amaçlı anonim şirketlerin mevzuatlarına uymak zorunda. Bu nedenle her yıl yapmak zorunda oldukları bir genel kurul söz konusu ve bu genel kurul gerçekten çok yüksek masraflı. Her kadın kooperatifine yüksek masraf olarak dönüyor, noter ücretleri var. Ondan sonra bilanço usulünde defter tutma zorunluluğu. Mesela bu nedenle muhasebeci ücretlerini artırıyor, muhasebeci bulmakta sorun yaşanıyor, artı muhasebeci ücretleri artıyor bu nedenle. Bir de herhangi bir gelir elde edemese bile ödemek zorunda kaldığı yüksek vergi ve harçlar var kadın kooperatiflerinin. Maliyet çok yüksek, evet. Zaten finansal açıdan zor durumda olan kadın kooperatiflerinin finansal sürdürülebilirliğini de tehlikeye atan ve borçlanma oranlarını artırarak dolayısıyla da öz sermaye yetersizliği problemlerini ortaya çıkaran sebepler bunlar. Bu da hibe ve teşviklerden faydalanmalarını zorlaştırıyor ne yazık ki çünkü güçlü bir bilançoya sahip olamıyorlar.

Şimdi, Ticaret Bakanlığına bağlı kadın kooperatiflerinin birçoğu Kurumlar Vergisi Kanunu’nda belirtilen muafiyet şartlarını taşımasına rağmen ne yazık ki -hatta tamamı, tamamına yakını taşımasına rağmen- bu muafiyet kapsamına giremiyor. Bu konuyla ilgili işte ben mesela birinci bölümde bahsetmiştim, Kemalîye’nin Valemi Kadın Kooperatifinin üyesiyim, aynı zamanda danışmanıyım. İşte, yönetim kurulunda yer almasam da yöneticiliğine de destek oluyorum. Onun için kendim doğrudan vergi dairesine dilekçe yazdım ama hâlâ, bir seneye yakın zaman geçmesine rağmen ne olumlu ne olumsuz bir dönüş gerçekleşmedi bu konuda.

Şimdi, kuruluşu çoğunlukla yerel yönetimlerin, vakıfların ya da işte çeşitli kurum ve kuruluşların PR çalışmaları kapsamında destekleriyle kurulan ya da işte açılışı gerçekleştirilen kadın kooperatiflerinin üyeleri genellikle gelir seviyesi düşük, ekonomik bağımsızlığı olmayan, çoğunlukla hayatlarında ilk defa ev dışına çıkan kadınlar bunlar, ev dışındaki hayatta var olmaya çalışan kadınlar. Dolayısıyla işletme sürecindeki mevzuattan kaynaklanan yükümlülükler de süreci zorlaştırıyor. KOSGEB desteklerinden kadın kooperatifleri ne yazık ki faydalanamıyor. Kalkınma ajanslarının desteklerinden faydalanıyor ancak orada da şöyle bir problem var. Orada bir ticari işletme olarak görüldüğü için buna da bir örnek verirsem...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Ticaret Bakanlığı zaten direkt kadın kooperatiflerine ayrıca destek veriyor.

DR. FATMA ALDIRMAZ AKKAYA –Yok, onu da biliyorum, KOOP-BİS’ten bahsediyorsunuz herhâlde, KOOP-BİS desteklerini de biliyorum elbette ki, ondan bahsedeceğim birazdan.

Şimdi, bu kalkınma ajanslarına verilen hibelerde ticari işletme olarak algılandığı için kadın kooperatifleri, işte, biz, örnek olarak verecek olursam bizim kadın kooperatifi olarak KUDAKA’dan bir hibe aldık. Burada eş finansmanla yüzde 25’ini karşılayabiliyorken Kalkınma Ajansından bize 17.500

lirayı nakit ödememiz gerektiği söylendi yani bu ne yazık ki kadınların işte ekonomik durumları zaten kötü, bağışlarla kurmuşuz biz o kooperatifi, o parayı toplayabilmemiz imkânsızdı. Sağ olsun Erzincan Valimizin eşi Sayın Elif Makas bu problemi çözdü, bağışlarla halletti ama biz bu parayı bulamasaydık mesela kooperatife bu hibeyi alamayacaktık, üretim malzemelerini de edinemeyecektik bu durumda. Şimdi, bu nedenle kadın kooperatiflerinin mevzuatta kamu yararına faaliyet gösteren kuruluşlar olarak kabul edilmelerinin önünün açılması gerektiğini düşünüyorum.

Muhasebe ve vergi işlemlerinde sosyal faydaların da göz önünde bulundurulması gerektiğini, bu bağlamda kuruluş sürecinde tıpkı birinci ve ikinci sınıf tacirlerde olduğu gibi iş hacimlerinin göz önüne, dikkate alınabileceğini düşünüyorum açıkçası. Hani iş hacimleri büyüdükçe belki bilanço esasında deftere geçilebilir ya da işte vergide kurumlar vergisine geçebilir şeklinde yapılabilir.

Kadın kooperatiflerinin yaygınlaştırılması ve sürdürülebilirliklerinin sağlanması için kamu hibeleri ve teşviklerinin işlevsellik kazanması, doğru yerlere aktarılması önem taşımakta. Nitekim çalışmalarım sırasında tarımsal kadın kooperatiflerinde, tarımsal amaçlı kadın kooperatiflerinde...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, toparlayabilirsek zaman birazcık daraldı, yoklama var Mecliste.

DR. FATMA ALDIRMAZ AKKAYA – Tamam.

Finansal desteklerden faydalanmak için -zaten söylediler bunu hocalarım- daha fazla erkekler tarafından oluyor...

Bir de sizin de belirttiğiniz gibi yerel yönetimlerin desteklediği kadın kooperatiflerinin daha başarılı olduğunu gördüm ben de. Yerel yönetimde gerçekleşen değişimlerin de çeşitli zorluklara neden olduğunu gördüm. Şimdi, Anayasa'mızın 171'inci maddesi gereğince kadın kooperatiflerinin bu değişimlerden etkilenmemesi için yerel yönetimlerce desteklenmesi mevzuat hükümleriyle garanti altına alınabilir aslında. Yani yerel yönetimlerin isteğine bağlı tutulmaz bu durumda.

Özellikle satış ve üretim yerleri ücretsiz tahsis edilmeli. Üretimin geliştirilmesi süreci desteklenmeli bence. Bu bağlamda bir bölgede birden fazla kadın kooperatifinin kurulmasına izin verilmemeli, niteliği artırılmalı, üye sayısı artırılmalı. Bir de satışlarının artırılması için kamu ihalelerine girişleri de kolaylaştırılmalı ve öncelikli olmaları sağlanmalı ihalelerde.

Diğer taraftan, Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği var ancak bütün kadın kooperatifleri oraya üye değil, üye olamıyor ne yazık ki. Bunun çeşitli kamu destekleriyle daha etkin hâle getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Kadın Kooperatifleri Birliğine üye olması sağlanmalı bütün kooperatiflerin, bunun için teşvik edilmeli kooperatifler. Birlik bünyesinde sadece kadın kooperatiflerin ürünlerinin satılacağı ve Türkiye'deki bütün kadın kooperatiflerinin üye olabileceği etkin bir e-ticaret sitesi kurulabilir. Kadın kooperatiflerinin finansal bilgi ve yürütme sürecindeki mevzuattan kaynaklanan bilgi eksikliklerinin giderilebilmesi, finansal sürdürülebilirliklerinin sağlanması ve ücretsiz, ulaşılabilir finansal danışmanlık ve eğitim merkezlerinin kurulması da diğer eğitimlerle birlikte elbette ki -diğer hocalarım da belirtti zaten- çok önemli.

Bir de bir şey söylemek istiyorum çünkü...

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Hocam, zamanımız çok daraldı, artık tekrara girdik yani.

DR. FATMA ALDIRMAZ AKKAYA – Son, son, son bir şey söylemek istiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Buyurun, son bir şey söyleyin.

Buyurun.

DR. FATMA ALDIRMAZ AKKAYA – KOOP-DES kapsamında lisans mezunu personel için bir yıl süreyle istihdam desteği veriliyor kadın kooperatiflerine, bunu biliyoruz ancak üretimin sürdürülebilirliği için gerekli olan kadınlar bundan faydalanamıyor, bu istihdam desteğinden faydalanamıyor. Şimdi, kadın kooperatiflerinde oradaki üretimi sürdürebilmek için bu kadınların da istihdam desteğinden faydalanması gerektiğini düşünüyorum. Bu yüzden İŞKUR zaten destek olmuyor ve İŞKUR’da da bu konuda bir fayda sağlanması önemli.

Kadın kooperatiflerinde üretimin sürekliliğini sağlayabilmek için en azından iki yıl süreyle 2 niteliksiz istihdam desteğinin sağlanması ve KOOP-DES istihdam desteğinin de -başvuruları onun belirli sürelerle biliyorsunuz- yılın belirli zamanlarında değil de bütün bir yıla yayılması gerektiğini düşünüyorum

Teşekkür ediyorum. Kusura bakmayın.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkürler.

Bu kıymetli önerileriniz yazılı olarak da alırsak seviniriz.

Çok hızlıca, sadece iki dakika çünkü değerli vekillerimiz yoklamaya yetişecek, bize de sık sık Meclisten mesaj geliyor, bir taraftan da oradaki çalışmamız devam ediyor.

Buyurun.

DOÇ. DR. İPEK AGCADAĞ ÇELİK – Herkese merhabalar. Birinci ve ikinci oturumlar için şöyle genel birkaç cümle kuracak olursam Türkiye’nin en sınırından geliyorum ben, sınır kentinden, nüfusunun yarısının Türk, yarısının Suriyeli olduğu bir yerden geliyorum. 4 milyona yakın Suriyeli insanın Türkiye’nin dört bir yanına, sizin yaşadığınız yerlere dağılması Kilis’ten gerçekleşiyor. Şuradaki ya da sizin yaşadığınız şehirlerden çok farklı bir dünyada yaşadığımızı düşünüyorum ben bir Antalyalı olarak özellikle.

Şunu söyleyebilirim: Erken evliliklerin her zaman ilk 5’te olduğu, okuma yazma oranlarının her zaman düşük olduğu, kadın istihdamının yerle bir olduğu bir yer burası. O yüzden de şunu söyleyebilirim ki sizlerden -ne diyelim artık- ricam bu tip politikalar geliştirilirken lütfen yaşanan ya da bu politikaların gerçekleşeceği illerin ya da coğrafi bölgelerin durumuna göre kadınların veya geleneklerin veya o yörelerin kültürünün yapısına göre hareket edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Kooperatiflere gelince... Kilis’te kadınlar okula gitmek için, evlenmemek için veya istihdama katılmak için hâlen babalarından veya kocalarından izin istiyorlar, izin olmadığı takdirde hiçbir şey gerçekleştiremiyorlar, sokağa çıkamıyorlar ve çok büyük oranda 13 ve 15 yaş arasında evliler ve çoğu da gebe, başka çareleri yok çünkü. Ama çok amaçlı toplum merkezleri gibi veya kadınlara işte meslek edindirme gibi kurslar açıldığında ve bu hocaların çoğu da içindeki hocaların çoğu da kadın olduğunda kocaları veya babalarının izin verdiği bir yerden geliyorum ben. O yüzden bu kadın kooperatifleri önemli, kalmalı ve çoğunluğunu da kadınlar oluşturmalı ki bu bahsettiğimiz kadınlar gidebilsinler ve orada kendilerini gerçekleştirebilsinler.

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkür ediyorum.

Toparlıyoruz artık değerli hocalarım.

DOÇ DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Çok önemli, ben bir cümleyle ifade edeceğim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Tamam, bir cümle.

Buyurun.

DOÇ DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Özellikle istiyorum eski bir çalışma ekonomisti olarak çok çalıştığım için kadın istihdamını. Şimdi Türkiye’de kayıt dışı istihdam çok önemli bir sorun ve Batı’da kooperatifler mesela kayıt dışı kadın istihdamını azaltmak için de kullanılıyor. Hani ilk oturumda konuştuk ya, ev hizmetlerinde çalışanlar genelde sigortasız çalıştırılıyor. İsveç, İngiltere’de onlara da bakılabilir. Hani, kadınlarımız böyle ev hizmetleri, bakım hizmetleri, engelli, yaşlı bakımı gibi İsveç, İngiltere’de çok güzel kadınların kurduğu bu işleri yapan kooperatifler var. Bunlar da birer alternatif olabilir, o kayıt dışı istihdamdaki kadınları da kayıtlı istihdama yöneltebilir önemli kooperatif modelleri. Hani, hep şimdi üretimden bahsettik de bir de işin hizmet kısmı var kadın istihdamıyla ilgili.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Önümüzdeki günlerde, haziran ayı içerisinde Avrupa’da bir ziyaret yapacağız bu anlamda iyi kooperatif modellerini de incelemek için.

DOÇ DR. ELİF ÖZLEM ÖZÇATAL – Çok güzel örnekler var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – İtalya’ya gitmeyi planlıyoruz. Bu anlamda İtalya’da bize yol göstereceğiniz, fikir verebileceğiniz noktalar varsa da onları da uzman arkadaşlarla paylaşırsanız çok seviniriz.

Bir on dakika ara vereceğiz çünkü yoklamaya gitmemiz gerekiyor; zorunlu, elektronik, dijital bir yoklama. Sonrasında devam ediyor olacağız.

Çok teşekkürler.

Kapanma Saati:16.52

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 17.17

BAŞKAN: Çiğdem ERDOĞAN ATABEK (Sakarya)

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Sayın Başkanım, kıymetli milletvekillerim, değerli akademisyen hocalarımız; oturumumuzun son bölümünü kapatıyor olacağız.

Çok önemli katkılar aldık, öncelikle çok teşekkür etmek istiyoruz her birinize ayrı ayrı. Hiç bakmadığımız perspektifleri bugün bizlere gösterdiniz, çok önemli katkılarınız olacak Komisyon raporumuza; emeğinize sağlık, ayaklarınıza sağlık.

Tabii, kooperatifçilik noktasında çok farklı fikirler de ortaya çıktı. Kooperatif üyelerinin haklarını, sorumluluklarını bilmesi, yönetmelikte yapılması gereken düzenlemeler, kooperatif mantığı, ilkeleri, bakış açısı, sayısal olarak artmaktan ziyade niteliksel olarak artması; yine, kooperatif kanunlarıyla ilgili bazı başlıklardan bahsettik. Güvenin çok önemli olduğundan, en önemli unsur olduğundan bahsettik. Bu anlamda, kooperatifçilikle ilgili verilmesi gereken eğitimlerden, proje süreçlerinden, kooperatif enflasyonunun yaratılmaması gerektiğinden, teknolojinin kooperatiflere entegrasyonunun çok önemli katkı sağlayacağından, kooperatiflere başka perspektifler ve ihracat yolunu açacağına, onu büyüteceğine olan katkılardan, coğrafi işaretlerin ve katma değerın mutlaka süreç içinde kooperatiflere entegre edilmesinden, kamu spotlarıyla desteklenmesinden; yine, Avrupa'daki ve Türkiye'deki iyi örneklerden, iyi örneklerin daha küçük kooperatiflere nasıl uyarlanacağından ve daha birçok önemli konudan bahsettik. Emeklilerinize, katkılarımıza sağlık.

Vekillerimiz biliyorsunuz yoklamaya gittiler.

Çiğdem Vekilim, var mı eklemek istedikleriniz?

Buyurunuz Sayın Vekilim.

ÇİĞDEM KONCAGÜL (Tekirdağ) – Sayın Başkanım, Başkanlarım, Değerli Hocalarımız; gerçekten bugün burada sizlerle birlikte olmaktan bizler de ayrıca bir memnuniyet duyduk çünkü biz AK PARTİ kurulduğu günden itibaren yaklaşık yirmi yıllık süreçte hep kadınıımızı bir tık daha ileriye taşıma noktasındaki projeleri destekliyoruz ve her daim de bununla ilgili çalışmalarımızı sürdürüyoruz. İşte, kooperatifçilikte belki o “kadın” ibaresini koymak da “kadın kooperatifçiliği” ibaresini koymamızdaki amaç da tamamen bu sürece katkı koymak ve destek sağlamak amacıyla olduğu için. Bugün kooperatifçiliğin ana temasında, belki çok daha eskiye gittiğimizde, kültürel değerlerimize baktığımızda, birlik beraberlik hâlinde hareket etme ve yardımlaşma duygusuyla örtüşen hâliyle belki bugün kooperatifçiliğin özdeşleşmesi gerektiğini de düşünüyorum ve bizim genel kültürümüzde de, gerçekten Osmanlı'nın ta kuruluş yıllarında bile, yardımlaşma duygusunun olduğu yıllarda bile bu birlikte hareket kabiliyetinin çok önemli olduğunu bildiğimiz için belki bu bağlamda da bakarak değerlendirmek çok kıymetli diye düşünüyorum. Burada siz değerli hocalarımızın da hakikaten eskiden bugüne kadar gelen kavramlarla bu değerlendirmeyi yaptığımızda bu sürecin çok daha farklı boyutlarda incelenmesi gerektiğini de gördük. Yine, güncellenmesi gerektiğini de gördük ve eksik noktaların neler olduğunun tespitini de ettik hep birlikte. Sizlerin değerli paylaşımlarıyla birlikte oldu bu. Ayrı bir vizyon açtığınız için, ayrı bir pencere açtığınız için de ayrıca teşekkür ediyorum.

Hem organizasyonu düzenleyen Başkanımıza ve Başkanlarımıza hem de sizlere burada bugün bizlerle birlikte bu değerli bilgileri paylaştığınız için teşekkür ediyorum ben.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Sağ olun Çiğdem Vekilim.

Ceyda Vekilim var mı eklemek istedikleriniz?

CEYDA ÇETİN ERENLER (Kütahya) – Ben de bir teşekkür edeyim.

Kıymetli Başkanlarım, çok değerli vekillerim; çalıştığımızı teşrif eden çok kıymetli akademisyen arkadaşlarım; ben de hepinize hoş geldiniz diyorum.

Bugün bir kanun çıkacak, Sağlık Komisyonumuzla ilgili de bir Komisyon çalışmamız olduğundan ben iki arada bir dereye koştururken çok kıymetli paylaşımlarınızın çoğunu kaçırdım diyeyim ama arkadaşlarımdan da bilgi notlarını istedim, inşallah Başkanımızdan da tekrarlarını isteyelim çünkü akademisyen arkadaşlarımızın bazılarıyla da konuştuk arada, vekillerimizle de konuştuk, herkes çok memnun Başkanım; çok güzel ve çok değerli bir toplantı oldu. İnşallah sonuçları itibarıyla da hayırlara vesile olsun diyorum.

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkürler Değerli Vekilim.

Sol taraftaki değerli vekillerimiz söz almak ister misiniz, eklemek istediğiniz...

Sabahat Vekilim, buyurun.

SABAHAT ÖZGÜR SOY ÇELİK (Hatay) – Efendim, teşekkür ediyorum.

Çok farklı bir bakış getirdi, kooperatifleri sadece kadın emeğinden ibaret görmememiz gerektiğini, bunu daha farklı pozisyonlara taşıyabileceğimizi değerli hocalarımız teker teker anlattı. Hakikaten yapılacak çok iş var; evet, kadınlarımıza destek olmalıyız, buradan çıkan neticelerden biri o. Hem kooperatiflerimizi güçlendirmeliyiz hem de kadınlarımızı bu kooperatiflerde güçlendirirken onlara daha fazla destek sağlamak için neler yapabiliriz, hep birlikte tartışmalıyız diyorum.

Ben tekraren tüm katılımcılara teşekkür ediyorum, bu güzel çalışmayı tertip ettiğiniz için, Kıymetli Başkanım, size de teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkürler, sağ olun Vekilim.

SABAHAT ÖZGÜR SOY ÇELİK (Hatay) – Tekrarını bekliyoruz efendim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – İnşallah.

YELDA EROL GÖKCAN (Muğla) – Sayın Başkanım, çok kıymetli akademisyen Hocalarımız; gerçekten bugün çok güzel bir gündü, çok da samimi bir ortamda geçtiğini düşünüyorum, aralarda da sohbet etme imkânımız oldu. Ben, Türkiye Büyük Millet Meclisine, bu Komisyonumuza katkı sağladığınız için çok teşekkür ediyorum. İnşallah sonuç raporumuzu da kıymetli akademisyenlerimizle, sizlerle paylaşırsınız. Sizlerin bugün bizlerle paylaştığınız konular, fikirler gerçekten bizler için çok önemliydi ve inşallah raporumuzda da yerini bulacaktır. Ayaklarınıza sağlık, emeklerinize sağlık.

Çok teşekkür ediyorum başta Kıymetli Başkanımıza, KEFEK Başkanımıza, çok kıymetli milletvekillerime ve hocalarıma çok teşekkürler, sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Teşekkür ediyoruz Yelda Vekilim.

BAHAR AYVAZOĞLU (Trabzon) – Kıymetli Hocalarım, hepiniz hoş geldiniz öncelikle.

O kadar güzel bilgi aktarımında bulundunuz ki sanırım aslında bize sadece teşekkür etmek kaldı ve bundan sonra çalıştığınız sonuçlarınızı değerlendirerek güzel bir raporla birlikte bunu hayata geçirebilme fırsatı şimdiden doğmuş oldu. Bu fırsatın içerisinde bulunduğunuz için, destek verdiğiniz için, katkı sağladığınız için ve inşallah o girişimcilik ruhunun bütün coğrafyalarımıza yayılabilmesi kapsamında sunacağınız bundan sonraki katkılarınız için de çok teşekkür ediyorum ve tabii ki bir teşekkürü de hem Alt Komisyon Başkanımız Çiğdem Erdoğan Atabek ve KEFEK Komisyonu Başkanımız Fatma Aksal Başkanımıza. Toplantılarımız daim olsun ve girişimcilik ruhumuz hiç ölmesin inşallah.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Çok teşekkürler.

Semiha Vekilim, misafir Vekilim, var mı eklemek istediğiniz?

SEMİHA EKİNCİ (Sivas) – Kıymetli Başkanlarım, kıymetli akademisyenlerimiz; öncelikle Komisyon raporlarımız ve çalıştayımız hayırlara vesile olsun.

Tabii ki biz sosyal medyadan başkanlarımızın bu çalıştayını takip ettik ama bizim de farklı bir komisyonda görevimiz olduğu için katılamadık ama ben biliyorum ki buradan çıkacak sonuç bildirgesi hepimize bir ışık olacaktır çünkü konu başlığı çok güzel; Kadın istihdamının artırılması ve kooperatifçiliğin öne çıkarılması ki Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde AK PARTİ hükümetlerimizin en çok önem verdiği konu başlıkları. Ben bu çalıştayın düzenlenmesinde emeği geçen KEFEK Başkanımıza, Alt Komisyon Başkanımıza ve katılım sağlayarak bu Komisyon çalışmalarını sürdüren milletvekillerimize ve en önemlisi de bilgilerinizle, tecrübelerinizle Türkiye Büyük Millet Meclisimize katkı sunan siz değerli akademisyenlerimize, katılımcılara teşekkür ediyorum.

Çiğdem Başkanım, misafir vekil olarak söz verdiğiniz için de size ayrıca teşekkür ediyor, hepinize saygı, sevgi, muhabbetlerimi sunuyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Estağfurullah. Hoş geldiniz, sefa getirdiniz; çok sağ olun Vekilim.

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanımız Değerli Fatma Aksal'a da her çalışmamızda bizi yürekten desteklediği için, takvimi elverdiği sürece bütün programlarımıza katılıp gerçekten bedenen de yanımızda olduğu için çok teşekkür ediyoruz; onun katkılarının çok önemli olduğunu düşünüyorum, sağ olsun, var olsun.

Kıymetli akademisyen Hocalarımız, ayaklarınıza sağlık, şehirlerinize Ankara'dan bol bol selam götürün, Türkiye Büyük Millet Meclisinin biraz da havasını götürün şehirlerinize; her zaman bekliyoruz.

Kapanış sözünü de Sayın Başkanımıza veriyorum.

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU BAŞKANI FATMA AKSAL (Edirne) – Kıymetli Alt Komisyon Başkanım, değerli vekillerimiz, uzman arkadaşlarımız -onların da emeği çok fazla- ben de hepinize çok çok teşekkür ediyorum ama tabii buraya gelen, bu çalışmaya katkı sunan akademisyenlerimize, hocalarımıza özellikle çok teşekkür ediyorum. Gerçekten sizin verdiğiniz bilgiler bizim için çok kıymetli, inşallah uzun yıllar bu ülkeye hizmet edecek yasal düzenlemelere vesile olur diyorum. Tabii konuşacak çok şey var, günler yetmez belki konuşsak ama siz de görüyorsunuz zaman çok kıymetli ve kısıtlı ama buraya geldiniz, sizleri dinleme fırsatımız oldu. İşte, ülkenin en doğusundan en batısına kadar sizlerin de birbirinizle bir araya gelmenize vesile oldu bir yerde; inşallah, hem kooperatifçilik hem girişimcilik çalışmalarına da katkıda bulunan bir çalıştay olmuştur.

Ben tekrar hepinize çok teşekkür ediyorum. Tüm vekillerimizin, Kıymetli Başkanımın ve benim telefonum her zaman açık. Ankara'ya geldiğinizde, yolunuz düştüğünde bekleriz. Ben tekrar sizlere çok teşekkür ediyorum, iyi ki geldiniz diyorum. (Alkışlar)

ALT KOMİSYON BAŞKANI ÇİĞDEM ERDOĞAN ATABEK – Evet, son cümle şu olsun: Bu organizasyonun bu kadar kısa sürede hayata geçmesini sağlayan kıymetli uzmanlarımız var, komisyon uzmanlarımız; gerçekten çok maharetli ve çok başarılılar, çok da emekleri var; çok teşekkür ediyoruz. Az önce de hatırlattılar, güzel bir aile fotoğrafı çekileceğiz. Hep birlikte hemen şu karşı perdenin önünde bir aile fotoğrafı çekilmek üzere sizleri davet ediyoruz.

Komisyonu kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.29